

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MEKANSAL PLANLAMA VE TASARIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TARİHİ ÖNEME SAHİP OKULLARIN MEKAN
ALGISI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ: ANTALYA
MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖRNEĞİ**

Hatice KOLAK

BURDUR, 2021

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MEKANSAL PLANLAMA VE TASARIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TARİHİ ÖNEME SAHİP OKULLARIN MEKAN
ALGISI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ: ANTALYA
MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖRNEĞİ**

Hatice KOLAK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Samet AŞIKKUTLU

BURDUR, 2021

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“Tarihi Öneme Sahip Okulların Mekan Algısı Yönünden İncelenmesi: Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Örneği”** başlıklı bu tezin;

- Kendi çalışmam olduğunu,
- Sunduğum tüm sonuç, doküman, bilgi ve belgeleri bizzat ve bu tez çalışması kapsamında elde ettiğimi,
- Bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara atıf yaptığımı ve bunları kaynaklar listesinde usulüne uygun olarak verdiğimi,
- Kullandığım verilerde değişiklik yapmadığımı,
- Tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya diğer bir üniversitede başka bir tez çalışması içinde sunmadığımı,
- Bu tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda bilimsel etik kurallarına uygun olarak davrandığımı, bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

22/ 06/ 2021

(İmza)

Hatice KOLAK

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının konu seçiminden tezin bitimine kadar olumlu ve cesaret verici yaklaşımı, yapıcı eleştirileri ve önerileri ile çalışmamın öğretici ve sıkıntısız bir süreç haline gelmesini sağlayan, beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile yol gösterip, destek olan değerli Danışmanım Hocam Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Samet Aşıkkutlu'ya ve değerli hocam Prof. Dr. Latif Gürkan Kaya'ya sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Yürütülen çalışmalarda önemli verileri elde etme konusunda ve anket katılımcılarıyla irtibat kurmada konusunda desteğini esirgemeyen Antalya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Mezunları Derneği (ANTEMDER) Başkanı Makina Mühendisi Orhan Yüksel'e, en içten teşekkür ve minnetimi sunarım.

Eğitim hayatımın her aşamasında hoşgörü ile yaklaşan, yanımda olup, moral vererek destek olan annem, babam ve abime ve özellikle de kimi zaman oldukça sıkıntılı olabilecek bu çalışma süresince beni her anlamda destekleyen evlatlarım Emirhan ve Arhan'a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Haziran, 2021

Hatice KOLAK

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL DİZİNİ	v
ÇİZELGE DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
1. GİRİŞ	13
2. GENEL BİLGİLER	18
2.1. Mekan Kavramı ve Tarihçesi	18
2.1.1. Mekan Kavramının Tanımı	18
2.1.2. Mekan Kavramının Tarihçesi	20
2.2. Mekan Algısı Kavramı	26
2.2.1. Mekanı Algılamada Çevresel Faktörler	30
2.2.2. Mekanı Algılamada Sosyo-Psikolojik Etkenler	33
2.3. Mekansal Algının Kullanıcıyla Olan Etkileşimi	37
2.3.1. Mekanda İşlevsel Ayrım	40
2.3.2. Mekanda Biçimsel Ayrım	42
2.4. Tarihi Çevre ve Tarihi Niteliğe Sahip Yapılar	44
2.4.1. Tarihi Çevrenin Tanımı	44
2.4.2. Tarihi Yapılar ve Önemi	46
2.5. Eğitim Kurumlarının Önemi ve Tarihi Niteliği	49
2.5.1. Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Kurumlarının Tarihi	51
2.5.2. Tarihi Niteliğe Sahip Eğitim Kurumlarından Örnekler	53
2.6. Farklı Cephe Tasarım Örnekleri	58
2.6.1. Modern Cephe Tasarımı	59
2.6.2. Geleneksel Cephe Tasarımı	61
2.6.3. Karma Cephe Tasarımı	63
3. MATERYAL VE YÖNTEM	65
3.1. Materyal	65
3.2. Yöntem	66
3.2.1. Mevcut Durumun Değerlendirildiği Anket Formu	67
3.2.2. Alternatif Modellerin Değerlendirildiği Anket Formu	69
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	71
4.1. Çalışma Alanına Ait Bilgiler	71
4.1.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin Yapısal Bölümleri	73
4.1.2. Yapının Cephe Tasarım ve Mekansal Özellikleri	87
4.1.3. Yapının İç Mekan Özellikleri	89
4.1.4. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden Mezunlara Ait Katılımcı Özellikleri	91
4.2. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin Algılanma Durumu	95
4.2.1. Normallik Analizi Sonuçları	95
4.2.2. Güvenilirlik Testi Sonuçları	95
4.2.3. Yapı Bütününün Mekansal Açından Algılama Düzeylerinin Değerlendirilmesi	96

4.2.4. Ön Blokların (A Blok, Elektrik Bloğu ve Eski Spor Salonu) Estetik Açıdan Mekansal Algı Düzeylerinin Değerlendirmesi	102
4.2.5. Arka Blokların (Atölye Blokları ve B Blok) Estetik Açıdan Mekansal Algı Düzeylerinin Değerlendirilmesi	104
4.3.6. Cinsiyete Bağlı Bağımsız Örneklem t- testi Sonuçları	107
4.3.7. Anket Yanıtlarının Bağlı ANOVA Testi Sonuçları.....	109
4.4. Alternatif Modellerin Oluşturulması	112
4.4.1. Modern Cephe Tasarımı	112
4.4.2. Geleneksel Cephe Tasarımı	116
4.4.3. Karma Cephe Tasarımı	119
4.5. Alternatif Modellerin Değerlendirildiği Anketin Analizi	123
4.5.1. Alternatif Modellerin Değerlendirildiği Anket Çalışmasının Frekans Analizi	123
4.5.2. Üç Boyutlu Modelleme Örneklerinin Estetik Açıdan Mekansal Algı Düzeylerinin Değerlendirmesi	126
4.5.3. Üç Boyutlu Modellemelerin Çaprazlama Analizi	128
5. SONUÇ.....	134
KAYNAKLAR.....	138
EKLER	156

ŞEKİL DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Aynı mekanın iki farklı şekilde betimlemesine ait bir görsel	24
Şekil 2.2. Mekan algısını etkileyen faktörler	30
Şekil 2.3. Çevresel faktörlere bağlı olarak değişen mekan örnekleri görseli	32
Şekil 2.4. Mekan algısında iletişim süreci	37
Şekil 2.5. Yatay ve düşey öğelerin sınırlamasıyla oluşturulmuş dış mekan skeç örnekleri	40
Şekil 2.6. Güneşlenme alanları üzerinden mekanın işlevsel ayrımının tasarımsal örneği .	42
Şekil 2.7. Farklı biçimsel düzenlerde tasarlanan meydanlar görseli	44
Şekil 2.8. Balbey Mahallesinde zaman içerisinde kullanılmayan ve korunmayan bir mekan görünümü	47
Şekil 2.9. Tarihi İstanbul Erkek Lisesi'nin ön cepheden görünümü	50
Şekil 2.10. Antalya Anadolu Lisesi'nin cadde yönünden bir görünümü	50
Şekil 2.11. Bursa Erkek Lisesi'nin ön cephesinin bir görünümü	51
Şekil 2.12. Bursa Tophane Mesleki ve Teknik Lisesi'ne ait görsel	52
Şekil 2.13. Bursa Sanayi Mektebi'ne ait görsel	53
Şekil 2.14. Ankara Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cepheden görünümü	54
Şekil 2.15. Mimar Bruno Taut'un tasarladığı Ankara Lisesi'nin inşa edildiği 1938 yılından bir görseli.....	55
Şekil 2.16. İskenderun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cephe görünüşü	55
Şekil 2.17. Bursa Hürriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cephe görünüşü	56
Şekil 2.18. İstanbul Atatürk Fen Lisesi ön cepheden görünüşü	57
Şekil 2.19. Aydın Efeler Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cephe görseli	58
Şekil 2.20. Menier Çikolata Fabrikası cephesinin detay çizimi ve cephe görünümü	60
Şekil 2.21. TED Ankara Koleji Yumrubel Yerleşkesinin görünümü.....	61
Şekil 2.22. Sarıhacılar mevki Akseki Düğmeli ev cephesi örneği görünümü.....	62
Şekil 2.23. Düğmeli evlerin inşa tekniğinden bir çizim görseli	63

Şekil 2.24. Can Ribas Fabrikası renovasyon projesi (İspanya) Mimar Jaime J. Ferrer	
Forés karma nitelikte bir cephe örneği görünümü.....	64
Şekil 3.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi konumunun görseli	65
Şekil 3.2. Yöntem akış şeması.....	67
Şekil 4.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nden eski bir görseli	71
Şekil 4.2. 1969 yılına ait Atölyeler Bloğu inşaatından bir görünüm	72
Şekil 4.3. 1969 yılına ait Elektrik Bölümü Bloğu inşaatından bir görünüm	73
Şekil 4.4. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin vaziyet planı.....	74
Şekil 4.5. A Blok görünüş ve planları	75
Şekil 4.6. Konyaaltı Caddesi’nden A Blok	76
Şekil 4.7. Bahçe cephesinden A Blok	76
Şekil 4.8. B Bloğun görünüş ve planları	77
Şekil 4.9. Bahçe cephesinden B Blok	78
Şekil 4.10. Doğu bahçe cephesinden B Blok	78
Şekil 4.11. Doğu bahçe cephesinden yeni spor salonu.....	79
Şekil 4.12. Elektrik Bölüm Bloğu görünüş ve planları	79
Şekil 4.13. Bahçe cephesinden Elektrik Bölüm Bloğu	80
Şekil 4.14. Bahçe cephesinden Elektrik Bölüm Bloğu	80
Şekil 4.15. Bahçe cephesinden Elektrik Bölüm Bloğu	81
Şekil 4.16. Eski spor salonu görünüş ve planları	81
Şekil 4.17. Konyaaltı Caddesi yönünden mevcut spor salonu	82
Şekil 4.18. Yan bahçe cephesinden mevcut spor salonu	82
Şekil 4.19. Motor Atölyesi Bloğu görünüş ve planları	83
Şekil 4.20. Motor atölyesi ek binası motorlu araçlar teknolojisi alanı otomotiv gövde atölyesi.....	84
Şekil 4.21. Kantin binası yönünden Motor Atölyesi Bloğu	84
Şekil 4.22. Motor atölyesi yönünden Motor Atölyesi Bloğu	85
Şekil 4.23. İnşaat bloğu görünüş ve planları	85
Şekil 4.24. İnşaat ve PVC atölyelerinin bir görünümü	86
Şekil 4.25. Yeni spor salonunun yapım aşaması	86
Şekil 4.26. Kantin binası	87
Şekil 4.27. Işık rafı ve yansıtıcı panel ile aydınlık etkisinin artırılması ile ilgili örnek	88
Şekil 4.28. Yapıdaki ışık rafı detaylarının binanın dışından ve içinden görünümü	89
Şekil 4.29. Sınıfların iç mekanlarından birer görünüm	89

Şekil 4.30. Koridor ve sirkülasyon alanlarından birer görünüm	90
Şekil 4.31. Atölye iç mekanlarının genel durumu ile ilgi birer görünüm	90
Şekil 4.32. A Blok, Spor Salonu ve Elektrik Bloğu modern cephe tasarım görselleri	114
Şekil 4.33. B Blok, Yeni Spor Salonu ve Elektrik Bloğu modern cephe tasarımı görselleri	114
Şekil 4.34. Motor Atölyeleri ve İnşaat Atölyeleri Binaları modern cephe tasarımı görselleri	115
Şekil 4.35. Yapı bütünü, kantin ve bahçe genel görünüm modern cephe tasarımı görselleri	115
Şekil 4.36. Motor Bloğu modern cephe tasarımı görselleri	116
Şekil 4.37. A Blok, Spor Salonu ve Elektrik Bloğu geleneksel cephe tasarım görselleri..	117
Şekil 4.38. B Blok, Yeni Spor Salonu ve Elektrik Bloğu geleneksel cephe tasarımı görselleri	118
Şekil 4.39. Motor Atölyeleri ve İnşaat Atölyeleri Binaları geleneksel cephe tasarımı görselleri	118
Şekil 4.40. Yapı bütünü, kantin ve bahçe genel görünüm geleneksel cephe tasarımı görselleri	119
Şekil 4.41. Motor Bloğu geleneksel cephe tasarımı görselleri.....	119
Şekil 4.42. A Blok, Spor Salonu ve Elektrik Bloğu karma cephe tasarım görselleri.....	121
Şekil 4.43. B Blok, Yeni Spor Salonu ve Elektrik Bloğu karma cephe tasarımı görselleri	121
Şekil 4.44. Motor Atölyeleri ve İnşaat Atölyeleri Binaları karma cephe tasarımı görselleri	122
Şekil 4.45. Yapı bütünü, kantin ve bahçe genel görünüm karma cephe tasarımı görselleri	122
Şekil 4.46. Motor Bloğu karma cephe tasarımı görselleri.....	123
Şekil 4.47. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin yeni alternatif cephe tasarımları arasında katılımcıların tercih dağılım grafiği	133

ÇİZELGE DİZİNİ

Sayfa

Tablo 4.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden mezunlara ait katılımcı özellikleri	92
Tablo 4.2. Anket sonuçlarında elde edilen verilerin normal dağılım değerleri analiz sonuçları.....	95
Tablo 4.3. Anket sonuçlarından elde edilen verilerin güvenilirlik testi analiz sonuçları ...	96
Tablo 4.4. Yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi ...	101
Tablo 4.5. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin Ön Bloklarının estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi analiz sonuçları	104
Tablo 4.6. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirmesi analiz sonuçları	107
Tablo 4.7. Yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için t testi değerleri analiz sonuçları	108
Tablo 4.8. Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için t testi değerleri analiz sonuçları	108
Tablo 4.9. Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için t testi değerleri analiz sonuçları	109
Tablo 4.10. Yapı bütünüünün mevcut mekansal algısının değerlendirilmesi başlığı için bağlı ANOVA testi değerleri.....	110
Tablo 4.11. Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için bağlı ANOVA testi değerleri analiz sonuçları	111
Tablo 4.12. Arka blokların estetik açıdan mekansal algısının değerlendirilmesi başlığı için bağlı ANOVA testi değerleri.....	112
Tablo 4.13. Alternatif modellerin değerlendirildiği anket çalışmasında Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden mezunlara ait katılımcı özellikleri..	124
Tablo 4.14. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi alternatif önermelerin estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirmesi analiz sonuçları.....	126
Tablo 4.15. Katılımcıların gelir seviyelerine göre alternatif modelleme tercihleri arasındaki ilişki.....	127

Tablo 4.16. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre alternatif modelleme tercihleri arasındaki ilişki.....	128
Tablo 4.17. Katılımcıların cinsiyete bağlı olarak tercih edilen alternatif cephe tasarımı dağılımı.....	129
Tablo 4.18. Katılımcıların yaşa bağlı olarak tercih edilen alternatif cephe tasarımı dağılımı.....	130
Tablo 4.19. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre tercih edilen alternatif cephe tasarımı dağılımı	131
Tablo 4.20. Katılımcıların gelir seviyelerine göre tercih edilen alternatif cephe dağılımı	132

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ANTEMDER	: Antalya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Mezunları Derneği
FBE	: Fen Bilimleri Enstitüsü
MAKÜ	: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	: ve diğerleri

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Tarihi Öneme Sahip Okulların Mekan Algısı Yönünden İncelenmesi: Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Örneği

Hatice KOLAK

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mekansal Planlama ve Tasarım Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Samet AŞIKKUTLU

Haziran, 2021

Günümüzde tarihi yapılar mekansal bağlamda önemli bir değere sahiptirler. Bu yönüyle tarihi mekanların algılanma durumlarının ortaya konulmasının gerekli olduğu söylenebilir. Bu kapsamda tarihi öneme sahip bir yapı olan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin mekansal algı yönünden incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Belirlenen bu amaç doğrultusunda sekiz adet hipotez oluşturulmuştur ve bunların doğruluğu araştırılmıştır.

Çalışmanın temel materyalini konu hakkında yapılmış olan uluslararası ve ulusal kaynaklar, anket soruları oluşturmaktadır. Araştırmada verileri değerlendirmek için SPSS, AutoCAD, 3D Max ve Photoshop CS3 programlarından faydalanılmıştır. Tezin çalışma materyalini ise Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi oluşturmaktadır.

Çalışma yöntemi olarak bu liseden mezun katılımcılara iki aşamalı anket uygulanmıştır. İlk aşamada yapı kompleksinin mevcut cephe algısının değerlendirmesini yapmak amacıyla 114 mezuna anket uygulanmıştır. Bu anketten elde edilen veriler ışığında üç farklı alternatif cephe modellemesi hazırlanmıştır. İkinci aşamada ise hazırlanan cephe tasarımı alternatiflerinin değerlendirilmesi amacıyla 105 mezuna alternatif modellerin sunulduğu anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen verileri SPSS programıyla analiz edilmiştir.

Sonuç olarak, tarihi nitelikteki yapıların mekan algısı düzeylerinin kullanıcı özelliklerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediği saptanmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular doğrultusunda bu tür yapıların hem kullanımlarının hem de korunmasının bazı kriterler çerçevesinde değerlendirilmesinin gerekli olduğu söylemek mümkündür. Ayrıca bu yaklaşımla değerlendirilen yapıların kent imgesi potansiyeline sahip yapıların kente birçok açıdan fayda sağlayabileceği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, mekan algısı, mekansal tasarım, tarihi öneme sahip okullar

SUMMARY

M. Sc. Thesis

**Investigation of Historically Important Schools in Terms of Space Perception: The
Case of Antalya Vocational and Technical Anatolian High School**

Hatice KOLAK

**Burdur Mehmet Akif Ersoy University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Spatial Planning and Design Department**

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Hüseyin Samet AŞIKKUTLU

June, 2021

Today, historical buildings have an important value in spatial context. In this respect, it can be said that it is necessary to reveal the perception situations of historical places. In this context, the aim of the study is to examine the Antalya Vocational and Technical Anatolian High School, which is a structure of historically important building, in terms of spatial perception. For this purpose, eight hypotheses were formed and their accuracy has been investigated.

The main material of the study consists of international and national sources and survey questions on the subject. In the study, SPSS, AutoCAD, 3D Max and Photoshop CS3 programs were used to evaluate the data in the research. Antalya Vocational and Technical Anatolian High School constitutes the study material of the thesis.

Within the scope of the method of the study, a two-stage questionnaire was applied to the participants who graduated from this high school. In the first stage, a questionnaire was applied to 114 graduates in order to evaluate the current façade perception of the building complex. In the light of the data obtained from this survey, three different alternative facade modeling were prepared. In the second stage, a questionnaire was applied to 105 graduates in order to evaluate the prepared facade design alternatives. The data obtained from the questionnaires were analyzed with the SPSS program.

As a result, it was determined that the spatial perception levels of historical buildings differ depending on the user characteristics. According to the findings obtained in this context, it is possible to say that it is necessary to evaluate both the use and protection of such structures within the framework of some criteria. In addition, it can be stated that the buildings evaluated with this approach, which have the potential of urban image, can benefit the city in many ways.

Keywords: Antalya Vocational and Technical Anatolian High School, spatial perception, spatial design, schools of historical importance

1. GİRİŞ

Tarihin başlangıcı ile insanoğlunun mekanla olan etkileşiminin farklı zaman süreçlerinde değişim ve dönüşüm gösterdiği gözlemlenmektedir. İnsanın mekanla etkileşimi ve kullanımı ile birlikte bu noktada farklılıklar oluşturmaktadır. Bu dönüşüm; ihtiyaçların ve gereksinimlerin oluşmasıyla belirlenip, mekanın şekil alması ile birlikte formunun oluşmasını meydana getirmektedir (Telyakar, 2018). İnsan içinde bulunduğu doğada hayatını sürdürebilmek ve bulunduğu alandaki olumsuz etkenleri en aza indirdiği bir mekanın sağlanması için, doğadaki pek çok faktörü değiştirip optimal alanları inşa etmektedir. Bu şekilde yapay olarak üretilen alanlardan en önde gelen unsur da kentlerdir (Taştepe vd., 2016). Üretim araçlarının toplumun üzerinde etki etmesi ve tüketim araçlarının artan ihtiyacı ile birleşince ortak kullanıma ait hizmetler günlük yaşamın yapısında ve ritminde hızlı bir değişime neden olmaktadır. Bu noktada kentsel sorunlar da giderek önem kazanan bir mesele haline gelmektedir (Castells, 1978). Kentsel yaşamın bütününde zamanla hız faktörü artmış, büyük ölçekte sınırlar ortadan kalkmış, uzak olarak nitelendirilen ilişkiler yakınlaşarak mekanı dönüştürmüştür. Böylelikle farklı özellikler ortak bir mekanda bir araya gelerek ayrılmayı ortadan kaldırmış ve mekan, bu süreçte öznel kimliğini kaybetmiştir (Aslanoğlu, 2000). Bilhassa son yıllarda nüfus artışına bağlı kentlerde ki nüfus yoğunluğunun artışından söz etmek mümkündür. Bu duruma bağlı olarak da geleneksel planlama anlayışından uzaklaşarak modern nitelikte, sürdürülebilir olmayı amaçlayan planlama ve tasarımların önem kazandığı görülmektedir (Bayramoğlu ve Yurdakul, 2019).

Tasarımın tarihsel sürecinde, pek çok kez yeni bulgularla desteklenen bilgiler, zamanla değişen insan hareketleri ve yaşam tarzlarını kronolojik olarak ayıran sanat tarihi konularının alt bölümleri olarak nitelendirilmiştir. Ancak tasarımın tarihinden gelen gelişmeler zamanla aşama aşama ilerlemekte ve işlevinin etkileşimli olarak değişebildiği, çok katmanlı bir süreç olarak belirmektedir. Böylelikle geçmişten gelen tasarım süreçlerinin günümüze doğru nasıl ve neden oluştuğunu bilmek büyük önem taşımaktadır (Turgut, 2016). Rönesans dönemi ve bilimsel devrimden başlayarak, modernite kavramına karşı yaklaşımlar normal ve kararlı bir şekilde merkezileştirici olarak kabul edilmektedir. Bu durumla birlikte modern olanı, modern öncesi öncüllerinden ve hatta postmodern haleflerinden aykırı ele alınmaması gerekmektedir (Jay, 1988). Özellikle gelişen postmodern düşünceyle bağlantılı olarak mekanın toplumsal ilişkiler ile birlikte ürettiği bir sonuç olan kimlik oluşumunu

sağlamaktadır. Aynı zamanda bu olgunun toplumsal gelişmelere de bağlantılı bir halde olduğu gözlemlenmektedir. Bunun sonucunda mekansal değer kayıplarını “sürekli kimlik algısı” üzerinden değerlendirmek gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Çakmak, 2018). Ancak modernizm ile birlikte bireylerde ve toplumda gözlemlenen durum, kendine yabancılaştırma olarak dönüşmektedir. Kişiler doğadan, tarihten, toplumdan ve hatta kendinden de kopma haline geçmiştir. Bunun neticesinde bir kimlik buhranı soruna yol açmaktadır (Alkan Bala ve Tosunlar, 2014).

Küçük topluluklar ve modern şehirli yaşam tarzı, kullanıcılar ile onların içinde bulundukları toplumun içten ve dıştan gelen gelişimlerine kaynaklık sağlamaktadır. Oldukça geniş ilişkiler dağılımı üzerinden belirlenen bu durum ile birlikte bireylerin eşsiz gelişimlerine olanak tanıyan, büyük kentin mekansal olarak biçimlenmiş halini ortaya koymaktadır (Urry, 1995). Günümüzde özellikle kamusal mekan düzenlemelerinde kente ait bir bellek ve özgün kimlik kazandırma amacı, kentsel tasarımın bir parçası olarak görülmektedir. Endüstri Devrimi sonrasında yaşanan modernizasyon hareketi ile kentlerin yeniden ele alınması sonucunda kamusal mekan deneyimi kısıtlanmaktadır. Bunun yanı sıra tekil olarak yapı tasarımının da odak noktası haline gelmesi ile birlikte kamusal ve özel alan dengesinin daha çok özele doğru kaydığı gözlemlenmektedir. Pek çok çalışma, kamusal alan deneyiminin ve mekan kullanımının toplumsal yaşam dinamiğinde belirleyici olduğu yönündedir (Varol, 2004). Mekan deneyimimizi kapsamaktan uzak bir yaklaşımla, mekansallığın temel koşulu öznenin varlığında ve buna bağlı olarak var olduğu dünyayla iç içe olduğunu göstermektedir. Diğer yönüyle, mekansal algı kavramının bir yapı fenomeni olarak belirmesi ve salt bir algısal alan içinde değerlendirme durumu ile birlikte somut özneye ait algıyı bütünüyle ele almak gerekmektedir (Merleau-Ponty, 1945).

Bütün bu kapsamda, “mekan” ve “kültürel davranış” kavramları tarihi çevreyi tanımlayan ve birbirini tamamlayıcı nitelikler halinde ortaya çıkmaktadır. Tarihi çevrelerin kültürle olan ilişkisi ile atfedilen anlam ve buradaki işlevlerinin tanımlanması, mekana uygun bir yaklaşım geliştirmede önem kazanmaktadır (Uçar, 2011). Kentlerde belirleyici olan hareket ve hız modern kentler olan metropollerde oluşan imajlar, geleneksel nitelikteki kentlerde meydana gelen imajlardan oldukça farklılık göstermektedir. Bireyin mekanda ikametini sağlayan geleneksel nitelikteki kent; mekansal ve zamansal hafıza ile, günümüz kentlerinde hareket ve hızın getirdiği bulanık kentsel imgelerin oluşturduğu hafıza arasında farklılık göstermektedir. Bu yönüyle, kentsel hafızayı etkileyen temelindeki düğüm ve nirengi noktalarının bu doğrultuda yeniden ele alınması gerekmektedir (Avcı, 2008). Kentin

belirleyiciliği özerk bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Kent kavramı; öncelikle insanların, bireysel ölçekte yurttaşlar niteliği ile bir araya geldiği yer olarak belirmektedir (Weber, 1958). Hiçbir kent için kimliğinin tarihinden ayrı olması düşünülemez. Özellikle de geçmişten günümüze ulaşan tarihi niteliğe sahip anıtlar, tarihi kent dokusu ve beraberinde kültürel bir mirasın oluşumu da söz konusu olmaktadır (Karaaslan, 2010).

Tarihsel süreçte ele alındığında bireyler çevreyi, yaşayışını, ilişkilerini ve geleceğe dönük yaşadığı dönemin ve toplumun kültürel alt yapısı çerçevesinde şekillenmiştir. İnsanların yaşayışında öne çıkan; barınma, yaşama, çalışma, eğlenme, dinlenme ya da sosyalleşme gibi çeşitli amaçlara dönük oluşturduğu mekanlar için eylemlerin gerçekleştiği toplulukların veya içinde bulundukları toplumların kültürüne bağlı olarak kurulmaktadır. Buradan hareketle, mekan için kültürel etkileşimlerle oluşan ve toplumların sürekliliği ile birlikte, farklı dönemlerde üretilen fiziksel mekanlar ve kültür ilişkisinin önemi ön plandadır (Özdemir, 2011a). Tarihi mekanları tanımlarken “eski” olarak nitelemek ve bu tanımlama ile fiziksel ve fonksiyonel eskimeyi de kapsamaktadır. Tarihi niteliğe sahip kent dokusu, geçmişten gelen uygarlıkların sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını, o kültüre ait olan yaşam felsefesini ve estetik kaygılarını taşıyarak, insan ölçeğinde tasarlanmış mekanları kurgulamaktadır. Çevre, bu bağlamda bir kültürün, tarihi yönüyle birlikte birikiminin yansımasıdır. İnsanın gelişimine paralel olarak doğan, büyüyen ve gelişen çevrenin izdüşümü, tüm var oluşunun izlerini benzer şekilde taşımaktadır. Tarihi çevrenin yapı taşları olan bu izlerin açılımı da kültürel, sosyal ve ekonomik yapının izleri olarak belirmektedir. Tarih, yalnızca geçmişi anlatmakla kalmaz, aynı zamanda bugünün de devam eden tarihinin bir parçasını üretmektedir. Zaman kavramına bu yönüyle bir bütün olarak yaklaşmak gerekir ve geçmişi ile olan ilişkinin de aynı düzlemde ele alınması gerekmektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007). Tarihsel açıdan bir yerin kültürel miras olgusunu kolektif olarak tasvir edilebilirken, kentsel düzlemde yeniden ele almak kapsayıcı bir çözüm olarak görülebilir. Zamanla değişen bu mekanlara yeniden dahil etme ya da dışlama ile bir yerin güncel hale gelmesiyle o alana olan ilgiyi arttırmak mümkündür (Wise ve Jimura, 2020).

Tarihi niteliğe sahip çevrelerde, geçmiş dönemlerden aktarılan hem kültürel, sosyal ve ekonomik alandaki yapısını, hem de yaşayış şeklini ve felsefesini yansıtmaktadır. Dolayısıyla, tarihi çevreler doğa ve yapı ile yapı ve insan etkileşimlerinin kurdukları bağ yönünden büyük bir birikim kaynağı olarak anlam kazanmaktadır. Günümüzde gözlemlenen hızla artan kentleşmeyle birlikte nüfus artışının da etkisiyle meydana gelen, düzenleme ile

birlikte planlama olmadan üretilen yapılar, tarihi çevrelerde tahribata neden olmaktadır. Böylece tarihi çevrelerin giderek yok olması sonucuyla karşı karşıya kalınmaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007). Tarihi binaların yeniden ele alınmasının ya da yapılandırılmasının, bulunduğu mahalleye sosyal ve ekonomik alanda olumlu yöndeki katkıları göz ardı edilemez niteliktedir (Jayantha ve Yung, 2018). Bu nedenle yapılan rehabilitasyon projeleri, o alanla ilgili tarihsel yapıda, sosyoekonomik ve kültürel konulara dikkat edilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve tarihi bir bölgenin sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için geçmişten gelen mirası, toplum yaşamına entegre etmesi gerekmektedir. Bu miras restorasyonunun sosyal yönünün gerekçeleri, pek çok uluslararası belgelerde açıkça ifade edilmektedir (Lamei, 2005). Önemli olan nokta, yaşayan her bir bireyin, parçası olduğu toplumun kültürel alt yapısını benimseyerek, çağdaş benliğin temelini oluşturan ve sahip olunan her türlü doğa ve kültür varlıklarının öneminin farkındalığını geliştirme gerekliliğidir (Asatekin, 2004).

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bu çalışmanın amacı; Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi örneği üzerinden tarihi öneme sahip yapıların mekan algısı yönünden incelenmesidir. Bu kapsamda aşağıdaki hipotezlerin doğruluğu araştırılmıştır;

- Katılımcıların, yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeyleri faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- Katılımcıların ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.
- Katılımcıların arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.
- Katılımcıların yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.
- Katılımcıların ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.
- Katılımcıların arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.
- Katılımcıların gelir seviyesi etkenine bağlı olarak alternatif modelleme tercihleri arasında bir ilişki vardır.
- Katılımcıların eğitim düzeyi etkenine bağlı olarak alternatif modelleme tercihleri arasında bir ilişki vardır.

Çalışma kapsamında tarihi öneme sahip yapıların incelenmesi amacıyla öncelikli olarak mekan ve mekan algısı kavramları incelenmiştir. Bu noktada tarihsel süreçten mekan kavramı ve mekan algısı kavramının nasıl şekillendiği ve kullanıcı ile kurulan ilişkisi araştırılmıştır. Mekanın işlevinin ve biçiminin kullanıcı üzerinden ne yönde değerlendirildiği ve sosyo-kültürel alt yapı merkezinde nasıl etkiler oluşturduğu irdelenmiştir. Ayrıca sosyo-kültürel alt yapıda şekillenen tarihi yapı ve mekanların bu anlayışla ele alındığı örnekler üzerinde durulmuştur. Buradan hareketle tarihi öneme sahip bir eğitim yapısı olan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Yapının mevcut durumunun analizi için anket çalışması uygulanmış ve bu veriler doğrultusunda hazırlanan alternatif cephe tasarımları oluşturularak ikinci anket formu hazırlanarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları kapsamında hipotezlerin doğruluğu araştırılmıştır. Sonuç olarak çalışma alanına ilişkin hipotezlerin doğruluğunun araştırılması neticesinde öneriler ortaya konulmuştur. Bu kapsamda çalışmanın amacını tarihi öneme sahip bir okul olan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin mekansal algı yönünden incelenmesi oluşturmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde yapılan literatür taraması doğrultusunda mekan kavramının tanımı ve mekan kavramının tarihçesi başlıklarına ait bilgiler verilmiştir.

2.1. Mekan Kavramı ve Tarihçesi

Yapılan literatür taraması doğrultusunda mekan kavramının tanımı ve mekan kavramının tarihçesi başlıklarına ait bilgiler verilmiştir.

2.1.1. Mekan Kavramının Tanımı

Mekan sözcüğünün tanımı sözlükte; “yer, bulunulan yer, yurt, ev, uzay” anlamlarını kapsamaktadır (TDK, 2020). Hasol (2002)’a göre mekan; “Kişiyi çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde çeşitli eylemlerini sürdürmesine elverişli olan bir boşluktur.” demektir. Farklı bir bakış açısıyla, Semiz ve Yurttaş (2018a)’ya göre mekanın tanımı; içinde hareket edilebilen, çeşitli fonksiyonlar yüklenebilen ve eylemde bulunulan, üç boyutlu kütlelerin tasarlanmasıyla elde edilen, çeşitli boyutlarda ve özelliklerde örgütlenebilen kavramsal bir hacim olarak ifade edilmektedir.

Önemli bir çalışma konusu olan mekan kavramı, algı ve sınırların tasarlanmasına bağlı olup, bu tasarımda sınırlayan unsurların değişkenliğine bağlı olarak; doğal mekan, yapay mekan ve karma mekan tanımları olarak ortaya çıkmaktadır. Mekanın kullanıcıdaki farkındalığını sağlayan olgu, bütün duyu organlarıyla algılanmakta olup, bu algıları belleğimizde var olan karşılıkları ile kıyaslayarak anlamlandırılmaktadır (Altan, 1993). Mekan sözcüğünün kökenine yönelik bakış açısında, mekan kavramını tanımlamak için hem “mekanı açıkça ayrı kılmak” olgusu, hem de “mekanın kesin doğasını bildirmek ” olgusu üzerinden tarif etmek gerekmektedir. Sanatta ve mimari alanda mekana yaklaşım bu doğrultuda ilk anlamına olan mekanı ayrı kılmak olgusuna yakınlık kurmaktadır. Ancak fizik, matematik ile felsefi alanlarda tarihsel süreç boyunca "bütün maddi şeylerin (nesnelerin) yer aldığı yine maddi bir şey" ya da “zihnin şeyleri kategorileştirmede kullandığı öznel bir şey" olarak tanımlamaya dönük yorumlara imkan vermektedir (Tschumi, 1996).

Mekanda var olan göstergeler her ne olursa olsun, esas nokta orada var olan ve olmayan arasındaki ilişkilerce kurulmaktadır. Görsel referans sisteminde görülen nesnenin algısını ve temsilini, gerçek yaklaşımı ve sanal formu, bağlamı ve modeli ilişkilendirmemize izin vermesi bakımından büyük önem taşımaktadır (Pellegrino ve Jeanneret, 2009).

Boşluğun, fiziksel bir mekan olarak tanımlanabilmesi için, belirlenen sınırlarının üç boyutlu düzlemsel alanda bir karşılığının olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla, mekanı oluşturan kullanıcı ya da tasarımcı, üç boyutlu alanda boşluğa sahip olur ve bu alanı sınırlayarak tanımlayabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken bir unsur, bizi saran uzay boşluğunun, sadece sınırlandırılarak niteliğinin değişmesi, bir anlama sahip olması ve böylece bir mekana dönüşmesidir. Mekanı örgütleyen alt nitelikleri; bir sınır hattının belirlenmesi ve çizilen bu sınırın, çevrelediği objeyi tanımlayarak, görünür hale getirmesi ve onun algılanmasına neden olduğu söylenebilmektedir. Böylece düşünceden gerçekliğe doğru sınırlarla inşa edilir, somut bir hale gelir ve duyularla algılanır olmanın örnekleri olarak gösterilebilir. Çünkü mekan ancak sınırlandığı zaman somutlaşarak algılanan bir boşluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Gülmez, 1996; Arslan vd., 2015).

Bütün canlıların doğasından gelen ve ortak gereksinimi olan korunma, sığınma ve bir yuva kurma isteğinin temelinde; kendini güvende hissetme ihtiyacı ve yaşam şartlarına uygun olan bir çevre sağlama zorunluluğu vardır. Bu durum beraberinde mekansal kurgu oluşumunun ilk aşaması olan sınırlı bir boşluk üretme kavramını geliştirmiştir (Ertemli, 2018; Çomak, 2020). Mekanın tarifinde basit bir fiziksel form taşımaktan daha ziyade karmaşık bir yapı sergilemektedir. Mekan nesnenin var oluşundan öte bir boşluk olarak görülmektedir. Bu nedenle onun mevcut doğası net olarak karşılanamaz ve nesneleri ele aldığımız haliyle bu yönde bir yaklaşım getirilemez. Ayrıca birbiriyle ilişkili mekanlar bir bütünlük sağlamayabilir ve bütünü anlayabilmek için birinden diğerine doğru hareket halinde olmayı gerektirmektedir (Lefebvre, 1991).

Norberg-Schulz (1971) çalışmasında mekanı açıklarken bireyin merkezde olduğu bir anlayışla konuyu beş madde altında değerlendirmiştir;

- Fiziksel hareketin meydana geldiği cisimsel (pragmatic) mekan kavramı,
- Doğrudan bir uyarının oluşturduğu algısal (perceptual) mekan kavramı,
- İnsanın çevresinden dış referansını aldığı, var olunan (existential) mekan kavramı,
- Fiziksel dünyadan edinilen kavramsal (cognitive) mekan kavramı ve
- Salt mantıksal ilişkilerin çerçevelediği mantıksal (logical) mekan kavramıdır.

Ayrıca mekan üzerine geliştirilen yaklaşımlardan yola çıkarak üç genel eğilimden bahsetmek mümkündür. Bunlar Verdil (2007)'in çalışmasına göre aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Mekan ve sosyal nesnelerin arasındaki etkileşimi dışsal olarak betimlemek (Bu bakış açısıyla mekan sosyal olguların biçimlendiği bir sahnedir ibaret olacaktır),

- Sosyal ilişkilerin meydana gelmesi ile mekanın üretildiğini ileri sürmek,
- Mekan kavramı sosyal ilişkilerden oluşuyor olsa da üretiminin devamında bu temele indirgenemez olduğunu ve ayrıca mekanın da kendisini üreten sosyal ilişkilerde etkileşimde bulunduğunu savunmaktır.

Bir diğer yönden müşterek olarak beliren mekanlar, insanların içinde bulundukları topluluğu kapsayan, yansıtan ve destekleyen bir ortak dünya oluşturma çabasıyla üretilen mekanlardır. Bu yaklaşımla tanımlanan müşterek mekanlar kavramı kamusal düzeyde beliren mekanlardan ve özel mekanlardan ayrı düşünülmesi gerekmektedir. Kamusal mekanlarda en başından itibaren bu mekanları kapsayıp, kontrol eden ve bu alanları kullanabilecek insanların bağlı olduğu kuralları belirleyen (yerel, bölgesel nitelikte veya devlet düzeyinde) bir otorite tarafından üretilmektedir. Özel mekanlar alanında ise bu alanları kullanabilecek bireylerin bağlı olduğu koşulları belirleme hakkına sahip bireyler veya ekonomik teşekküllerin sahipliğinden ve bunların kontrol mekanizmasından söz edilebilir (Stavrides, 2016). Mekan ve insan, birbirini üreten iki farklı özne olarak değerlendirilirken, bu üretimlerindeki ayrımın mekan, toplumsal ya da coğrafi düzeye indirgemez hatta makro boyutta (dünyayı, hatta evreni mekan olarak) değerlendirilmesiyle temelinde öncelikli olarak var olanın mekan olduğunu söylenebilir. Ancak bu birbirini üretme noktasında insan ve doğa ayrılmaz bir bütünlük sağlamaktadır (Öner, 2018). Mekan özellikle içinde var olduğumuz yaşamsal çevreyi tarif etmektedir. Mekan kavramıyla çevreden bir ölçüde farklılaşan ve içinde eylemlerin devamlılığına elverişli olan bir boşluk tanımı sağlamaktadır (Ayber, 2012). Mekanın oluşumunu Roma'lı mimar Vitruvius, "Kullanışlılık (utilitas), sağlamlık (firmitas) ve güzellik (venustas)" olmak üzere üç farklı etkenin birlikteliği ile açıklamıştır. Vitruvius'un MÖ 1. yüzyılda ortaya koyduğu bu kavramlar günümüze gelindiğinde "biçim, fonksiyon ve konstrüksiyon" kavramları halinde temel değerlendirme unsurları olarak kabul görmektedir (Tuncel, 2007; Uzunoğlu ve Özer, 2014).

2.1.2. Mekan Kavramının Tarihçesi

Mekan kavramı pek çok disiplinlerde özellikle felsefe, sanatsal ve bilimsel alanlarda farklı yaklaşımlarla ele alınmış olup, kendi alanlarında tanımlamalarla açılımlar üretmiştir (Kılıç, 2011). Mekan kavramının karşılığı olan "space" kavramının kökleri, Latince'deki "spatium" kelimesine dayanmaktadır. Spatium terimi ise mesafe ve dağılım anlamlarını ifade etmektedir. Tarihsel süreçten bakıldığında mekan kavramının gelişimi birbirine bağlı

bir şekilde biçimsel, toplumsal ve zihinsel mekan açılımlarına sahne olmuş ve bu da temelinde antik yunan döneminde “habitus” olarak ifade edilmiştir. Bunun devamında mekan algısının, tasarlanmış olan ile yaşanmış olan şey arasında bir ayrımın oluşması ile birlikte Roma döneminde “intuitus” kavramına dönüşerek, bu mekanda oluşturulan işlevin, formun yanı sıra, gereksinimlerle ve toplumsal kullanımın merkezinde olacak şekilde bir gelişme göstermiştir. İlerleyen süreçte ise mekanın ele alınışı “intellectus” kavramıyla, özel mekan, gizli mekan gibi daha sınırlı alanların açılımlarına sahne olmuştur. Mekana yüklenen anlamlar ve tanımlamalarla genişleyen açılımlar, mekanın tarifinde ve fonksiyonelliğinin ölçülmesinde önemli bir belirleyicilik taşımaktadır (Lefebvre, 1974).

Kronolojik açıdan ele alındığında mekan kavramına geliştirilen yaklaşımlar antik yunan dönemi temelinde ifade edilecek olursa; Aristo’dan önce Hesiodus mekanı bir kaos hali olarak nitelermektedir. Pythagorculara göre ise mekansal biçimleme sayılarla tarif edilebilir niteliktedir. Platon’un yaklaşımında, mekan için her türlü oluşumun içinde meydana gelebildiği bir kap olarak tarif etmektedir (Kılıç, 2011). Eski dönemlerde öne çıkan mekanın biçimsel teorilerini "Her şey sayılarla açıklanır" düşüncesinden Pythagorcuların görüşleriyle desteklenmiştir. Pythagorcular, müzikteki armonilerin, titreşimin telin uzunluğuna bağlı olarak değişiminden kaynaklanmasını, basit sayısal oranların değişiminin getirdiği sonuçlarla bağdaştırmaktadır. Oran ve uyum konusu bu noktada değer kazanmaktadır. Yunan düşünürlerinin müzik alanından geliştirdikleri bu yaklaşımı ile mimarinin "donmuş müzik" olarak ele alınması sonraki dönemlerde yeni dönüşümler yaratmaktadır. Rönesans dönemine gelindiğinde Vitruve ve Pythagorcuların bu yaklaşımlarını birleştirmiştir. Alberti ise tasarımlarında gerekli orantıların sağlanması durumundan yola çıkarak tam ve dolaylı niteliklerinin belirlenmesi olarak benimsemiştir. Barok dönemi boyunca, klasik yaklaşım bu alanda eleştirilerin odağı olmuştur. Perrault, tasarım yaklaşımında orantıların çok az algılanabildiğini ve estetik kaygıdan uzak, bireylerin geçmişten gelen alışkanlıklarının bir sonucu olarak meydana geldiğini savunmaktadır. 19. yüzyılın sonlarında geliştirilen Riegl teorisi ile algılamamanın dokunsal ve görsel etkileri üzerinden değerlendirmeleri söz konusu olmuştur. Biçimlerin ve yüzeylerin hem dokunsal hem de görsel edinimlerinin sonucu ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Böylelikle mekan ve yüzey kavramları üzerinden tasarımda form anlayışı yeni bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Ancak, biçiminin belirli bir noktadan algılandığı savı ile birlikte mekana ait düşüncelerin iki boyutlu olarak kalmasına neden olmuştur (Altan, 1993).

Felsefe, sosyoloji, coğrafya ve mimarlık gibi farklı disiplinlerde tartışılan mekan, uzun zaman boyunca kartezyen felsefenin ve Öklid geometrinin sınırları içinde, mutlak ve apriori (önsel) bir kavram olarak ele alınmıştır. Böylece kullanıcının mekanı tanıması ve kavramasının, sabit ve içinde bulunduğu temel düzeni ile ele almayı ve bu mekanın toplumsal boyutunu zorunlu olarak görmezden gelme riskiyle karşı karşıya bırakır (Ertürk, 2013). Felsefe yönüyle bakıldığında Parmenides, Atomcular, Platon'un yanı sıra mekan kavramıyla yakından ilgilenen Aristoteles ve devamında Descartes, Kant, Newton gibi çok sayıda bilim adamları ve filozoflar için önemli bir konu olmuştur. Bu eğilimdeki temel neden olarak mekanın algılanmasının insanların dünyaya bakış açıları ve varlık anlayışları ile ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır (Kılıç, 2011). Descartes için bu, mekandaki her noktanın matematiksel olarak belirlenebilmesinin ve böylece diğerleriyle aynı şekilde anlaşılmasını sağlayarak yeniden yapılandığı geometri alanını oluşturmaktan bahsetmektedir (Elden, 2009). Kant, mekanı ve zamanı duyuların dışında algılayamadığımızı ve beynimize kaçınılmaz bir şekilde bağlı olduğunu savunmaktadır. Ancak Kant'a göre zamanın mekandan daha önde gelen bir unsur olarak nitelenmektedir.

Mekanın üç boyutlu düşüncesinin (x, y ve z koordinat düzlemleriyle), benzer şekilde hesaplanmış bir zaman boyutu olan "t" ile ortaklık göstermektedir. Zaman faktörünün değişiminde mekanın dinamiklerini değiştirdiği düşünülmektedir. Einstein için zaman ve mekan arasındaki ilişki sadece bir arada var olmakla kalmayıp aynı zamanda birbirine bağımlı olarak etkilenebilmektedir (Elden, 2009). Tasarım sürecinin ilk basamağında üretici olarak insan, içerisinde kendisini güvende hissettiği tanımlı bir hacim oluşturmayı amaçlamaktadır. Böylece, uzay boşluğunu sınırlandırarak; kendine ait özgün bir alanı inşa etmektedir (Semiz ve Yurttaş 2018b).

Klasik bakış açısında mekan kavrayışının geçersizliği, günümüzde yeni bir mekan tasarımı anlayışının getirdiği yaklaşımla hiper-mekan terimini ortaya koymaktadır. Ancak, postmodernizm ve modern dönem ile birlikte geliştirilen yeni mekan kavramlarının anlamsızlığını açıklamak için "Hiper-mekan" terimi kullanılmaktadır. Modern varsayımlarda mekanın var olmadığı ya da eylem imkanını sağladığını savunan görüşte ise; hiper-mekan yaklaşımıyla, mekanla birlikte mekansal engellerin kalkması ile her şeyin içinde olduğu coğrafi bir akış içinde gerçekleşmektedir (Cevizci, 2005). Mekansal alanda karşılaşılan karakteristikler için, dört basamaklı bir çerçeve kurgusu açılımı yapılabilir. Bunlardan ilki mekansal kurgu, ikincisi mekansal işlevsellik, üçüncüsü etkileşimli kurgu ve son olarak duyumsallık kavramları ortaya koyulmaktadır. Sadece strüktür altyapısından ele

alınarak her bir aşamada önceki basamağa nazaran daha çok etki ile birlikte algı unsurları devreye girer ve nihayet bütün basamaklarıyla sarmal bir mekansal çevre anlatımı oluşturmaktadır (Doma ve Eyyüce, 2014). Bir argüman olarak, insan düşüncesinin ve toplumunun daha derin yapılarını incelemek için zamansal değişimin kavranması gerekmektedir. Düşünürler, bu alanda yapılar ya da çerçevelerle sınırlı koşulların var olmasına rağmen, bunların tarihsel olarak inşa edilmiş olan bilgiye, güce ve gerçeğe bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu şekilde, zamansallık ve mekansallık sorularını birlikte düşünme ve geliştirme süreci başlamıştır. Orta Çağ'ın sonlarında gelişen yaklaşımlarla bazı yazarlar mekansal terimi açıklamayı daha çok bir konteynere benzeyen, belirli bir konum (locus) veya yer (mekan) duygusunun eşanlamlısı olarak kullanmaya başlamışlardır (Elden, 2009). Bu bağlamda latince kökenli “Locus” kavramı mekansal açıdan tariflerde karşılaşılan belirli bir yer ile onun arasında kurulan ilişkidir. Bu kavram tekil olarak ele alınan bir kavram olup aynı zamanda evrensel bir geçerliliğe sahip olmuştur. "Mahal" kavramı ile o yerin hakimi olan ve aynı zamanda o yerin içinde ortaya çıkabilecek olası her şeye vekalet eden bir aracı olarak genius loci kavramını ortaya koymaktadır (Rossi, 1982). İnsanlar Antik Yunanda yer hissiyatını “Genius Logi” kavramıyla ifade etmişlerdir. Bu dönemde yaşanan insanlar için her yerin sahip olduğu özgün karakteri vardır. Bir yere yerleşmek için ön koşul olarak o yerin ruhu ile anlaşmak gerekliliği söz konusu olmuştur (Özcan, 2003). Bir toplumun mirasına yaklaşımı, çevre ile duygusal bağlar konusunu ve “genius loci” ya da “yer duygusu” hissini ortaya çıkarmaktadır. Bu terim ile birlikte, bir yerin koruyucu ruhunu temsil ettiği Roma dininden türemiştir. Genius loci tarihsel süreçte modern zamanlara kadar varlığını sürdürmüştür. Ancak kavramın anlamı sonradan yavaş yavaş gelişmiştir. Bu dönüşüm, doğal dünyadan yapay dünyaya (yani bir insan tarafından dönüştürülmüş veya yaratılmış) doğru gitmekten ibaret olarak gözlemlenmektedir (Kepczynska-Walczak ve Walczak, 2015). Çevresel faktörlerin ifadesinde, aynı mekanın iki farklı detay betimlemeleri üzerinden karşılaştırması Şekil 2.1’de örnek olarak verilmiştir.

Şekil 2.1. Aynı mekanın iki farklı şekilde betimlemesine ait bir görsel (Kepczynska-Walczak ve Walczak, 2015)

Mekan için temelde üç yaklaşım gözlemlenebilir. Bunlardan ilki olan görüşte, mekan kavramını bir kap ya da hazne olarak ele alınmaktadır. Buradan hareketle mekanın içine bir şeyler yerleşinceye kadar boş bir kap olarak var olmaktadır. Bu durumda, içine bir şey konsun veya konmasın mekan, var olan bir şeydir. Bu bakış açısıyla bazı düşünürler mekana olan yaklaşımında, kap veya hazne olması ile mekanın sonsuz olduğunu ve dış sınırlarının bulunmadığını ifade ederken, bazı düşünürler ise mekanın sonlu olarak görmektedir. İkinci olarak bağıntısal mekan görüşü ile mekanın sadece birlikte var olan şeylerle arasında kurulan, dışsal bir bağlantı olarak ifade eder. Böylece mekan, kendi aralarında hiçbir şey olmadığı zaman da var olan durumlar arasındaki şeyle ilişkili olarak biçimlenmektedir. Bu şeylerin var olduğu durumda, mekan da onlar arasında mevcut olur ve yokluğunda da aralarında gelişen mekanda oluşamamaktadır. Üçüncü mekan görüşüne göre, mekanı ön plana çıkartan olgu “kap olarak mekan” görüşünün ele alınması ile var olan şeyleri (nesneleri) ön plana çıkaran “bağıntısal mekan” görüşünün bir birleşimi, mekan ve şeylerin birbirlerini tamamladığını öne süren “çok yönlü mekan” görüşü ile aktarılmaktadır (Cevizci, 2005). Mekanın işleyişinde sabit mekanlar ve seyyar (mobil) mekanlar olarak da ayrışa bilmektedir. Mobil yapılar; bir araç desteğiyle taşınabilir nitelikteki yapılar ya da kendine

has hareket kabiliyetine sahip olma imkanı olan mekanlar olarak ifade edilmektedir. Bunlar, bir alanda ikamet devamlılığı göstermeyen yapılardır. Hareket etme özelliği olan ya da taşınabilme özelliği olan yapıları incelediğimizde özellikle ilk akla gelen örneklerden bazıları konteynırlar, prefabrik konutlar ve karavanlardır (Karaoğlu, 2014). Benzer şekilde bir mülteci kampı yapı olarak genellikle “istisna”nın mekan haline gelmesi olarak tanımlanmaktadır. "İstisna Hali" egemen olarak kabul edilen normal hukuki kuralların askıya alınması haliyle belirlemektedir. Geçici bir alan oluşumu ya da kalıcı olarak ortaya çıkabilecek yeni koşulların belirlendiği hatta bu koşulların ya da bu koşullarda meydana gelen yeni mekan; istisna halinin bir uzantısı olarak tarif edilebilmektedir (Tan ve Günenç, 2017).

Günümüze gelindiğinde mekana ait algımızın zaman kavramının da değişim ve dönüşümü ile birlikte şekil değiştirdiği gözlemlenmektedir. Zaman kavramının tüketilen bir akıcılıkta hız kazanması ile mekan algısı bu hızlı harekete karşı giderek daha bulanık bir hal almaktadır. İnsanın durağan halinden çıkıp, yürüme hızıyla hareket ettiği mekanlar; bisiklet hızından, arabaya oradan metronun hızına doğru artarak mekan kavrayışındaki algıyı bükmekte ve belirsizleştirmektedir (Avcı, 2008). Sanal alan kavrayışının ise alışılmadık bir şekilde yaklaşıldığında gerçekten yeni bir algılama aracı sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Ortamın paradoksal nitelikleri, dikkati her zamanki dikkat dağıtıcılarımızdan ve varsayımlarımızdan, uzay ve zaman boyunca yaşamın akışına dalmış kısaca somutlaşmış canlılar olarak kendi durumumuzun duyularına yönlendirmek için etkili bir şekilde kullanılabilir. Sanal gerçeklik ortamlarında yaygın olarak kullanılan üç boyutlu bilgisayar grafik teknikleri, tümü görsel gerçekçilik için hiç bitmeyen bir arayışta uygulanan üç boyutlu Öklid geometrisi modellerine, Rönesans perspektifine ve Kartezyen uzayın xyz koordinatlarına dayanma eğilimindedir (Davies, 2004). Bir başka basit yaklaşımla bakış açımızdan jeostabilitenin daha da önemli yönü olduğudur. Algılanan alanın, kişinin motor sistemi ile istikrarlı ve bütünsel olarak tutarlı bir şekilde bağlantı kurması gerçeğidir. Algıladığımız bir nesneyi işaret edersek, gösterdiğimiz yön, o nesnenin izdüşümünün retinamızın neresine düştüğünden bağımsızdır. Nesnenin alandaki koordinatlarında nerede olduğuna bağlıdır (Pylyshyn, 1989).

Mekanın temsil edilme noktasında geliştirilen farklı bir diğer görüş de, günümüzde şehir yaşamından edinilen imgeler üzerinden bir özgürleşme alanını tarif edebilme aracı olarak çeşitliliklere ve farklılıklara odaklanmaktadır. Bu görüşü destekleyen 1960’lı yıllarda ortaya koyulan gündelik hayat eleştirileri ve gündelik mekanın eleştirileri ile mekanın

toplumsal deneyimi ilişkilennesinin yeni bir yolunu açmaktadır (Stavrides, 2016). Mekandaki deneyimin farklı bir bakış açısıyla kurulmasını amaçlayan bazı araştırmacılar ise sanal çalışmalara öncülük etmektedir. Sanal mekanda yaşanan deneyime olanak sağlayan görsel, işitsel ve ayrıca dokunsal teknolojilerde oluşan gelişmelerle birlikte mekanın zamansallığı içinde bireyin deneyimi anlık, kişisel ve varoluşsal alanda değerlendirildiğinde eşsiz olarak görülmesi mümkündür. Üretilen bu teknolojilerle gerçeğe en yakın temsili oluşturmak mümkün olsa da temsil etme durumunun doğasında yatan indirgeme durumu ve soyutlama hali olmadan bu temsilin eksiksiz ya da doğru gerçekleşmesi mümkün olamamaktadır. Mekansal alandaki deneyimin içinde çok bilinmeyenli bir doğaya sahip olması onu belirsizliğe doğru yaklaştırmaktadır. Mekandaki deneyiminin belirsizliği sayısal tasarım yöntemlerinde önem kazanarak sorgulanmaya devam etmektedir. Hem sosyal yaşayış yönünden hem de de birey-mekan-zaman yönünden benzersiz olma durumu ile birlikte deneyim kavramının tahmin edilebilir ya da belirlenebilir sistemler altında tanımlanması zordur (Öztürk ve Doğan, 2014). Bugüne gelindiğinde gelişen teknoloji ve sanal mekan kavramının oluşumu ile birlikte gündelik hayat, bilgisayarların ara yüzünde gerçekleştirilmeye başlanmış ve böylece zaman kavramı ile mekan kavramları iç içe geçmiştir. Bir diğer deyişle herhangi biri evindeki bilgisayarıyla dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen kültürel bir aktiviteye katılabilir ya da çevrimiçi olarak müzeleri gezebilir ve internet aracılığıyla ticari fuarlara katılabilir hatta bunun yanında alışverişini yapabilir bir duruma gelmiştir (Özen, 2006).

2.2. Mekan Algısı Kavramı

Mekan kavramındaki temel unsur olan algının açılımını Athinson vd. (1995) “Çevredeki uyaran örüntülerinin organizasyonu ve yorumlanması süreci” olarak ifade etmektedir. Cüceloğlu (1994) algı tanımını “Duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak çevremizdeki nesne ve olaylara anlam verme sürecine verilen isimdir.” şeklinde yapmaktadır. Algılamayı Hançerlioğlu (1993); nesnel olarak ifade edilen dünyayı duyular aracılığıyla edinilen öznel bilince doğru gerçekleşen bir aktarma işlemi olarak ifade eder. Böylelikle algı durumu, dış dünyanın duyuların etkisiyle gelen imgenin, bilinçte üretilen tasarımı olarak nitelemektedir. Ayrıca Eryarar (2011), özellikle bir tasarımın başarılı olmasının ölçütü olarak ortaya konan kriterlerden en önemlisi, kuşkusuz tasarımcının ürünüyle vermeye çalıştığı mesaj ya da amacın kullanıcılarca doğru algılanabilmesidir. Yalnızca doğru okunabilen ya da en temelde doğru bir şekilde algılanabilen bir tasarım ile uygun mesaj verebilir.

Algı kavramı genel olarak; bireylerin çevresinden edindikleri duyuşsal verilerin farkına varıp değerdendirdikleri ve anlam yükledikleri bir süreç şeklinde tanımlanabilir. Bireylerin bu sürecin sonunda vardıkları noktadaki değeryargısı, etkileşim halinde olunan nesne ile kendileri arasında anlamlı bir bağ haline getirmektedirler (Smith, 2002; Siegel, 2006). Algılama sürecindeki en önemli kriter özellikle kullanıcı konumundaki bireyin düşünce alt yapısındaki temel kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin aynı çevre, kavram ya da durum karşısında farklı algılar geliştirebilmesi; algı sürecinde anlık gelişen seçici yönde bir dikkat oluşumu, seçimi sağlayan algısal faktörler ve seçimdeki algısal kalıcılık faktörleri ile bağlantılı olarak görölmektedir (Kotler ve Keller, 2016). Algı kavramında, bilinçle çevreyi salt görmey veya hissetmekten daha çok nesneyle ilgilenmekte olduğu gözlemlenmektedir. Çevreden gelen uyarıcının bireye ulaşan etkisini daha karmaşık süreçle ve algılanışla ilişkilendirilmektedir (İnceoğlu, 2004; Demirkaya, 1999). Bununla birlikte, bu mekansal araçların kapsayıcı ve etkileşimli doğası, bir yerin nasıl hissettirdiğı hakkında daha az somut fikirleri oldukça yeterli bir şekilde iletir (Henry ve Furness, 1993).

Pek çok insanın ve aynı zamanda da çok sayıda bilim insanının algılama sürecinin yüksek derecede işlevselliğinin ortaya koyduğu durum olarak algılamayı, çevrenin değışen yönlerine dikkat etmekten biraz daha fazlası olarak düşünölmektedir (Loomis ve Philbeck 2008). Pek çok düşünürün zaman ile ilgili yaklaşımlarında karşılaşılan bir olgu olarak zamanın mekanla, algıyla ve bellekle kurduğu yakın bir etkileşiminin olduğunu ortaya koymaktadır (Avcı, 2008). İnsan, mekan algısına bağılı olarak değışen sürekli sosyolojik ve psikolojik bir etkileşim halindedir (Ayber, 2012). Algılama durumu zihinde çok kısa bir sürede gerçekleşiyor gibi görünse de belirli bir zihinsel süreçle meydana gelmektedir. Bu noktada birşeyi algıırken, çevremizde meydana gelen olayları ve yapay oluşarı çevre organizasyonlarını yorumlama ve değerdendirme süreci olarak nitelendirilmektedir (Atkinson vd., 1995).

Mekanı algılamada, fizyolojik süreçte gerçekleşen ilk imaja dönük edinimlerin sadece algılayan bireye bağılı kalmaz, aynı zamanda algılanan mekanda taşıdığı özelliklere de bağılı olarak çeşitlilik geliştirmektedir. Renk, doku, form ve ışık gibi mekansal uyarılar görsel algılamada temel etkenler olarak açıklanmaktadır. Mekanın içeriğinde sabit ve dinamik olarak belirlenebilen çok çeşitli uyararı unsurlarını barındırmaktadır. Bireylerin özel mekan, yarı-özel mekan, yarı kamusal ya da kamusal mekanlarda yaşayışın büyük bir kısmının geçtiğı göz önüne alındığında, insanların davranışlarını bu unsurların yalnızca mekansal formu değil aynı zamanda o mekanın ışığının, renginin, dokusunun bir arada

değerlendirilmesinden ortaya çıkan bir edinimle yönlendirilmektedir (Başkaya vd. 2003). Dış ya da gerçek dünyayla temas anında, zihinde oluşan mekansal haritalar, her bireyin zihninde farklı bir dünya algısını meydana getirmektedir. İnsanların çevresel algı süreçleri ve mekansal davranışları, belirli bir toplumsal ve fiziksel çevrede süregelmektedir. Sosyal yaşayışın kendisinden küçük ölçekte yer alan diğer yerleşmelere kıyasla daha çok hareketli olduğu kent mekanları, bu çevrenin temel parçası niteliğindedir. Böylece kentler, davranışsal coğrafi yaklaşımlarla gerçekleştirilebilen çevre algısı üzerinden gelişen mekanları tarif etmektedir (Karadağ ve Turgut, 2013).

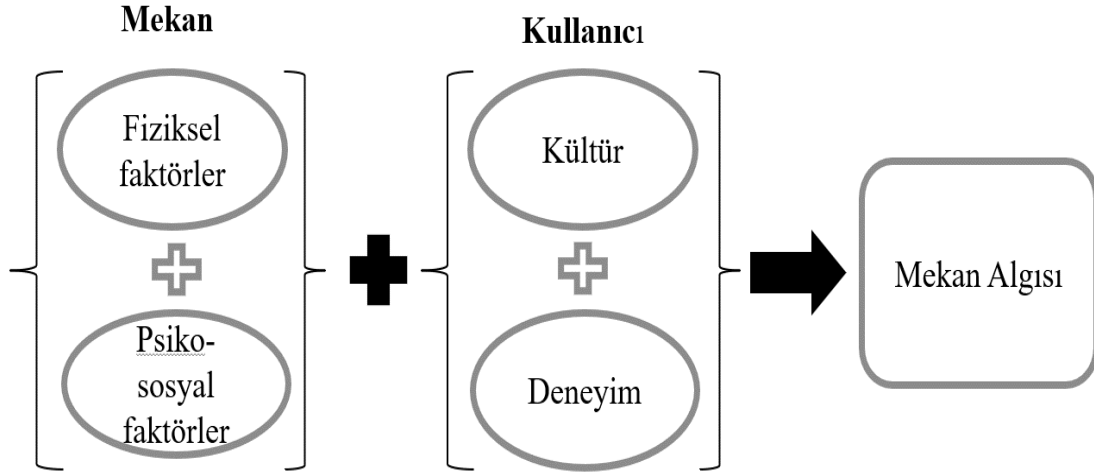
Kentsel mekanın bireye karşı etki eden unsurların başında mekanın şekilsel (morfolojik) nitelikleri gelmektedir. Mekanın oluşumunu sağlayan biçim, sınırlar, açıklık ve kapalılık oranları, malzeme, renk, doluluk ve boşluk gibi unsurlarla üretilen çevreye dönük uyarılar, bireylerde mekana bir imge oluşturulmasına imkan vermektedir. Bir diğer uyarıcı unsur ise, mekandaki oluşturulan işlevlerdir. Mekanda belirlenen kullanım amacı ile kurulan ilişki, bir mekanda oluşturulan uyarıcı miktarını ve hatta bazı koşullarda mekanın morfolojik özelliklerini de bu anlamda dönüştürmektedir (Kürkçüoğlu ve Ocağcı, 2015). Mekanın kullanım amacına bağlı olarak, baskın unsurların varlığı, niteliği ve niceliği bağlamda farklılaşmaktadır. Mekan üretimi, morfolojik ve işlevsel bakımdan mutlak olarak ele alınmadan ve yine de bu iki unsura bağlı olarak gelişen “hareket” ile etkinleşir. Hareket unsurunu gerçekleştiren birey ise odak noktasını oluşturmaktadır. Ancak bireyin hareketinden genele doğru bir bakış açısında kitle psikolojisi; sosyal psikolojinin araştırma konularından biri olmuştur. Mekan algısında bireysel ve toplumsal mekanın ayrışımı önemli bir noktadır. Bireysel davranışların, toplumsal düzeye doğru genişlediği durumlarda, davranış ve mekan faktörü, grup psikolojisi ekseninde kitlesel bir hareket olarak kendini ifade etmektedir (Freud, 1992).

Morgan (1995), algı kavramını bir organizmanın o andaki yaşayışında edinilen duyuşsal bilginin beyin tarafından bir araya getirilen bilginin yorumlanmasıyla ilişkilendirmektedir. Diğer taraftan Roth (2000) çevresel oluşumların, insan davranışlarını ve algı sistemini birçok yönde şekillendirmekte olduğunu ifade etmektedir. Mekansal üretimlerde, önce yapıları şekillendirmekte olup, daha sonra da onlar kullanıcılarını şekillendirmektedir. Bir yapının formunu Balık (2009), mekansal kurgu ve aydınlatma gibi temel unsurlarla, kullanıcıya nesneleri görünür kılmaktan öte, onları birer enstalasyona dönüşmesini sağlayan mekanla birlikte deneyimi oluşturmalarıyla birlikte aktarmaktadır. Mekan, ayrıca bedeninin etkileşimi içinde devingen bir ilişki sergileyen, tasarımda önemli bir

unsur olarak belirlemektedir (Adıgüzel, 2018). Norberg-Schultz (1971) çevre deneyimlerini açıklarken mekana dair algı sınıflandırmasını beş başlık altında yapmıştır;

- Mekanın biçimini oluşturan dış yüzeylerin sınırlamaları ile orada yer alan nesnelerin ve yüzeylerinin biçimsel özellikleri ile oluşan haptic (temasa dayalı) algılama,
- Mekanın oluşumunu sağlayan sınırlayıcı unsurlar ile yüzeylerinin pürüzlülük – doku gibi dokunmaya dönük algılanma özellikleri; dokunsal ve kinestetik algılama,
- Mekanın yüzeylerinde bulunan elastisite (esneklik) niteliklerine ve yüzeylerindeki pürüzlülük oranına bağlı kinestetik algılama,
- Mekanında ısı değişiminin sonucunda o mekandaki nesnelerin ısı iletkenliği ile gerçekleşen ısısal algılama,
- Mekanda hareket eden bireyin hareketi esnasında gerçekleşen görsel algılamadaki bozulmanın oluşması ve buna bağlı olarak kinestetik algılamadır.

Bir diğer yandan görsel algının öne çıkan teorilerinden, Gestalt teorisinin temelinde değerlendirildiğinde, "bütün kendini oluşturan parçaların toplamından daha anlamlıdır" ilkesi ile karşılaşılmaktadır (Senemoğlu, 2009). Gestalt teorisinde zemin (mekan) ve şekil (biçim) ilişkisi, yakınlık, tamamlama, benzerlik, basitlik ve süreklilik gibi temel ilkeler üzerinden ifade edilmektedir. Gestalt algı kuramına göre tasarımın bütüncül bir algı etkisine dönük bir değerlendirme olanağı sağlamaktadır (Erişti vd., 2013). Gestalt mekan teorilerinde insanın algısı ve edinilen bu algıya bağlı gelişen biliş süreçleri hem görsel algıyı hem de mekanın görsel organizasyonu göz önünde tutmayı gerektirmektedir. Pek çok farklı biçimlerle ilişki kurmaya imkan veren mekan olgusunun algıya bağlı bir gelişimi ve bir deneyimi olarak tanımlanmaktadır. Deneyimleme edinimi ile birlikte bireyin ait olduğu toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik verilerini içermekte olup ayrıca kişisel birikimlerini de içermektedir. Bu noktada bireyde bir deneyimin oluşması için, her zaman yapılabilen bir şeyi yapamaz hale gelinmesi gerekmektedir. Böylece rutin olan durumun dışına çıkıldığı ve bir beklenti halinde düşüncüyü sektire uğratabilen “şeyler” deneyimin oluşabilmesine imkan tanımaktadır. Kısaca duyularımızla algılarımızı uyararak mekansal bir deneyim elde edilmesini sağlamaktadır (Asar, 2013). Şekil 2.2’de mekansal algıyı etkileyen faktörler verilmiştir.

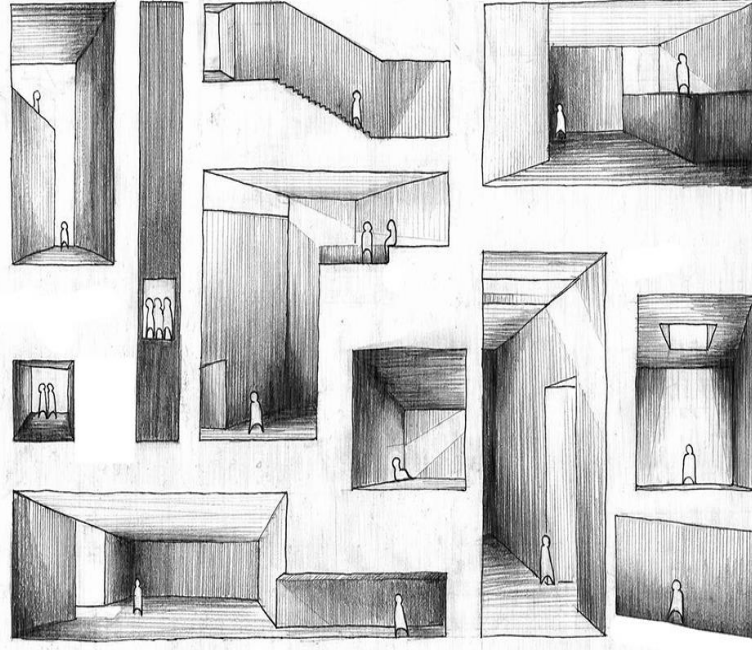
Şekil 2.2. Mekan algısını etkileyen faktörler (Gür, 1996)

2.2.1. Mekanı Algılamada Çevresel Faktörler

Mekanın kullanımında, kullanıcı algısını etkileyen iki temel faktör ön plana çıkmaktadır. Fiziksel ve psikolojik faktörler olarak ayrılan bu iki temel faktör; dış etkilere bağlı ve iç etkilere bağlı unsurlar olarak da açıklanmaktadır. Fiziksel faktörler; mekanın kurgusunun temelini oluşturan ve sahip olduğu malzeme, renk, ışık, doku, biçim, ölçü ve oran, ısı, koku, ses gibi özelliklerdir (Semiz ve Yurttaş, 2018b). Mekanın algısı ve genel olarak ortak bir paydada değerlendirilen algı kavramına dair temel sorun, daha geniş bir yaklaşımın içinde ele alınmasını gerektirmektedir. Net bir edinimle mekansal bağlamları ve onların ilişkisindeki beliren nesnelerin "özellikleriyle" birlikte nasıl bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğini bulmak söz konusudur. Ancak zaten bilindik olarak kavranan bir dünya zemininden edinilen bir kökeni kabul etmek gerekmektedir. Dünya üzerinden bir deneyimin bilincine erişmeyi anlamak bu noktada oldukça önem taşımaktadır (Merleau-Ponty, 1945). İnsanın kavrayışını içinde bulunduğu yer ile karşılıklı bir etkileşim üretiminde olması ile o mekanı kendi duyuları aracılığıyla algılamasıyla ifade edilmektedir. Bahsi geçen bu algılar kişisel bilgi ve tecrübelerinin üzerinden yorumlanmaktadır (Kaçar, 2002). Algılamayı genel olarak görme duyusundan kaynaklı olarak görsel algı üzerinden gerçekleştirilmektedir. Biçimin, malzemenin, rengin, ışığın ve dokunun ürettiği mekanda oluşmuş olan veya oluşturulan görsel algıyı şekillendiren tasarımsal unsurlar olarak belirlemektedir. Görsel algılamanın durumunun ayrıca “boyutsal, ıssal ve işitsel” algı kavramlarıyla birlikte olup, mekan kavramını algılamamızda belirleyici bir rol oynamaktadır (Arslan vd., 2015).

Mekan varoluşuyla ya da bir yer olarak ele alındığında, bu kavramın belli formül oluşturma şekilleriyle birlikte birbiriyle karşılıklı etkileşimli ve karşılıklı dönüşen ikiliklerin kurgularında şekillenmektedir. Bu yaklaşımla hem formları oluşturmada hem de yan anlamlarının içeriklerinin oluşumu cinsiyetle ilişkilendirilmektedir. Mekan ve yer çiftinde ‘Var olma’yı ifade eden ve yerel, özgül, somut, tanımlayıcı olma gibi bir dizi niteliği yüklenen yere karşılık gelmektedir. Karşıtlığın her iki tarafı için bir anlam yükü taşıması ve bu anlamların her birinin de farklı karşıtlıklarla ilişkilmesi söz konusudur. Yere dair bu klasik yaklaşımların karşıtı; evrensel, kuramsal, soyut ve kavramsal olması yönündedir (Massey, 1994). Her yapı için toplumun ihtiyacı doğrultusunda gelişen bir gereksinimini karşılamak üzere, döneminin inşaat tekniğine dayalı üretilen, bazı malzemelerin imkanı ölçüsünde, fiziki bir mekanın etrafının çevrelenmesiyle meydana getirilmektedir. İnsanın fiziksel mekanda yönelimi ile o noktada belli bir bölümü belirginleştirmesi, sınırlarını oluşturması mekanı tarif etmektedir. Başka bir deyişle mekan özellikle hissedilebilen, izlenebilir halde olan şey olarak, bir kavrayışı geliştirmektedir (Altan, 1993).

Mekanın tasarım sürecinde gerekli olan tüm malzeme ve bileşen alternatiflerinin potansiyellerinin değerlendirilmesi, birbirine entegre edilmesi ve bir bütünsellik içinde uygun bir ifade birliğinin sağlanması oldukça zor bir durum olarak karşılaşılmaktadır. Bu bakış açısıyla günümüz tasarımlarının en zayıf noktası, form ve strüktürün, yapısal bileşenleri ve malzeme arasındaki ilişkisinin kesintiye uğraması olarak gösterilebilir. Mekanı oluşturan bileşenlerin farklılığını, farklı tasarımcıların farklı yorumlarının doğal bir sonucu olarak da ifade edilebilir. Mekan temel olarak alanının ayrışması ve yapısal çevredeki var olan farklı ölçeklerde nesnelerin, farklı disiplinlerden tasarımcılarca yorumlanmasıyla birlikte kentsel ölçekten iç mekan ölçeğine doğru tasarım dilindeki bütünlüğü etkileyen önemli bir unsur olarak gösterilebilir. Ancak mekan kavramının açılımında içinde bulunduğu çevre ve o çevrenin değerleriyle bir anlam kazanması ve bununla birlikte özgün bir mekansal karakteristiktir söz edilebilir (Onay, 2014). Mekanı planlayan tasarımcı, görsel ve işlevsel yönleriyle bir somutlaştırmayı sağlasa da, bu somutlaştırma her defasında anlamlı olmak zorundadır. Yapılan her bir müdahale zihinde bir anlam üretir ve bu mekanla birey arasında iletişimi sağlayan odak noktasıdır (Bilir, 2013). Mekandaki açıklıkların ve mevcut hacimdeki derinlik, genişlik, aydınlık gibi unsurlarla değişimi Şekil 2.3’de mekanın farklı çevresel faktörlerinin algıda farklılık oluşturacak şekilde tasarlanma örnekleriyle verilmiştir.

Şekil 2.3. Çevresel faktörlere bağlı olarak değişen mekan örnekleri görseli (URL-1, 2020)

Bir yapının etki alanına girilecek kadar yakınlaştığında, onun çevresiyle, kütlesiyle ve özellikle içine girildiği, kullanılmaya başlandığı mekanın genel kurgusunu oluşturmaktadır. Oluşan çevredeki ayrıntılarının ve donatılarının, amaçlanan işlevinin veya işlevlerinin gereksinimleri karşılayarak yararlılık ve konfor, plastik ve estetik düzeyiyle tinsel bir etki ya da doyum sağlamaktadır. Yapı ve insan karşılıklı geliştirdiği bu ilişkide yapıyı yaşayan bir organizma gibi mesajlar aracılığıyla iletişim kuran bir organ haline gelmektedir. İnsan da olduğu gibi yaradılışına, edindiği deneyimlerine, geliştirdiği eğitime bağlı değişen bir algılama odağı haline gelir. Çok yönlü gelişen ve karmaşık bir olgu imgesi bağlamında mekanın algılanması temelde biyolojik bir işleve karşılık gelmektedir. Mekanın içinde bulunan insan, o konumu organları ve beyni sayesinde, bir ya da birden çok işaret noktasına bağlı olarak yerini ve yönünü tayin etmektedir. Böylece çevresindeki mekanın kurgusunu, imgesini ve özelliklerini algılayarak saptamaktadır (İzgi, 1999). Mekanda bir çevresel imge üç temel bileşene ayrılabilir. Bunlar; kimlik, yapı ve anlam olarak belirlemektedir. Bir imgenin işlenmesinde öncelikle bir nesnenin tanımının yapılmasıyla birlikte diğer unsurlardan ayrıştırılmasının yanında bir varlık olarak nitelenebilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte varlık, imge olarak kimliğini oluşturmaktadır. Bu durum genel anlamda başka bir nesneyle eşdeğer olması anlamına gelmez. Bu durum imgenin tekliğini ya da tekilliğini ifade etmektedir. İkinci olarak imgenin açılımında, nesnenin gözlemcinin ve çevresindeki diğer nesnelerin uzamsal ya da dokunsal ilişkisini de içermesi

söz konusudur. Bu noktada gözlemci olan birey için uygulama yönünden veya duyuşsal olarak bir anlam ifade etmesi gerekliliği vardır. Anlam bir ilişkiyi tarif eder. Ancak, uzamsal ya da dokunsal ilişki yönünden oldukça farklılıkları kapsamaktadır (Lynch, 1960). Gerçekleşen farklı hareketlilikler ve bu hareketlerin hangi mekanlarda meydana geldiği, mahremiyet, etkileşim, algı, imge, anlam ve yönelme gibi başlıklar bireyler için mekanın davranışsal performansını tarif etmektedir (Büyükçelen, 2007). Mekanda ayırt edici özelliklerin incelenmesinde sadece içinde bulunan toplumsal etkinliğin gerçekleşmesini sağlayan alanlar görüşünden ziyade fiziksel ve insani ortamın mekansal inşasını araştıran coğrafya ile bu tür alanlarla farklı toplumsal yapıları araştıran toplum bilimleri arasında bir birlikteliği gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte mekansal ortama ilişkin pek çok yönün insani üretime ve insani oluşum biçimini göz önünde bulundurmak gereklidir. Boş olan bir mekana anlam veren durumu, toplumdan gelen ve sosyal ilişkilerden gelen mekansal biçimlenişlerin temel beş niteliği üzerinden bir açıklama getirilebilir. Bu özellikler; bir mekanın özelliklerinde "çerçevelemiş" olan bir parça ya da etkinliklere bölünebilme biçimleriyle, toplumsal uyarımların mekanın içine uygulanabilme düzeyiyle birlikte özellikle kentlerde gözlenen yakınlık ve uzaklık derecesine bağlı görme algı ediniminin gerçekleşmesi olarak ifade edilebilir (Urry, 1995).

2.2.2. Mekanı Algılamada Sosyo-Psikolojik Etkenler

Mekanın kimliği söz konusu olduğunda sosyo-psikolojik yaklaşımların daha çok bu mekanın kimliğinin oluşum sürecine ışık tutmuş ve kimliğinin kankan edindiği toplumdan bağımsız olarak ele alınamaz bir durum olup süre gelen bir devamlılığa sahiptir (Güleç Solak, 2017). Temel fiziksel ihtiyaçlar en azından kısmen karşılandığında, insanlar fizyolojik ve psikolojik olarak bir güvenlik ve güvenlik duygusunu aramaya doğru yönelmektedir. Öncelikli motivasyon, hayatta kalma ihtiyacıyla büyük ölçüde ilgilidir. İnsanların psikolojik açıdan güvende olma duygusunu sağlamak, uygun mahremiyet düzeylerine sahip olmalarını ve sosyal çevrelerini kontrol etmelerini gerektirmektedir. İnsanlar, bireyler veya gruplar halinde bir araya geldikleri hemen hemen her etkinlik modeli için bir mahremiyet beklentisine sahiptir. Kentsel tasarım sürecinin genel kapsamlı modeli, bir problemin çevresel algı yönünden tamamlanmış bir işin uygulama sonrasında gerçekleşen değerlendirme sürecinde ilerleyen mantıklı bir prosedür önermesini gerekli kılmaktadır (Lang, 2017). Mekan ve mekan grupları, tasarımcının tasarladığı boşlukların kaynağında insan eylemlerinin var olduğu sosyal katmanları içermektedir. Fiziksel mekan, sosyal ve işlevsel anlamda bir etkiye neden olmaktadır. Mekanlar arasında kurgulanan

ilişkilerin düzenlenişi, insan ile mekan ve insanların birbirleriyle arasındaki ilişkilerinin düzenine etki etmektedir (Verdil, 2007; Kürkçüoğlu ve Ocakçı, 2015).

Mekan bir sosyal alan inşasını tarif etmektedir. Bu inşa ile mekan hakkındaki fikirleri, anlamları ve çağrışımları tanımlamaktadır. Hayatın akışında kullanılan bu kavramlar genellikle sorgulanmaz ve insanların yaşayışında mekanla ilişkilerini ve etkileşimlerini belirlemektedir (Kaya, 2013). İnsanların davranışsal performansına yönelik oluşturulan yorumlar, bireyin mekan kullanım amacına, kullanım süresine (böylece oluşan deneyimine ve bilgi birikimine) ve en önemli unsur olarak mekanın kullanıcıya bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Böylece algılayan özneye bağlı bedensel özelliklerin, kişilik yapısının yanında psikolojik özelliklerinin, geçmişten gelen deneyimlerinin, sosyo-kültürel özelliklerinin bireydeki mekansal imajın oluşumunda ciddi bir katkı sağlamaktadır (Büyükçelen, 2007; Kahvecioğlu, 1998).

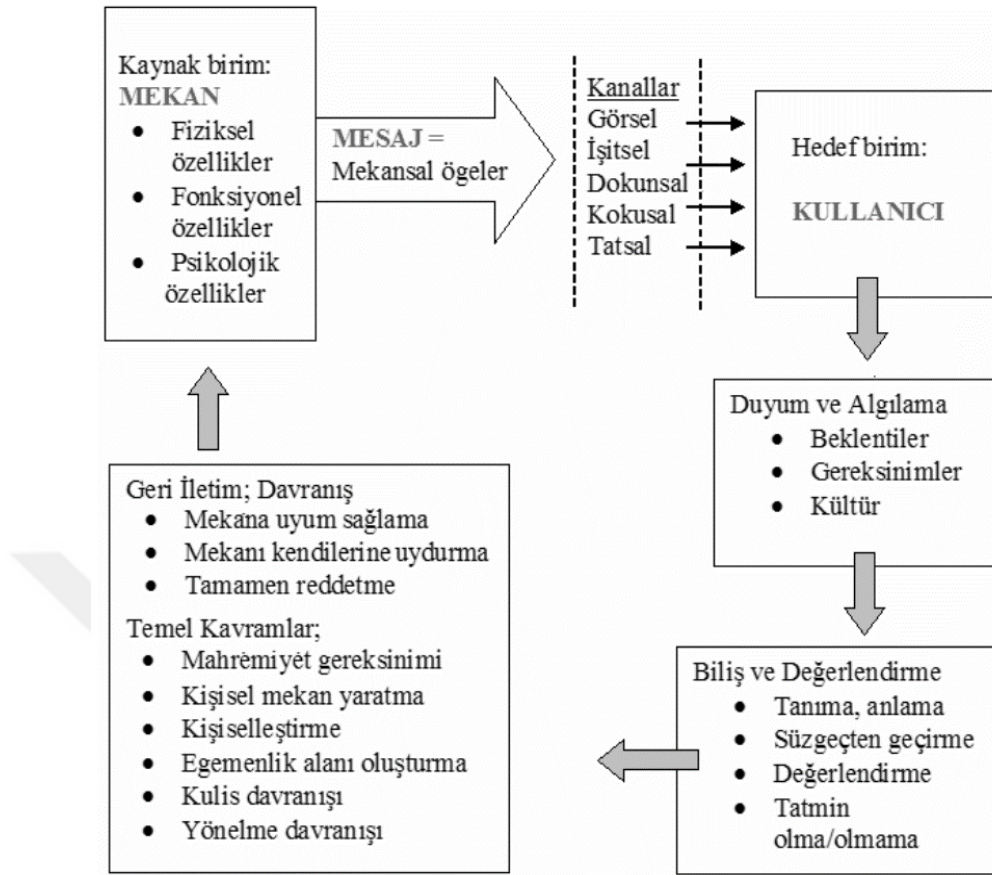
Mekan kavramı için, içinde bulunan bireyleri pek çok yönden etkilediği söylenebilir. Bireyler, farklı yönlerden mekandaki iç ve dış dinamiklerinin tesirinde kalmaktadır. Mekanlarda, bireyin o yere aidiyet duygusu geliştirmesiyle bağlanmasını, bireyin aynı zamanda yaşadığı ortamı sahiplenmesini ve anlam yüklemesiyle, bireyi mekana katmaktadır (Turgay, 2009). Modern insanın içinde bulunduğu aidiyetsizlik duygusunu aşmak için kendisine biçtiği kimlikler, tarihsel süreçte de biçim değiştirerek yaşamlarına egemen olmuş ve bu aidiyetlerin tanımladığı kendine ait yeni mekanlarını üretmekte gecikmemiştir. Bu mekanların bütününde kendini dış dünyadan koparan, çevresine karşı keskin sınırlar çizen ve yumuşak geçişlere olanak tanımayan kapalı mekanları oluşturmaktadır. Bu bir şehrin surlarından başlayarak, bir külliye'nin dış duvarlarına kadar beliren, dikenli tellerin olduğu ve kameralarla donatılmış konsolosluk binaları ve stadyumlara kadar geniş bir kapsamda tarihsel, kültürel ve sosyolojik yelpazeye yayılmaktadır. Bu mekanlar için ait olunan şeyin simgesel bir örneğini sunmaktadır (Özgüleş, 2019). Mekanları etkileyici hale getirmeyi sağlayan yedi temel konuyla ilişkilendirilmektedir. Bu temel konular; geçirgenlik, uyumluluk, çeşitlilik, canlılık, görsel zenginlik, uygunluk ve kişiselleştirme olarak ortaya konmaktadır (İnceoğlu, 2004).

Mekanı algılama durumu; mekan ile birey arasında bağ kurmayı sağlayan, mekana değer atfetmeyi ve anlamlandırmayı sağlayan ön aşamadır. Algının pek çok farklı biçimlerde oluşturulabilir olması ve bireysel olması, bağ oluşturduğu deneyimlerine ve bireyin sahip olduğu donanımları ekseninde farklı oluşumlar gösterebilir. Bu kapsamda insanlar bir mekanı algılamakta ya da bağ kurmaktadır. Bunun sonucunda o mekana veya yere anlam ve

değer yüklemede sadece fiziksel ya da görsel ihtiyaç ve olguların ötesinde duygu ve deneyimlerin de etkili olduğu gözlenmektedir. Duyguların, anıların, yaşanmışlıkların ve deneyimlerin bellek kavramını ön plana çıkarttığı görülmektedir. Bellek ve mekan arasında meydana gelen etkileşim ile kişilerin, toplulukların ve toplumların belleğinde yer edinen hatıraları tetiklemektedir. Mekanın içinde yer alan herhangi bir unsur; tanımlanan bir “şey” (nesne), tarihsel süreç kapsamında mekana dair toplumsal olayları, bir benzetim sağlayan ya da uyaran olarak belleğimiz ile bağ kuran geçmişten gelen deneyimlerimizin açığa çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum o yeri algılamamıza yön vermekte olup, mekan ile aramızda bir bağ sağlamaktadır. Bu bağlamda mekanı anlamlandırmakla kişinin o mekana bir değer biçmesi söz konusudur. Bellekte var olan mekanlar olarak tanımlanan anıtlar, meydanlar, müzeler, tarihi alanlar, parklar ya da bireysel kapsamda değerlendirilen bireylerin yaşamış olduğu konutların ya da mahallerin değerlendirilmesi, kişilerde yaşanmış deneyimler hem kişilerin hem de toplumların belleklerinde büyük ölçüde bir yer edinmesinden kaynaklanmaktadır (Cihangiroğlu, 2019). Tasarımda anlam; yapıyı oluşturan bir dil olarak karşılanabilir. Bunun sonucunda anlam ile yargı üretmemizi sağlayan bir unsur haline gelmektedir. Ancak bu haliyle algıda öznel tasarımlardan farklılaşmaktadır. Yapı dünyayı yansıtan bir unsur olarak, yansıtma biçimi üzerinden özgün bir tasarım geliştirememektedir (Akder, 2009). Daha basitçe söylersek; algı bilinç ve davranış bir döngüdür; şeyleri algılar, bilincimize yerleştirir ve ona göre davranırız, ama sonuçta algılarımızı bilgi ve bilincimizi yönlendirir. Bu nedenle salt form düzeyinde düşünme söylemi doğru değildir. Biçimsel öneriler ve düzeltmelerin ardında gerçek yaşam durumunu ve sorunları kavrama ve yorumlama yeteneği ve biçimi yatmaktadır (Öymen Gür, 2014).

Bütününde toplumsal yargının deneyimsel bakışı iki kat daha somuttur. Tam olarak zaman ve mekanda konumlandırılmış bir toplumun deneyimini ve aynı zamanda o topluma ait bazı bireyin deneyimini katmaktadır. Söz konusu olan bu birey herhangi biri olarak ele alınmamalıdır. Birey burada kendisini yansıtması olduğu toplumla özdeşleştirmiş olarak nitelenmektedir (Auge,1997). Edinilen deneyimler bütünü, mekanın algılanmasında öne çıkan araçlar olarak belirlemektedir Deneyimin katkı sağladığı bilgi verisi mekanda öznenin ve nesnenin etkileşiminin yansımalarından kaynaklı bir gerçeklik oluşturmaktadır. Bu gerçeklik o alanda yaşanan ve hissedilen şeye karşılık gelmektedir. Ancak bu durumda da gerçeklik bir ya da tek olmak zorunda değildir (Şamlıoğlu, 2020). Klasik felsefenin ve psikolojinin ele aldığı şekliyle mekanın algısını tarafsız bir öznenin gözünden nesneler arasındaki mekansal bağlar ve onların şekilsel özelliklerinden değerlendirilmesi

sonucuna ulaşılabilir. Ancak tüm mekan deneyimini kapsamaktan öte soyut bir analizle, mekansallığın temel koşulu öznenin bir dünyada varlığı ve bunun sonucu olarak dünyayla iç içe etkileşiminin olduğu sonucuna da varılmaktadır. Bir diğer yandan mekansal algının hem bir yapı fenomeni olduğunu hem de bir algısal perspektiften somut özneye mümkün olan bir edinim olarak belirlemektedir (Merleau-Ponty, 1945). Pasif bir uyaran durumundaki mekan bir kaynak birim olarak, kullanıcı ise hedef birim konumunda şekillenmektedir. Kaynak birim olan mekandan gelen uyaranlar ve mekan ögeleri şeklinde kodlanan mesaj, hedef olan kullanıcı tarafından algılanmaktadır. Devamında bireyin biliş süzgecinden geçirerek değerlendirilir ve bu doğrultuda bir tepki oluşturulmaktadır. Bu tepkisel bir davranış olarak gözlemlenecek olup, bir geri iletim olarak belirlemektedir. Biliş aşamasında değerlendirme, memnun olma veya olmama durumu ortaya çıkar ve burada kullanıcıyı bir davranış biçimine doğru yönlendirmektedir. Yönlenen kullanıcının davranışı mekansal tatmin oranında, o mekana uyum sağlamayı, mekanı değiştirmeyi ya da mekanı terk etme durumları şeklinde gözlenmektedir. Bir geri iletim olan bu davranışların nedenleri psikolojik sebepler olup, psiko-sosyal kalite değişkenlerini işaret etmektedir (Günel ve Esin, 2007). Şekil 2.4’de mekanın algılanmasında gelişen iletişim ve etkileşim aşamalarının bulunduğu akış şeması verilmiştir.

Şekil 2.4. Mekan algısında iletişim süreci (Günel ve Esin, 2007)

2.3. Mekansal Algının Kullanıcıyla Olan Etkileşimi

Algılama kavramı; çevreden bilgi edinme sürecinde insan; edinilen bilgiler ile birlikte insan zihninde gruplara ayırarak kategorize etmesi ve anlamlandırılması olarak tanımlanabilir. Çevreden gelen uyarıların ilk etki karşılığı duyumdur (fizyolojik süreç). Bu durumun diğer yönünde algı ise; elde edilen bu verilerin değerlendirilmesi için farklı bir fazda zihinde gerçekleşen biliş-kavrama eylemini içine almaktadır (psikolojik süreç). Bireyin etkileşim kurduğu nesnelerden gelen mekanik, ısısal, kimyasal vb. uyarıların ilk tespiti duyum kısmını oluşturmaktadır. Böylece algı durumu, hissedilenin zihinde yorumlanması süreci olarak belirlemektedir (Solso vd., 2011). Özgün bir mekan algısının oluşmasında kullanıcının fizyolojisine ve sosyal edinimleri ile birlikte psikolojik özelliklerinin birlikte ele alındığı bir temel düşünülmelidir. Mekanın temelinde fiziksel çevre koşullarına bağlı olarak, kullanıcılar için özgün mekan algısının oluşturulmasını sağlamaktadır (Rapoport, 1977).

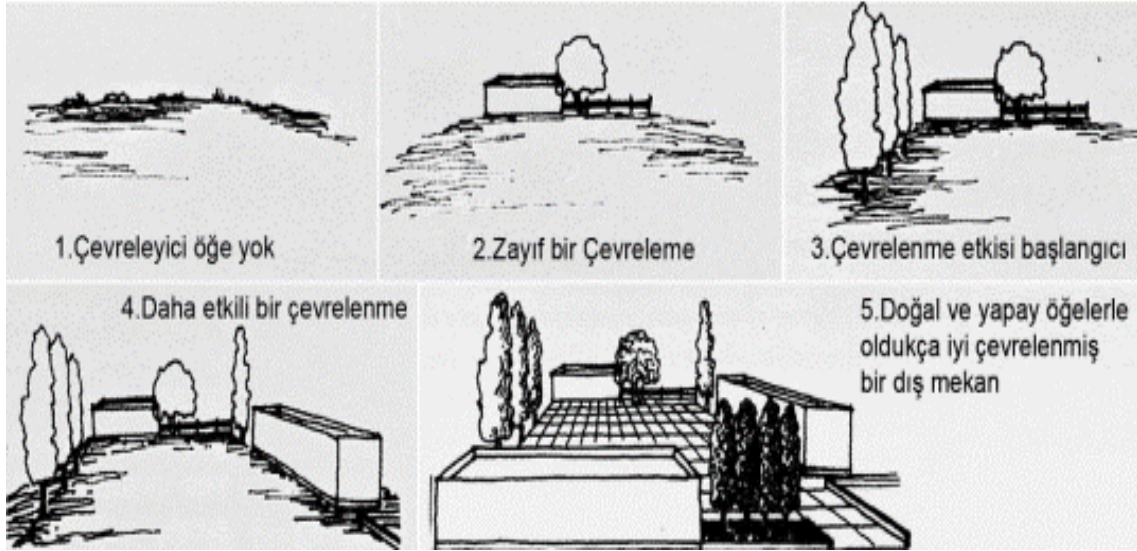
Tüm sosyal bilimlerde, bireyi mekanın içinde kavramsal bir nitelik haline getirme çabası daha fazla öne çıkmaktadır (Yıldız ve Alaeddinoğlu, 2015). Toplum için hem bir yere ait olması hem de onun anılarına bağlılığı durumu; fikrinde eğer kolektif hafızayla toplumun zamanın değişimine rağmen sağlam kalmasına izin veriyorsa, tüm bunlarla istikrarı elde ederek, maddi çevrenin kalıcılığını sağlamaktadır. Aksi halde süregelen bir gerçeklik altında, geçmişini nasıl hatırlanacağı belirsiz olurdu. Çevreleyen malzemeler kendi ortamı tarafından korunmuştur. Nesneler, düzenler, mobilyalar, duvarlar, odalar, evler, vb. çevremizde bir tür sessiz iletişim kurarak bireylere denge sağlamaktadır. Bu algı sabit kaldığı sürece, atfedilen anlamların, başka anlamların imgelerinin taşıyıcısı, kendimizi tanımak için gerekli olan düzen ve sakinlik izlenimini, sürekliliğin rahatlatıcı imgesine kaynaklık etmektedir. Bu anlamda, maddi çevre ile ilişki yalnızca nesnel ve uzak değildir, salt kullanımdan ibaret değildir ve sonunda, mekanın toplumun kendisini temsil ettiği de varsayılabilir (Gutiérrez, 2011).

Hillier vd. (1987), topluluğun içinde geliştirilen farklı dönüşümler sonucunda farklı mekansal biçimler meydana gelmekte olduğunu ileri sürmektedir. Böylece farklı mekansal oluşumlara yol açmaktadır. Bir yapı özelinde farklı bir yönden ele alınırsa, bir tören alanı; sokakların, kamusal alanların, kapalı, ayrı ve içe bakan bir oluşumdur. Buna karşılık bir kilise yapısı işlevi ile daha çok kamusal bir değeri tanımlar ve tören alanları bu noktada genel anlamda tören nesneleri ile kamusal alan arasında kurduğu görsel bir ilişki üzerinden gelişen akslarla kamusal alana bağlanmaktadır. Mekanın biçimini belirleyen durum onun doğrudan ilişkide olduğu topluluğun dönüşümü ve onun kurguladığı karakteristik kuralları ile ilişkilendirilmektedir. Lefebvre (1974)'ün görüşüne göre birey ile mekanın biçimleniş ilişkisinde geliştirdiği görüşünde mekanın oluşumunu toplumsal bir gereklilikle var olan, sosyal ilişkilerin sonucu olarak belirse de, oluşan mekanı salt bu şekilde değerlendirmenin yanlış olacağı yönündedir.

Tasarımsal alanda mekanın şekillenmesinde fiziksel çevre kavramı, tasarımın altlığını oluşturmaktadır. Fiziksel çevrenin formu ve tasarlanan nesnenin form oluşumu, temel formuyla ilişkilenesinden ortaya çıkmaktadır. Bir anlamda mekanı çevreleyen kabuk olarak form, fiziksel çevre de sınır olarak değerlendirilebilir ve bir biri ile etkileşim halinde olmalıdır (Soygeniş, 2010). Boşluğun, bir mekanı tarif etmesinin yanında bir kavramı, fikri, düşünceyi temsil ettiği veya görsel ve algısal boyutuyla, yapı kütlelerinin kendisinden ziyade tasarımda odak noktası haline geldiği boşlukları işaret etmektedir. Bu boşlukların gerçekleştirilmesinde öncelikli olarak belirlenen unsur tasarım yaklaşımıdır. “Boşluk”

kavramı zaman içerisinde tasarımsal açıdan değerlendirmesi farklılıklar göstermektedir. 1990 yılından sonra form açısından kompakt tasarımların yerine daha çok boşluklu yapıların artışı bu dönüşümün bir göstergesi olarak görülmektedir. Hem düşünsel hem de işlevsel çerçevede boşluk kavramını yapılarda daha sık karşılaşılan bir unsur olmuştur. Özellikle 1990 öncesinde pek rastlanmayan “Düşünsel Boşluklar” kavramı, 1990 sonrası dönemlerde artış göstermiştir. Benzer şekilde “İşlevsel Boşluklar” kavramı da bu dönemde artmıştır. Bu gelişmeler ışığında gerek tasarımsal alanda, gerekse teknoloji ve yapım teknikleri alanında gelişmeler gözlemlenmektedir (Şamlıoğlu, 2010).

Uygulandığı fiziksel çevresiyle beraber uyarıcı etken unsur olan bir mekansal elemanın veya alt parçalarının, kullanıcı ile karşılaştığı noktada etkileşimde bulunduğu yüzeyler yapı alanında bir dış kabuk tasarımı ya da bir başka deyişle cephe tasarımını nitelendirir (Soygeniş, 2010). Kullanıcının mekandaki görsel ilgisinin, o mekanın yaşana bilirlilik ve dinamik algılanma durumu, yapı cepheleri üzerinden okunmaktadır. Bu dış yüzey etkeninde kullanıcıyla mekan arasındaki bağı etkileyen faktörler; yapının niteliği, formu, oranları, rengi, ölçeği, dokusu, çevresiyle uyumu, temsili gibi özellikleri ağırlıklı olarak etki etmektedir. Bu faktörler ekseninde bina cephelerindeki biçimsel farklılıklar ile görsel çeşitlilik sağlanmaktadır. Böylece mekan yüzeyleri üzerinde, üretim öncesinde tasarımcı tarafından oluşturulan ve üretim aşamasından sonra ise kullanıcı tarafından algılanan tanımlara ve değerlere bir karşılık gelmektedir. Bu tanımlama ve kavramlarla, kullanıcının o mekanı güçlü yada zayıf, iyi yada kötü ve benzer niteliklerle değerlendirmesi söz konusu olacaktır (Özsel, 2009; Zülkadiroğlu, 2013). Mekanda ve zamanda oluşan bireysel hareketlilikler (diğer kişilerce izlenebilen hareketler düzeyinde) kente ve kente ait mekanlara ve yerlere anlam kazandırmaktadır (Harvey, 1989). Mekan ile kullanıcısı arasında güçlü bir etkileşim kurulmaktadır. Mekanda olan ve aynı zamanda yapının kullanıcısına ait hareketler, davranışlar ve algılayışlar zaman içerisinde nasıl devinip değişiyorsa bu hareketlerin bir sonucu olarak edilen veriler ve analizler sonucunda gelişen tasarımlar da aynı oranda bir değişim göstermesi söz konusu olacaktır (Özyurt, 2019). Şekil 2.5’de bir alanda yatay ve düşey öğelerin oluşturduğu sınırlarla ilgili dış mekana ilişkin skeç çalışması örnekleri verilmiştir.

Şekil 2.5. Yatay ve düşey öğelerin sınırlamasıyla oluşturulmuş dış mekan skeç çalışması örnekleri (Güngör, 2005)

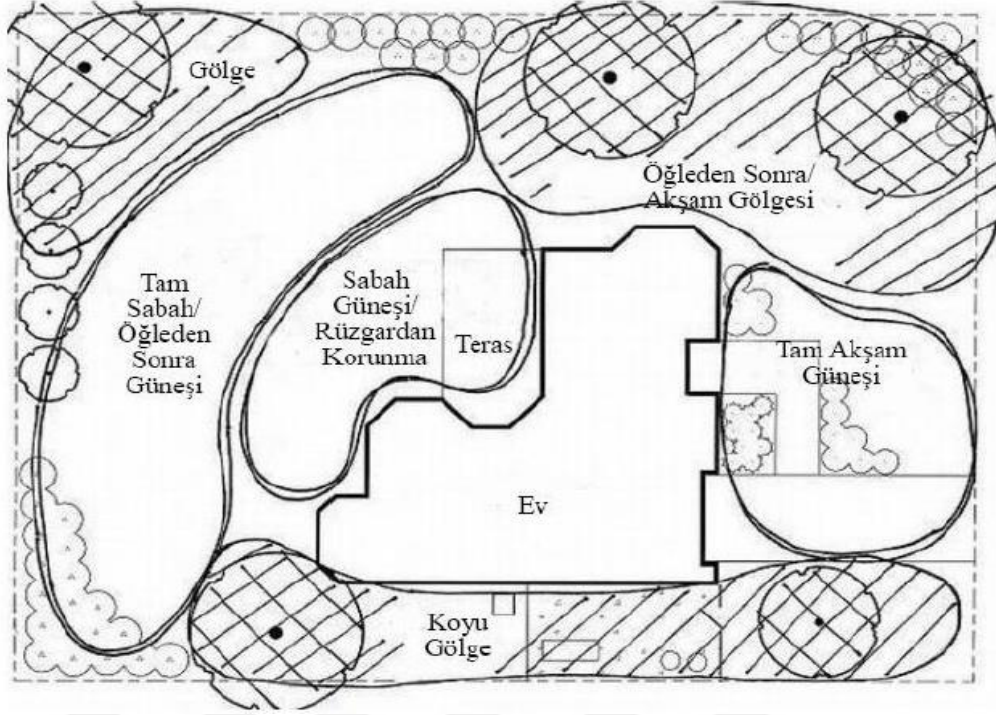
2.3.1. Mekanda İşlevsel Ayrım

Mekansal tasarım, formu doğrudan etkilemektedir. Burada kütsel ve mekansal etkileri olduğu haliyle göze çarpmaktadır. Geçmişten günümüze kütsel ve mekansal etkiler iki ana başlık altında değerlendirile bilinmektedir. Bu başlıklar belli bir kavram ya da fikir dahilinde oluşturulan “Düşünsel Boşluklar” ve bir fonksiyon üstlenen “İşlevsel Boşluklar” olarak iki başlıkta sınıflandırılmaktadır (Şamlıoğlu, 2010). Mekanda işlevin kullanım amacına uygun olması durumu ile biçim unsurunun ise hem işlev ile bağlantılı olarak hem de estetik açıdan uygun olması durumları ile beraber düşünülmektedir (Arcan ve Evcı, 1992; Kaptan, 1997). İşlev, bir yapıda bireylerin farklı kullanım amaçları doğrultusunda belirlenen alanlar arasında, kullanımların belirlendiği bir sıralamayı tarif etmektedir. İşlevsel yapı kavramı ile genel olarak çeşitli görevleri olan alanlar arasında, ihtiyaçların optimum düzeyde karşılanacak şekilde planlandığı yapı anlamında kullanılmaktadır (Kuban, 1998).

Mekanın oluşumunda etkili olan faktörlere göre doğal ve yapay mekan ayrışımı meydana gelmektedir. Mekanın doğal olarak oluşumunda insan faktörünün etkisinin az olduğunu yapay mekanların oluşumunda insan faktörünün hakim olduğunu belirtmek gereklidir. Mekanın oluşumundaki doğal ya da yapay öğelerin varlığı, kendi içinde işlevin biçimsel olarak birbirinden ayrılmasına neden olmaktadır. Mekanların işlev kazanmasında, formunun ve sınırlarının oluşmasında doğal-yapay ayrımı ön plana çıkan niteliklerdendir. Şekillenen mekanda tasarımın ne yönde etkilerle oluşturulduğu, fonksiyonel olarak kullanımı, iç mekana farklı yanılmalarda bulunmasını sağlamaktadır. Mekanı oluşturan

alanların içinde kendi fonksiyonlarının dışına çıkan yer ile zemin, duvar ile bölme, kolon, giriş, merdiven, pencere, kapı gibi mekan öğeleri, ayrıştırıcı birer unsur olarak mekanın geometrisinin biçimlenişlerine katkıda bulunmaktadır (Ertemli, 2018). İşlev (fonksiyon), ihtiyaçların doğrultusunda gelişen isteklerin ve onların bir program haline getirilmesi anlamına gelmektedir. Ancak daha dar kapsamlı bazı kavramları anlatmak için de kullanılmaktadır. İşlev temelde yapı elemanlarının tekil olarak ya da tümünde amacına uygunluğu anlamında kullanılmaktadır. Bu durum plan özellikleri için olduğu gibi aynı zamanda biçim özellikleri için de geçerli sayılmaktadır. Her yapıda işlev konusu, içerdiği farklı bölümler için belirlenen bir işlevin ihtiyaçlara cevap verecek şekilde planlanmasıyla açıklanabilir (Kuban, 1998).

Çeşitli alanlarda ortaya atılan form işlevi takip eder fikri, modern tasarımın temelinde var olan bir düşüncedir. Bu durumla birlikte bir nesnenin sahip olduğu biçim, o nesneye yüklenen işlevinden sonra gelmektedir ya da ondan daha az öneme sahiptir. Bu yaklaşımla birlikte, dekorasyon alanında ele alınan bu yöndeki düzenlemeler ve süslemeler gereksiz olarak nitelenmektedir (Barnard, 1998). Mekan için doğal şartlarda fiziki çevre içerisinden bir parçanın, belli bir ihtiyacın karşılanması için gereken işlev veya işlevlere göre; belirlenmesi, sınırlanması, çevrelenmesi, yalıtılması, örtülmesi, koşullandırılması, düzenlenmesi ile meydana getirilen yapay nitelikte bir çevre olarak açıklanmaktadır. Oluşturulan yapay çevre üç boyutlu olarak planlanarak bir hacim veya bir mekan üretilmektedir (İzgi, 1999). Dış mekan tasarımında güneşli ve gölgelikli alanların oluşumuna bağlı olarak mekanın işlevsel olarak ayrımlarını gözetten bir mekan örneği Şekil 2.6'da verilmiştir.

Şekil 2.6. Güneşlenme alanları üzerinden mekanın işlevsel ayrımının tasarımsal örneği
(Hansen, 2009)

2.3.2. Mekanda Biçimsel Ayrım

Biçimin mimarlık sözlüğündeki tanımı; “Kullanım için gerekli koşullarla birlikte toplumsal ve fiziksel çevreye, yaşamın fiziksel, tinsel ve simgesel yönlerine ilişkin düşüncelerin nesnelleşmiş birer modelidir.” olarak geçmektedir (Hasol, 2002). Modern yaklaşım ile birlikte fiziksel olarak mekan ve zamanın gerçekleştirilmesi ya da iç ve dış mekanların oluşumu, görsel alan etkenlerinin karakterize edilebildiği konusunda genel bir görüş birlikteliği söz konusudur. Böylece açığa çıkan şeyle mekanda sürekli değişen bir görsel deneyim sağlamaktadır. Bu noktada sınırlar daha akışkan hale gelmektedir ve mekanda gerçekleşen ilişkiler dizisi olarak gelişmektedir (Benedikt, 1993). İşlevin biçimlendirmedeki ana problematiklerinden birini biçimle ilişkilidir. Bu yönüyle bazı dönemlerde, belli alanlarda belirli biçimleri temel alarak bir tip oluşturulması söz konusudur. İlk çağlardaki mısır tapınaklarının, Roma terminallerinin ve Rönesans Palazzosu’nun (saray yapısı) biçimsel açıdan belirlenmiş bir plan şemaları olduğu gözlemlenmektedir (Yılmaz, 2004).

Wölfflin (1946), mekan ilişkilerine dair biçimsel açılımlarda bulunmuştur. Mekansal biçim, hareket ve kuvvetlerin birleşimi bağlamında yorumlanmaktadır. Ancak bu çıkarım simgesel olarak değerlendirilmez. Aynı zamanda gözümüzle algılanan fenomenlerin dış-

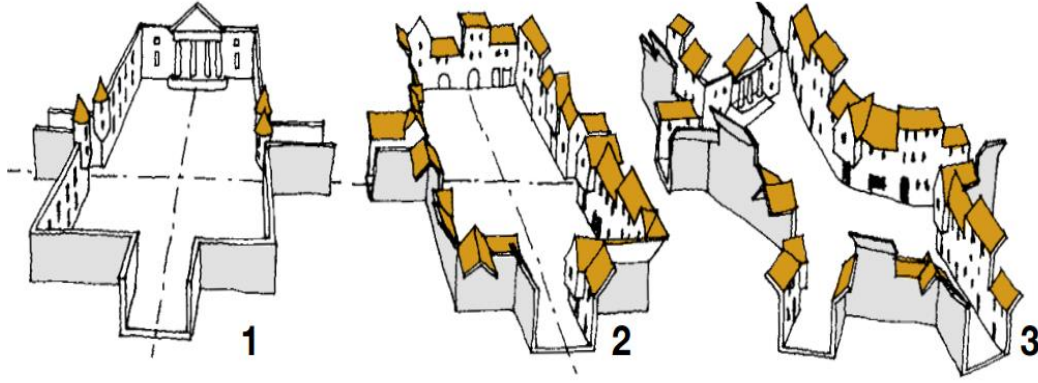
izgilerini gözlemleyerek, bu çizgilere bir akışkanlık ya da hareket atfedilmektedir. Mekansal biçimin estetik açıdan anlama konusunda, hareketin deneyimlenmesi, bedensel duyuların da bu harekete katılması gerekmektedir. Lakeoff ve Mark (1980) formla kavramıyla içerik kavramının arasında düşünce sistemimizdeki genel geçer yargılarda temellenen, doğrudan değerlendirmeye yönelik bağlantılar ne srle bilindiğine işaret etmektedir. Form ile içerik arasındaki bağlantıyı kuran bağlantılar kişisel bağlantıları oluşturmakta olup anlamını, ifade edildiği belirli bir şekillenmeden dolayı anlam kazanabilmektedir. Bu kişisellik nedeniyle, özüne uygun yeniden bir ifade genellikle imkansız olarak nitelenmektedir. Yeniden ifade etme durumunda farklı formlar da dile getirile bilinmektedir. Bu bağlamda mekan ve onun ifade edilmesinde aşağıdaki maddeler ne çıkmaktadır;

- Linguistik (dilsel) formu mekanlaştırmak,
- Mekan metaforlarının mekanlaştırdığı ölçüde linguistik (dilsel) forma uygulanması ve
- Linguistik (dilsel) formları ile kendilerini mekanlaştırma metaforlarını ve dolayısıyla içerikle donatmaktır.

Mekan ve zaman kavramları salt kendi anlamlarıyla değerlendirmenin ötesinde, bizim kavrama yeteneğimizin de içine alınması gerektiği ve bununla birlikte algılanan dünyanın, duyularımızdaki karşılığındaki formları olarak belirlemektedir (Heimsoeth, 2007). Mekanı kavrayabilmek için temel olarak bir biçim ya da form verilen bir alan düşüncesinden de öteye karmaşık bir düzen de yapı fikrini ortaya koymak gereklidir. Bu durumun iki nedeni vardır: Üretilen mekan, bir nesne olmaktan daha çok bir boşluğu tarif eder. Bu nedenle mekanın varoluşunun gereği bir nesne gibi keskin hatlar oluşturamamaktadır. Diğer bir neden ise mekanın kendi dışında diğer mekanlara da temas ettiği için kurduğu bağlardır. İlişkili ve etkileşimli mekanlar, bütünleşmiş bir halde bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda kullanıcının mekandaki bütüncül kavrayışın bir parçası olma deneyimine katkı sağlamaktadır (Hillier, 1989).

Mekanda biçime ait iki dış, dört i etkenden söz etmek mümkündür. Biçimin dış etkenler de öncelikli olarak mekanın sınırlanması gelmektedir. İkinci olarak da gözlemlenen aralığa denk düşen kütleye sahip olması gerekmektedir. İ etkenler ise: düzenlilik, simetri, oran, ahenk olarak belirlemektedir (Wölfflin, 1946). Farklı formları ve bu formların da farklı yüzeyler ile birlikte düzenlenmesi durumu kullanıcı tarafından o yapıyı farklı algılamasına olanak tanımaktadır. Dikdörtgen formların dinamik ve dengeli etkisinin yanında, dar açılı

formlar için ise rahatsız ve dengesiz bir etkiyi ifade edip, dairesel formlarda dinlendirici ve rahatlatıcı etki sağlamakta olduğu görülmektedir. Eğrisel ya da çapraz yönlerin, görsel etki üzerinde dinamik ve enerjik olarak algılanmasını sağlayan biçimsel etkenlerdir (Ertürk, 1991; Mozaikçi, 2010). Farklı biçimlerde tasarlanan meydan örneklerinin görseli Şekil 2.7’de verilmiştir.

Şekil 2.7. Farklı biçimsel düzenlerde tasarlanan meydanlar görseli (Anonim, 1997)

2.4. Tarihi Çevre ve Tarihi Niteliğe Sahip Yapılar

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen tarihi çevrenin tanımı yapılmıştır. Bu doğrultuda tarihi yapılar ve önemi başlıkları incelenmiştir

2.4.1. Tarihi Çevrenin Tanımı

Tarihi çevrelerin oluşumu zamanla geçirmiş oldukları değişimler neticesinde meydana gelen kültürel kimliklerle beraber günümüz şartlarına uyum sağlayabildikleri halleri ve bu kimliklerin devamlılıkları oranında değer kazandığı bir kavramla açıklanabilmektedir. Toplumlar da gözlemlenen ekonomik ve sosyal değişimlerin sonucunda yeni oluşumlara dayalı gelişen gereksinimler kentte yeni işlevleri ve buna dayalı olarak eski yapıların mevcut alanda yeniden kullanılması ya da yeni yapıların inşa edilmesi durumunu gerekli kılmaktadır. Tarihi niteliğe sahip kent dokularını değerlendirme kapsamında; bağlı oldukları dönemin, kültürün, dönemsel bir yaşayış biçimini ve ona dair felsefesinin fiziksel mekana yansımada etkili olmaktadır. Bu anlamda tarihi çevrelerde, parçası olduğu kültürün kullanıcısının profili, sosyal, ekonomik, kültürel, estetik ve teknolojik boyutları ile birlikte aralarındaki bağın nesneden yapıya, yapıdan bina öbeklerine ve kentsel alana kadar, her türlü mekansal alanlara yansıdığı gözlemlenmektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Dönemsel açıdan yapılan sınıflandırmalarda özellikle yeni üretilen yapılar ile her dönem kendini bir önceki dönem üzerinden oluşturmaktadır. Süreçle birlikte diğer dönemlerin izlerinin bazen karşısında bazen de paralelinde durarak bir referans oluşturmaktadır. Bu durumda dönemsel oluşumlardan gerici olarak bahsetmek oldukça tersine dönük bir duruma karşılık gelmektedir (Sönmez, 2019). Son yıllarda mekan kavramına yönelik bireysel, sosyal hem ulusal çerçevede hem de küresel çerçevedeki yaklaşımla düşünsel bağlam aracılığıyla, mekana dair sosyo-psikolojik duyumsamaların ve yeniden şekillenen, özellikle de mekanın odak noktası haline geldiği diğer disiplinlerce bakışlardan ayrı ve ayırıcı yönünü açığa çıkartmaktadır (Özen,2011).

Kimlik kavramını açıklarken, farklı biçimlerin, zamanın içinde değişken ifadelerinin de aynı nesneye bağlı olarak, tek bir nitelik haline gelerek özgünlük kaynağı oluşturmaktadır (Foucault, 1999). Bu bağlamda, kimlik, salt bir nesne olarak değil, bir süreç olma durumunu tarif etmektedir. Kimlik kazanmak ve onun sürekliliği, tarih boyunca zamanla paralel olarak devam ettiği için, medeniyetler tarafından geride bırakılan izlerle beraber tarihsel bağlamda ele alınması gereken bir kavramdır (Correa, 1983). Mekan, onu oluşturan fiziksel kısıtlarını yitirip, bir kimlik elde etmesi ve bireyin zihninde bir imaja doğru evrilmesi durumunu tarif eder. Bireyin o mekanda geçirdiği zamana bağlı olarak ve bunun yanı sıra farklı zamanlarda mekanda edinilen deneyimlerle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle mekan kavramsal düzlemde açıklayabilmek ve anlayabilmek için zaman kavramı ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir (Erdoğan ve Yıldız, 2018; Tanrıkut, 2019). Tarih, belgeleme yaparak sadece geçmiş aktarmaz. Aynı zamanda yaşanan şu an da akışta olan tarihin bir parçasıdır. Gelecekte aktarılabilecek olan tarih, şu anda üretilmektedir. Zaman faktörü bu yönde değerlendirilirken lineer bir bütün olarak görülmeli ve geçmiş zaman ögeleri yine bu doğrultuda analiz edilmelidir. Böylece geline nokta bilinçli bir tarih kavrayışı ve buna paralel olarak tarihi çevre bilincinden söz edilebilir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Tarihi çevre bilinci ile doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunması, duyarlı ve olumlu yapımların sağlanması önemlidir. Tarihi çevrelerde yaşayan bireylerin kültürel anlamda bu bilince sahip olmaması bu mekanların değerini kaybetmesiyle neticelenebilmektedir. Bu nedenle, kentin kullanıcılarının yaşadıkları kentin değerlerine sahip çıkması ile bilinçli eğitim ve koruma tedbirlerinin sadece planlamada kalmadan işlerlik kazanması gerekmektedir (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005). Sadece üst bir değere sahip olarak nitelenen yapılar yerine, tüm mirasın korunması gerekmektedir. Bu bir anlamda nitelik ve değerlerin kapsamının genişlemesini sağlamak ve tekil yapılar yanında yapı gurupları ve

yerleşmelerin de bu kapsamda korunmasını gerekli kılmaktadır. Böylelikle varlığın temelinde karşılaşılan bir derinlik kazanması hali olarak, dar bir koruma anlayışının benimsenmesi yerine, bütünleşmiş bir bakış açısıyla sosyo-ekonomik ve kültürel-tarihsel yaklaşımları ve değişik disiplinlerin iş birliği olarak ifade edilebilmektedir (Anonim, 2009).

2.4.2. Tarihi Yapılar ve Önemi

Tarihi niteliğe sahip olmanın tanımı; tarihi eserler, arkeolojik ya da sanatsal değeri olan eski dönemlerden bize ulaşan, veya ileride bu yönde değerlere sahip olacağı kesin sayılan ve mutlak olarak görülen olmasının yanında sayıca sınırlı ‘mallar’ olarak yapılmaktadır (Mumcu, 1969).

Kültürel mirasın önemli unsurlarından biri olan tarihi yapıların değerlendirilmesi, güncel hayata dair pek çok tartışmalı konular açmaktadır. Bu noktada bir yapının, bir eserin veya bölgenin tarihi niteliğe sahip olma durumu ile ilgili olarak çeşitli kriterler söz konusu olmaktadır. Yapıların inşa edildiği döneme ait mimari anlayış, teknik imkanlar ve işlevsel gereksinimlere göre tasarlanan yapıların güncel koşullarla birlikte ele alınması söz konusu olmaktadır. Ait oldukları dönemin tasarimsal ve üretimine dair süreçlerini barındıran bu yapılar için öncelikli olarak belirli bir anlayışı temsil eder ve bu açıdan her yapının kendine özgü bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (Yüceer, 2010). Tarihi yönüyle bir çevrenin oluşumu ve kabulü sosyo-kültürel değerlerin ortak paydasında ele alınması gereken bir olgu olarak karşılaşılmaktadır. Bu ortak değerlerin tarihi özelliğinin toplumun belleğindeki karşılığı; kentsel, kırsal ve tarihi arkeolojik sit alanları, tekil yapılar ve çoklu yapı kompleksleri, anıtlar olarak şekillenmektedir. Kabul gören bu alanların yaşayış koşullarının, geleneklerinin, yapım tekniklerinin tarihsel süreçte nasıl izlere yol açtığıнын genel bir çerçevesini sunmaktadır (Ahunbay, 2009). Tarihsel değerlerin topluma aktarılma düzlemlerinin en belirgin alanları olarak kuşkusuz kentler tarif edilebilir. Toplumsal dinamiklerin, doğal ve tarihi çevrenin korunması konusu toplumsal dinamiklerle ve kamu vicdanınca dikkate alınması gereken bir husustur (Tankut, 2005). Bu bağlamda sahip çıkılmayan değerler ve yapılar noktasında Antalya ili Muratpaşa ilçesinde bulunan kentsel sit alanı olarak kabul edilen Balbey mahallesinden korunmayan bir yapı ve çevresi örnek olarak Şekil 2.8’de verilmiştir.

Şekil 2.8. Balbey Mahallesi'nde zaman içerisinde kullanılmayan ve korunmayan bir mekan görünümü

Bir yerin ya da bir yerleşkenin tarihi öneme sahip olarak adlandırılması için gerekli bileşenlerin nitelikleri tarihi çevrenin türüne göre değişiklik göstermektedir. Önemli olan tüm tarihsel gelişim sürecinde atfedildiği değerdir (Öner, 2019). Bu değerlendirmeyi sağlayacak unsurlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Papageorgiou, 1971);

- Kendine özgü ve karakteristik kent yapısının olması,
- Değerli mimari özelliklere sahip olması,
- Süregelen sosyal yaşamın olması,
- Kültürel, estetik, toplumsal ve ekonomik referanslara sahip olması,
- Güçlü bir yer ve bağlam duygusuna sahip olmasıdır.

Tarihi çevrenin açılımında; kültürel mirasın yansımaları olarak geçmiş dönemlere ait yaşam biçimleri; sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik açıdan algılamamızı sağlayan alanlar olarak belirlemektedir. İçeriğindeki özgün işlevleriyle birlikte günümüz koşullarında kendine bir yer bulamayan yapıların ya da varlıkların kendini devam ettirebilmesi için yeniden işlev kazandırılması gerekebilmektedir. Toplumlarda zamanla gelişen değişimler doğrultusunda gerçekleşen, yeni mekansal ihtiyaçlar, geçmiş uygarlıkların yaşam biçimlerinin ve bu yaşam biçimlerine göre şekillendirilmiş olan yapıların ve işlevlerinin günümüz yaşayışının içinde yer bulamamasına bağlı olarak tarihi çevrelerin içinde değişim ve dönüşümlerine neden olmaktadır. Bu kapsamda, kentlerin kimliklerini oluşturan verileri ve kendine has değerlerini oluşturan tarihi çevreler, günümüzün ihtiyaçları ve teknolojisine uygun olarak yeni yapılarla planlanabilir ya da yapı üzerinde çağdaş düzenlemeler yapılması

zorunlu hale gelebilmektedir (Büyükmihçı vd., 2019). Bu kapsamla birlikte, yapının dış kabuğunun biçimlendirilmesinde içinde bulunduğu ortamın önemi artmaktadır. Özellikle tarihi çevrelerde inşa edilen yeni yapılar ele alındığında, oluşturulan tasarımların oluşturduğu ve mekana katabilecekleri anlamlar odak noktası haline gelmektedir. Geçmişten aktarılan mirasın geçişi, kültürel devamlılık gereği sürekli değişimlerle ilişki halindedir. Tarihi çevrede inşa edilen yeni yapılar böylelikle aynı zamanda günümüze dair bir kimliğin de yansıması olarak görülebilir (Düzgün, 2010). Toplumun içinde yaşadığı mekanda o topluma ait teorik ya da pratik verilerin aktarıldığı, önemli ya da önemsiz sayılan verilerle, denemiş ya da denememiş pek çok olgu ve sürecin şekillendiği gözlemlenmektedir. Bu noktada toplumsal mekanın bağını tarihi ve özgün nitelikleriyle inşa edilen bir yapı olduğunu söylemek mümkündür (Lefebvre, 1974).

Asatekin (2004) tarihi niteliğe sahip olma durumunu öncelikli olarak kültür varlıkları değerlerinin tanımı üzerinden değerlendirmektedir. Bu değerlerin bağlı olduğu toplumun geçmişinin somut göstergeleri olarak tarihsel nitelik kazanmasını tanımlamıştır. Tarihi niteliği bir sayısal değer ile ölçme ve aritmetik bir skalaya bağlamak yanlış bir değerlendirme olacaktır. Geçmiş dönemlerde inşa edilmiş bir yapının, günümüze daha yakın dönemlerde inşa edilmiş bir yapıya kıyasla birinin bir diğerine karşı daha üstün ya da daha önemli sayılmaması gereklidir. Bir yapıyı inşa edildiği hangi dönem ya da hangi tarihsel süreçte, ne kadar eski zamanlara ait olduğu sadece o yapının özelliklerinden birini tanımlayan bir belirteç olmalıdır. Karaaslan (2010) tarihi, kültürel, doğal çevrenin korunması veya bu alanlardaki değerlerin gelecek nesillere aktarılması için var olan kentin kimliğinin de devamlılığı büyük önem taşımaktadır. Tarihsel süreçte oluşturulan kimlik anlayışı ile belirtilen nokta, kent yapılaşmasının uygarlığın en önemli özelliği olduğudur. Geçmişin izleriyle günümüzün ve geleceğin nasıl şekillenebileceğinin de ipuçlarını vermektedir.

Asatekin (2004) tarihi niteliği kazandıran değerleri beş temel unsurun çerçevesinde değerlendirerek durumu sınırlamaktadır;

- Bütünsellik değeri,
- Ekonomik/kullanım değeri,
- Az bulunurluk/yöreye özgü olma değeri,
- Estetik/mimari değeri,
- Tarihsel değeri olarak nitelenmektedir.

Kent yaşayışında meydana gelen birikimle birlikte çeşitli tabakalara ait insanların hayatını idame ettiğini ve bir yandan da kendi temellerine uygun yaşama isteklerini meydana

getirmektedir. Bunun sonucunda ise geniş bir yelpazede, gettolardan yüksek nitelikli tasarlanan konutlara, fabrikalardan bulvarlara ve lüks alışveriş merkezlerine dek çok çeşitli mekansal öğeyi kentlerde rahatlıkla bir arada deneyimleyebilmeye imkan vermektedir (Yıldız ve Alaaddinoğlu, 2015). Temelde “tarihi binalar” uluslararası düzeyde veya ulusal öneme sahip olmasıyla belirlenen veya anıtsal nitelikteki yapıları içermektedir. Ancak tarihi yapı olgusu bunlarla sınırlı değildir. Aynı zamanda iyi bilinen yapılar ve hafızada yer edinen yerel sahnelerle ilişki kuran alanlar da giderek daha önemli hale gelmektedir (Lamei, 2005).

2.5. Eğitim Kurumlarının Önemi ve Tarihi Niteliği

Eğitim yapıları, tarihsel süreçten incelendiğinde dönemsel etkilerle şekillenen bir görünüm sergilemektedir. Eğitim yapıları gibi kamu yapılarının tasarımlarında, kurullarca belirlenen kriterler doğrultusunda hazırlanan tip projeler üzerinden yapılar inşa edilmektedir (Yıldız ve Dönmez, 2017). Bu şekilde hazırlanan “tip” projelerin avantajı aynı işlev için benzer tasarım gerekliliklerinin hali hazırda çözülmüş olması ve uygulamada teknik anlamda kolaylık sağlamasıdır (Bilgin vd., 2006). Ancak bir diğer yandan bu planlama yönteminde, yapı tasarımında ciddi bir sorun olarak, kullanıcı-yapı uyumunun kurulup kurulamaması problemi ya da hazırlanan projedeki ön görülemeyen hata beraberinde uygulanan ve uygulanacak olan diğer projelerin kullanım etkililiğinde ve kullanıcı memnuniyetinde azalma yaşanması anlamına gelmektedir (Dinç ve Onat, 2013).

Eğitim kurumlarının planlaması ve inşası özellikle kamusal yapılar arasında dikkat çekmektedir. Pek çok alanda toplumun yapılanmasının, gelişiminin ve yönetim gücünün bir yansıması olarak görülmektedir (Yıldız ve Dönmez, 2017). Toplumlar tarih boyunca eğitime oldukça önem vermiş olup, bu nedenle de eğitim yapılarının (eski söylem şekli ile medreseler, rüştiyeler, idadiler, vs.) kent yapılaşmasının içeriğinde bir tarihi merkez olma durumuyla karşılaşmaktadır. Bu yapılar başlangıçta özellikle dinsel ağırlıklı olmakla birlikte, bilimsel gelişmelere de önem verilmiş ve tasarım üslupları da bu etki ile şekillenmiştir. Diğer alanlarda; tıp (dar-üş-şifa), astronomi gibi dallarda özelleşen yapılarda bu doğrultuda çeşitlenerek gelişmiştir. Bu yapıların mimari nitelikleri değişiklikler gösterebilir. Bu değişkenlikleri bazı medreselerin (Amasya Kapağası Medresesi) plan şemasında sekizgen yapıyı gözlemlerken, ağırlıklı olarak daha çok karşılaşılan plan tipi dikdörtgen planlı, açık veya kapalı avlulu medreseler de gözlemlenmektedir (Sözen, 1970).

Birbirine yakın dönemlerde inşa edilmiş olan ancak farklı nitelikte tasarımsal unsurlar taşıyan okul örneklerinden 1884 yılında kurulan İstanbul Erkek Lisesi’nin Şekil 2.9’da, 1898 yılında kurulan Antalya Lisesi’nin Şekil 2.10’da ve 1883 yılında kurulan Bursa

Erkek Lisesi'nin Şekil 2.11'de görünümü verilmiştir. Bu örneklerde belirtilen yapıların işlevleri aynı olsa da cephe tasarım üslubu yönünden ve uygulama materyali olarak farklılıklar içermektedir.

Şekil 2.9. Tarihi İstanbul Erkek Lisesi'nin ön cepheden görünümü (URL-2, 2020)

Şekil 2.10. Antalya Anadolu Lisesi'nin cadde yönünden bir görünümü

Şekil 2.11. Bursa Erkek Lisesi’nin ön cephesinin bir görünümü (URL-3, 2020)

Günümüzde bildiğimiz anlamda bir düzene sahip olan bir eğitim binasının organizasyonun temeli 19. yüzyılda Horace Mann tarafından şekillenmiştir. Mekansal düzenlemede, bir eğitimcinin odak noktası olarak, bir kürsünün arkasında bulunduğu ve öğrencilerin ise sıralı bir düzende konumlanarak sınıf planlaması yapması bunun temelini oluşturmuştur (Baker, 2012). 20. yüzyıl ile birlikte bu sıralı düzen kurgusu, yapının içinde uzun koridorların etrafında sınıfların yerleştirildiği simetrik düzende şekillenen kat planlarından oluşan bir tasarım tipolojisini getirmiştir (Lederer, 2011). 21. yüzyıla gelindiğinde ise daha esnek planlar ve düzenler hem mekan örgütlemesinde hem de biçim seçiminde farklı tasarımlara imkan tanımaktadır (Işıker ve Bölük, 2018).

2.5.1. Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Kurumlarının Tarihi

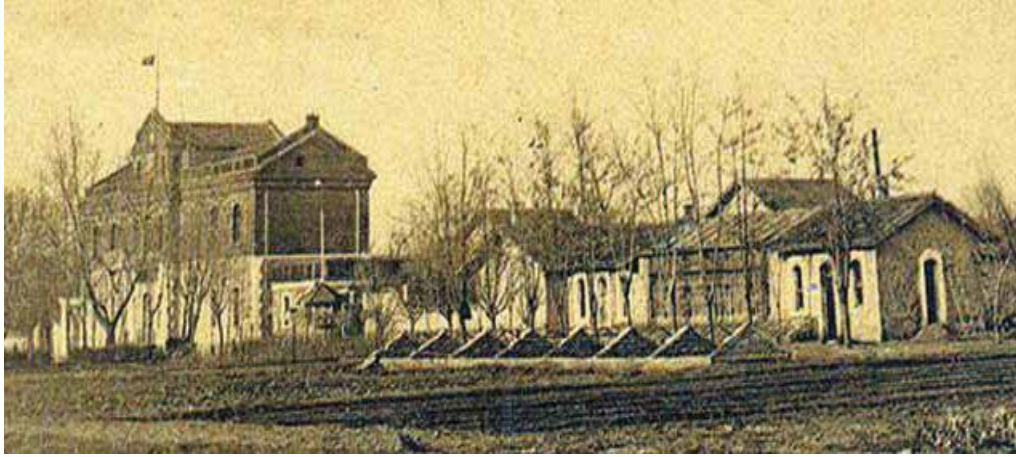
Türkiye’de 19. yüzyıla kadar mesleki ve teknik eğitim veren kurumların temel olarak “çıraklık” eğitimi adı altında sürdürülmüştür. Cumhuriyet döneminin öncesinde meslek eğitimi almak amacıyla “İslahane” adı verilen pek çok sanat okulları kurulmuştur. Bu dönemde mesleki eğitim veren kurumların inşası devlet eliyle inşa edilmesinin yanı sıra yerel gruplar tarafından da kurulmuş ve yönlendirilmiştir. Yerel düzeyde ihtiyaçlara göre düzenlemeler yapılarak, finansal gereksinimleri de bu düzeyde organize eden, esnafların ve derneklerin desteği ile maddi ihtiyaçları karşılanmıştır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise, ilk yıllarda mesleki ve teknik eğitimin bir devlet politikası olarak görülmesi, bütüncül bir bakış açısıyla ele alınıp gereksinimleri doğrultusunda gelişmesi hedeflenmiştir (Özgüven, 1987). Cumhuriyet dönemi ile birlikte uzun yıllardan beri ihtiyaç olan yapı ve imar bakımından gereken modern nitelikteki tekniğe uygun olarak kaliteli işçi yetiştirme

girişimi başlatılmıştır. İlk girişim olarak Aydın ve Ankara'da Erkek Sanat Okullarının bünyesinde kurulan "İnşaat Bölümü" açılmıştır. 1931-1932 yıllarında Ankara Erkek Sanat Okulu için Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ile çiftlik arazisinde "Yapı Usta Okulu" olarak ilk mesleki eğitim kurumu temelleri atılmıştır (MEB, 2020a).

Gelişen dünyanın teknik ve teknolojik ilerleyişi ile bir gereklilik haline gelen bu eğitim kurumları 1940 yılına kadar çok ciddi ilerlemeler görülmemiştir. Bu sürecin devamında gelişen sanayi yapılaşmasının beraberinde II. Dünya Savaşı'nın etkileriyle üretim alanındaki ilerlemeler hızla önem kazanmıştır. 1940'lardan 1986 yılına gelinceye kadar, mesleki ve teknik eğitimde hazırlanan düzenleme ve yasaların yanı sıra kalkınma planları ve milli eğitim şuralarında alınan kararlarla oluşturulan çeşitli düzenlemelerin neticesinde örgün ve yaygın eğitim yönünde bir bütün olarak uygulanmaya çalışılmıştır. Bu liseler için hedeflenen mesleki alanda uzmanlaşma ve yeterlilik sağlama, teknik alt yapının uygulamalı eğitimle desteklenmesi misyonları günümüzde de önemini arttırarak devam ettirmektedir (Uçar ve Özerbaş, 2013). Mesleki eğitim liselerinde bireyler, meslekte uygulama bilgilerini ve ustalık eğitiminin temel bilgilerini almaktadır. Buradan mezun olan bir kişi, ister ara eleman yetiştiren eğitim merkezlerine devam ederek ara kademe olarak nitelenen meslekler edinebilmektedir. İsterse ve bu alanda yeteneğe sahip ise, temel bilgi aldığı dalda üniversiteye geçebilme imkanı sağlamaktadır (Sönmez, 2008). Mesleki eğitim veren en eski kurumlardan olan ve 1877 yılında kurulan Bursa Tophane Mesleki ve Teknik Lisesi'ne ait görsel Şekil 2.12'de ve 1864 yılında kurulan Bursa Sanayi Mektebi'ne ait görsel Şekil 2.13'de verilmiştir.

Şekil 2.12. Bursa Tophane Mesleki ve Teknik Lisesi'ne ait görsel (URL-4, 2020)

Şekil 2.13. Bursa Sanayi Mektebi'ne ait görsel (URL-5, 2020)

2.5.2. Tarihi Niteliğe Sahip Eğitim Kurumlarından Örnekler

Çalışmanın bu bölümünde tarihi niteliğe sahip eğitim kurumları cephe özellikleri yönünden incelenmiştir.

Ankara Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Ankara Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısının 1931 yılında Ankara'da Erkek Sanat Okulları bünyesinde "İnşaat Bölümü" olarak temelleri atılmıştır. Atatürk'ün emri ile tahsis edilen çiftlik arazisinde "Yapı Usta Okulu" olarak inşa edilmiştir. Yapı 1937 yılı itibariyle eklenen restorasyon, taşçılık ve sıvacılık, sıhhi tesisat ve kalorifercilik, iş makineleri, elektrik, soğutma, iklimlendirme, bilgisayar ve tesisat teknolojisi ve inşaat teknolojisi gibi alanlar açılmıştır. 2014 yılından itibaren Ankara Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi adıyla eğitim vermektedir (URL-6, 2020). Şekil 2.14'da yapının cadde yönünden ön cephesinin görünümü verilmiştir.

Şekil 2.14. Ankara Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cepheden görünümü (URL-7, 2020)

Ankara Atatürk Lisesi

Alman mimar Bruno Taut'un cumhuriyetin erken döneminde okul ve kamu yapıları tasarımları ile öne çıkan bir tasarımcı olmuştur (Hartman, 2002). Mimar çalışmalarında modern mimari üretimlerin biçimsel olarak ön planda olmasından kaçınarak, üslupsal bir yaklaşımdan ziyade yapının bulunduğu bölgesel iklimi, malzeme kullanımı vb. koşullar doğrultusunda uygunluk göstermesine daha çok önem vermiş, işlevsel bakımdan bir yapı tasarımını tercih etmiştir (Alpagut, 2018). Yapının inşası üç aşamada tamamlanmıştır. 1937 ve 1938 yılları arasında bugün kullanılan A ve C bloklar yapılmıştır. Sonrasında yapının özgün tasarıma uygun bir şekilde B Blok eklenmiştir. Özgün projede tasarlanan spor salonu yapısının yerine İmar Dairesi Başkanlığının kararıyla 1966'da başka bir proje uygulanması yapılmıştır (URL-8, 2021).

Şekil 2.15 'de Ankara Atatürk Lisesi'nin görseli ve ön cephesinden görülen ışık rafı saçakları ve cephede yer alan pencere açıklıklarının düzenini gösteren görseller verilmiştir.

Şekil 2.15. Mimar Bruno Taut'un tasarladığı Ankara Atatürk Lisesi'nin inşa edildiği 1938 yılından bir görseli (Alpagut, 2018)

İskenderun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

İskenderun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 1946 yılında Hatay'da, Erkek Sanat Orta Okulu adı altında kurulmuştur. Yapı 17.400 m² sahip geniş bir alan üzerinde etrafı istinat duvarları ile çevrelenmiş olan yeni binasına 1966 yılında taşınmıştır. Binaların genel toplamında 6.321 m² kapalı alan ile 10 adet hizmet yapısının yanı sıra elektrik trafosu, bir adet kereste deposu, iki adet danışma ve bir adet hidrofor binası ile eğitim hizmetine devam etmektedir (URL-9, 2020). Şekil 2.16'de iki katlı yapı cephesinde gözlenen ışık rafı detayı ve pencere düzenleri dikkat çekmektedir.

Şekil 2.16. İskenderun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cephe görünüşü (URL-10, 2020)

Bursa Hürriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Bursa Hürriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 1979 yılında hizmete açılmıştır. 1979 yılından 2008 yılına kadar tesviye ve elektrik bölümleri, metal işleri ve elektronik bölümleri, dokuma bölümü, iplik ve model bölümü ile makine bölümleri, boya apre ve döküm bölümleri, motor ve bilgisayar bölümleri, mobilya ve dekorasyon bölümü, endüstriyel otomasyon teknolojileri bölümü, Anadolu Teknik Lisesi bilişim teknolojileri alanı ve okul öncesi anasınıfı açılmıştır (URL-11, 2020). Şekil 2.17’de yapının bahçeden görünüşü verilmiştir.

Şekil 2.17. Bursa Hürriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cephe görünüşü (URL-11, 2020)

İstanbul Atatürk Fen Lisesi

Fen lisesi oluşturma projesi kapsamında 1982 yılında Türkiye’deki ikinci fen lisesi olarak kurulmuştur. Marmara Üniversitesi’nin Göztepe Kampüsü yanında, 5.Murat Av Köşkü olarak ta bilinen 40 da yeşil ve tarihi öneme sahip bir alanda bulunmaktadır. Aşağı kısımda yer alan görselde bulunan yapı, kuruluşundan 2018 yılına kadar hizmet vermiştir. 2019 yılında yıkılıp yeni bir bina inşa edilmiştir (URL-12, 2020). Şekil 2.18’de yapının yıkılmadan önceki durumundaki cephe özelliklerinde öne çıkan pencere açıklıkları düzeni ve ışık rafı detayları görülmektedir.

Şekil 2.18. İstanbul Atatürk Fen Lisesi ön cepheden görünüşü (URL-13, 2020)

Aydın Efeler Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Aydın Efeler Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısı 1985 yılında Aydın'da Endüstri Meslek Lisesi olarak kurulmuştur. Okul, Aydın Mimar Sinan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi adı ile devam etmiştir. 1989 yılında tesviye, metal işleri ve mobilya dekorasyon meslek lisesi bölümleri ve makine teknik lisesi bölümü eklenmiştir. Ayrıca dekorasyon, elektrik, elektronik, metal işleri, makine ressamlığı, tesviye, motor, mobilya ve tesisat teknolojisi bölümleri ve 2004 yılında eklenen bilgisayar bölümü ile dokuz bölümü bulunmaktadır (URL-14. 2020). Yapının Şekil 2.19'de ön cephe görseli verilmiştir. Ana bina yanında bulunan atölye yapısının cephe tasarım özellikleri ile çalışma konusu olan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısının cephe tasarımı yönünden ortak özellikler taşıdığı gözlemlenmektedir.

Şekil 2.19. Aydın Efeler Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ön cephe görseli
(URL-15, 2020)

2.6. Farklı Cephe Tasarım Örnekleri

Mekanın öğelerini açıklanırken; doğal, yapay ve karma bileşenler üzerinden tarif edilmektedir. Bu bileşenler bir araya geldiğindeki oluşumlarla bize o mekana dair bir fikir vermektedir (Altan, 1993). Buradan hareketle çalışmanın önermesinde üç öğenin araştırılması ve hazırlanan anket çalışmasında yönlendirilen açık uçlu soruların yanıtlarıyla paralel yürütülen bir çalışma hazırlanmıştır. Hazırlanan açık uçlu sorular ile mevcut yapı görselleri, düzenlenen anket çalışması yoluyla kullanıcılara verilmiştir. Çalışma ile yapı kompleksinin çevresiyle birlikte ne yönde algılandığı belirlenmiştir. Verilen cevaplar üzerinden, cephe tasarım alternatifleri hazırlanmasında doğal yönüyle geleneksel, yapay yönüyle modern ve her iki durumun bileşiminde karma tasarım yaklaşımları incelenmiştir.

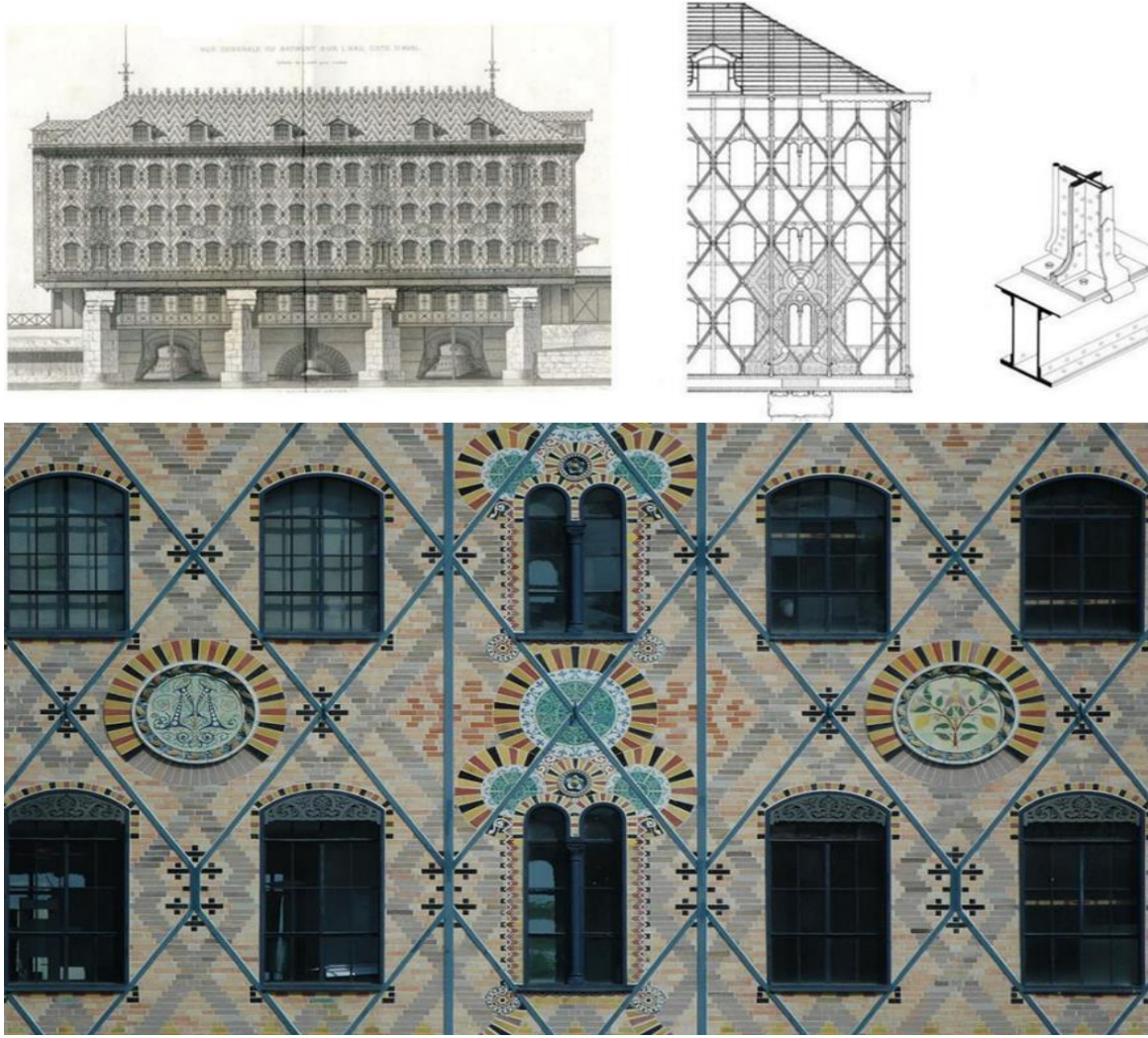
Yapıların cephe tasarımının tanımlanmasında, yapının işlevi ve anlamsal değeri ön planda görülmektedir. Bina cephelerindeki ortak tasarımsal rolün, bina yapısının değerini de temsil ettiğini ortaya koymuştur. Binaların cepheleriyle görsel olarak bir araya gelen kent bütününde mekan kavramını onu şekillendiren uyaran ve üreten unsur olarak morfolojik özellikleri ile nitelenmektedir (Huxtable, 2004). Tasarımlarda sadece görsel unsurla üretilmekle kalmaz, aynı zamanda bu nesnelere ait yeni anlamlar yeni yansımalar oluşturduğunu göz önüne alınırsa; bir yapı sadece biçimsel mimari bir üretimin de ötesinde kavramsal olarak bir anlam taşımaktadır (Pallasma, 2011). Çalışmayla birlikte cephede kurgulanan tasarımın ve yapının kendi özündeki karakterinin korunması sağlaması ve bu hazırlanan önerilerdeki eklerle desteklenmesi amaçlanmaktadır. Böylece kullanıcı algısının

değerlendirmesi sonucunda tarihi öneme sahip eğitim yapısının baskın yönleri ve zayıf yönlerinin farklı açılardan ele alındığı bir çalışma ortaya koyulmak istenmiştir.

2.6.1. Modern Cephe Tasarımı

Çalışma kapsamında mevcut yapı görsellerinin üzerinden değerlendirilen cephe algısında dikkat çeken noktalarda, yapının modern olarak algılandığı ve özellikle yapının tuğla kemerli giriş kapısı dikkat çekici ögesi olarak bulunmuştur. Güney cephede bulunan ışık rafı saçakları ikinci derece dikkat çeken bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapının özgün tasarım niteliğine uygun bir cephe alternatifi çalışmasında ana girişte yer alan tuğla kemerli kapıdan ilham alarak tuğla malzeme seçimi öne çıkan bir unsur olmaktadır. Araştırmalar neticesinde modern niteliğe sahip tuğla malzeme, teknik bir lisenin modern bir dışa vurumu olabilecek nitelikte demir konstrüksiyon çalışmaları cephe detaylarında bir döneme ait sıklıkla tercih edilen bir malzeme kullanımını oluşturmaktadır.

İnşa sistemlerinde malzeme kullanımında hafif olması nedeniyle tercih edilen tuğla malzeme hem yığma yapıya hem de taşıyıcı sistem olarak çelik iskeletli yapılarda taşıyıcı olmayan bölücü duvarlar oluşturmada kullanılmaktadır. Bu iki malzemenin farklı doğalarının getirisi olarak artılarını tek bir paydada buluşturmak tasarım açısından zengin imkanlar sağlamaktadır (Öztürk, 2008). Sanayi devrimi sonrasında endüstriyel yapılarda tuğla ve metal konstrüksiyon kullanımının farklı örneklerinden biri olan Menier Çikolata fabrikası cephesi (Şekil 2.20) bu çalışmaya yön veren bir örnek olmuştur. Çapraz metal (Diagrid) konstrüksiyonlar ve tuğla malzemenin bir araya gelmesinde hem teknik hem de görsel açıdan bir uygunluk taşıdığı söylenebilir (Orhon ve Altın, 2012). Metal malzemenin tuğla ile birlikte cephede bir hareketlilik sağlamak amaçlı örnek bir çalışma olarak ele alınmıştır.

Şekil 2.20 Menier Çikolata Fabrikası cephesinin detay çizimi ve cephe görünümü (Orhon ve Altun, 2012)

Yirminci yüzyıl başlarında modern inşaat malzemelerinin özellikleri ve buradan hareketle ortaya çıkan biçimleri baskın hale geldiği söylenebilir. Başka bir deyişle modern yapı tasarımında görevi birbirinden farklı nitelikler taşıyan unsurları, aynı malzemeyi kullanarak veya aynı işleve sahip mekansal unsurlarda farklı malzemeler kullanmak eleştirilere neden olmuştur. Bir diğer yandan yirminci yüzyılda artan beton kullanımı, malzemenin doğası gereği öne çıkan brüt beton etkisinin günümüzde de beton malzeme özelinde estetik kavrayış kriteri olarak düşünülebilir. (Yılmaz, 2014; Yıldırım, 2004). Modern nitelikte özelliklere sahip olan TED Ankara koleji binası brüt beton ve tuğla kaplama cephe tasarımına sahiptir. Yapının mimarı Semra Uygur, Özcan Uygur yönetiminde Uygur Mimarlık tarafından tasarlanmış olup, 2003-2005 yılları arasında inşa edilmiştir. Yapının cephe görselleri Şekil 2.21’de verilmiştir.

Şekil 2.21. TED Ankara Koleji Yumrubel Yerleşkesinin görünümü (Anonim, 2014)

2.6.2. Geleneksel Cephe Tasarımı

Tarihi öneme sahip bir yapı olarak Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi yapısı cephe karakteristiğindeki modern unsurlara zarar vermeden ancak yapının tarihsel niteliğine malzeme yönünden desteklemek amaçlı olarak taş ve ahşap malzeme uygulaması düşünülmüştür. Yapının genel cephe görünümünde doğal malzeme kullanımı bulunmamaktadır. Doğal taş uygulamasının bu noktada mevcut sade düzeninin önüne geçen bir özelliğe sahip olmaması gerekmektedir. Bu nitelikte bir taş kullanımı için hem yapının kimliğine hem de bölgesel alt yapıyla uyumluluk açısından Antalya bölgesinden çıkan doğal

taş malzeme kullanımı öngörülmüştür. Yöresel olarak ön plana çıkan, doğal malzeme kullanımı ve yapım tekniğindeki karakteristik özelliği nedeniyle ön plana çıkan "Düğmeli evler"; özellikle kültürün mekana aktarılmasında önemli araçlardan biri olan geleneksel konut yapısı ve yerel halk mimarisi örneklerindendir (Manav ve Çalışkan, 2017).

Düğmeli evlerde kullanılan malzeme yapı özelliği olarak, zorlu şartlara dirençli sedir ağacı ile kayalık çevrede bulunan moloz taşı kullanılmıştır. Yapının inşa edildiği çevrede kumun az bulunması, yapılarda harç kullanımını en aza indirmişdir. Böylelikle ana bileşenleri taş ve ahşap olan kuru duvar tekniği kullanılmıştır (Gökdemir vd., 2016). Şekil 2.22’de bir düğmeli ev örneği görünümü verilmiştir. Şekil 2.23’de ise düğmeli evlerin yapım tekniğinin Reha Kavas’ın bir çizim detayı görseli verilmiştir.

Yapılarda yassı taşlarla örülen kuru duvarların dikine yerleştirilen ahşap serenlerle, duvarı güçlendirmenin yanı sıra farklı bir cephe görseli sağlamaktadır (Kuleli ve Akdeğirmen, 2019). Yapı tasarımıyla karşımıza çıkan ulusal (bu çalışma özelinde verneküler) üslup merkezinde tasarımda yerel malzeme kullanımının yanında iklim koşullarına maruz kaldığında sorunsuz bir şekilde devamlılığını sağlan ve kültürel anlamın da sürekliliğini koruyan bölgeselci bir yaklaşımı oluşturmaktadır. Üslupta önemli diğer unsurlar ise, geçmişten gelen değerlerin sürekliliğinin sağlanması, anıtsal nitelikte ve özgünlükte olması durumu yaklaşım olarak bu bakış açısını desteklemektedir (Tekeli, 2005; Sağsöz vd., 2014).

Şekil 2.22. Sarıhacılar mevki Akseki Düğmeli ev cephesi örneği görünümü (Manav, 2018)

Şekil 2.23. Düğmeli evlerin inşa tekniğinden bir çizim görseli (Kavas, 2011)

2.6.3. Karma Cephe Tasarımı

Mekansal tasarımlarda iki farklı unsurun bir arada kurgulanması sıklıkla uygulanan bir yöntemdir. İki farklı düşüncenin, çalışmanın ya da tasarımın sentezinden yeni tasarım ve düşünceler doğmaktadır. Bu sentezle birlikte teknikte ve üretimde yeni çalışmalar doğmaktadır. Mimari alanda bazı dönemler bu sentezlerle farklı şekillerde isimlendirilmiştir. Çalışma olan yapının inşa edildiği dönemde, Sedat hakkı Eldem'in (1973) elli yıllık cumhuriyet mimarlığı yazısından yapının inşa edildiği dönem aralığı olan 1950-1960 yıllarını "Klasik (geleneksel) Modern/ Amerikan Moderni" olarak tanımlamaktadır. Pencere açıklıklarını cephede bir dekor niteliğinde öne çıkması, beton ağırlıkta yapı malzemesinin seçimi, form olarak yalın dikdörtgen şeklinin çeşitli boyut ve uzamlarda kullanılması tanımlayıcı özellikleridir. Burada verilen tasarım özellikleri yapının mevcut düzeni ile benzer özellikler taşımaktadır.

Mekansal üretimlerde bir yaklaşım olarak uluslararası üslup olarak da nitelendirilen, modern mimarlığın klasik bir bakış açısıyla değerlendirmesi ifade edilebilir. Çağının getirdiği modernize edilmiş düşünceleri bu üslupla beraber alt yapısında barındırdığı klasik öğeleri dışa vurmayı odak noktası haline getirmiştir. Burada amaç, kalıcı olan kriterlerin ve evrensel kabul gören estetik değerlerin bir sentezini oluşturmaktır. Ortaya çıkan yapı görselinde, akılcı bir tasarım anlayışının ön planda tutulması, yapı strüktürünün yapının bir elemanını olarak dışa vurumu ile birlikte doğa ile bütünleşmesi söz konusu olacaktır (Conrads, 1991; Birol, 2006). Bu yaklaşım ve karma cephe uygulaması çalışmasına örnek

niteliğinde İspanya’da bir renovasyon çalışması Mimar Jaime J. Ferrer Forés’in uyguladığı Can Ribas Yün Fabrikası projesi olmuştur (Şekil 2.24). Tarihi bir fabrika kalıntılarının sosyal hayata katılması için düzenlenen çalışmada taş duvarlar aslına uygun yorumlanarak modern bir yaklaşımla metal plakalar pencere ve kapı açıklıklarına bir kontur olarak geçilmiştir.

Günümüzde tasarlanan kamusal alana ait mekanlarda bir yaşam alanının inşa edilmesi düşüncesi ve estetik deneyim sağlamak düşüncesi oldukça artan bir ilgiye neden olmaktadır (Çatak, 2010). Böylece yapının öz niteliği korunurken aynı zamanda yapıyı vurgulanan başka bir özellikle dikkat çekici kılınmıştır.

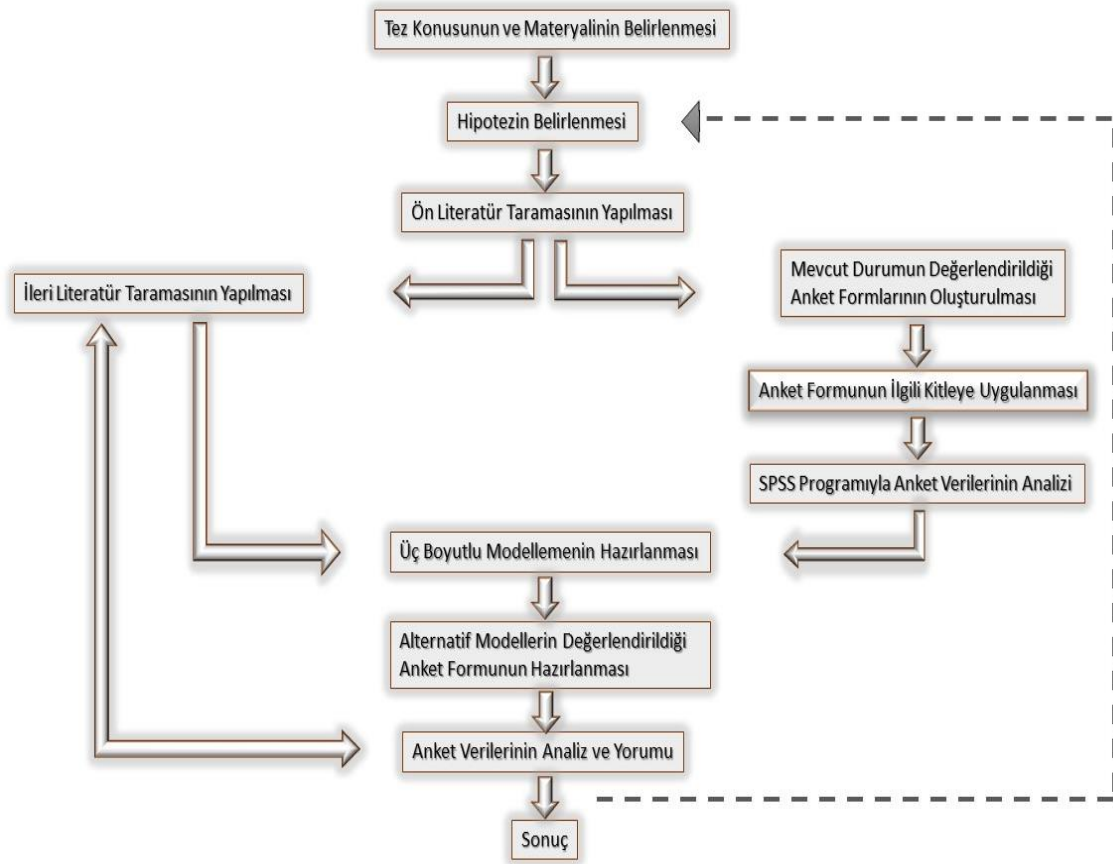
Şekil 2.24. Can Ribas Fabrikası renovasyon projesi (İspanya) Mimar Jaime J. Ferrer Forés karma nitelikte bir cephe örneği görünümü (URL-16, 2020)

3.2. Yöntem

Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin görsel algısının analizinde yapının mevcut görselleri üzerinden değerlendirme yapabilmek için çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Anket iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin mevcut durumunu değerlendirmeye yönelik anket online olarak internet üzerinden uygulanmıştır. Sonraki aşamada ise Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin cephesine alternatif cephe tasarımı modellerin değerlendirildiği anket formu uygulanmıştır. Anket verileri SPSS programıyla (SPSS Inc., 2002) analiz edilmiştir. Anket verilerinin sonuçları benzer yöndeki farklı araştırma bulguları ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmanın bulguları diğer çalışmalarla desteklenerek araştırmaya yön veren kısımlar belirlenmiştir.

Çalışma konusu olarak mekansal algı üzerinden Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu çalışma alanına ait veriler üzerinden hipotezleri belirleyip bu doğrultuda ön literatür taraması yapılmıştır. Anket çalışmasının ilk aşamasında, mevcut durumun değerlendirildiği anket formu hazırlanıp liseden mezun olanlara uygulanmıştır. Hazırlanan bu ankette açık uçlu sorulardan elde edilen cevaplarla lisenin mezunlarının gözünden öne çıkan noktaları ve sorunlu olarak gördükleri yerleri tespit edilmek istenmiştir. Alınan cevaplarda yapının geliştirilmesi gereken ve sorunlu olarak görülen yerlerinin hazırlanan üç boyutlu modellemelerle yeni alternatif cephe tasarımı önermeleri sağlanmıştır. Bu çalışmayla tarihi öneme sahip bir yapı bütününde, mekanı algılamamızda etki eden bileşenlerle birlikte cephe yüzeyinin kullanıcının değerlendirmesi doğrultusunda ne yönde gelişebileceğine dair bir öngörü oluşturmak istenmiştir.

Birinci anketin sonuçları doğrultusunda hazırlanan alternatif modellerle ikinci anket çalışmasında mezunların yeni düzenlenen cephe tasarımlarında hangi yönde eğilimlere sahip oldukları belirlenmek amaçlanmıştır. Buradan elde edilen bilgilerden yola çıkarak üç boyutlu modellemeler hazırlanmıştır ve bu aşamada ileri literatür araştırmalarıyla desteklenmiştir. Alternatif modellerin değerlendirildiği ikinci anket formu hazırlanmıştır ve mezunlardan anket verileri online olarak toplanmıştır. Bu verilerin analizini ile birlikte illeri literatür çalışmasıyla araştırma karşılaştırmalı olarak desteklenmiştir. Tüm araştırma ve veriler ışığında tez çalışması sonuçları elde edilmiştir. Çalışmanın ilerleyişindeki aşamaların aktarıldığı yöntem akış şemasına ait şema görseli Şekil 3.2'de verilmiştir.

Şekil 3.2. Yöntem akış şeması

3.2.1. Mevcut Durumun Değerlendirildiği Anket Formu

Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin mevcut durumunun değerlendirildiği anket formu açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anket sorularının hazırlanmasında Emiroğlu (2002), Aytem (2004), Acaralp (2009), Asar (2012), Minez (2013), Zülkadiroğlu (2013) ve Dülger (2017)’na ait çalışmalarından faydalanarak yapılmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan anket uygulamasında bu liseden mezun olan katılımcılar tarafından, Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin mevcut durumunun mekansal algısının değerlendirilmesi için günümüz görselleri üzerinden birinci aşama anket formu uygulanmıştır. Kapalı uçlu olarak hazırlanan sorularda “1” kesinlikle katılmıyorum, “2” katılmıyorum, “3” kararsızım, “4” katılıyorum ve “5” kesinlikle katılmıyorum yanıtları üzerinden beşli Likert ölçeği üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

İlk kısımda yer alan kapalı uçlu sorulara ek olarak ankette yönlendirilen açık uçlu sorularla anket çalışmasını destekleyen cevaplar almak amaçlanmıştır. Yapının mevcut halinde öne çıkan özelliklerin ve sorunlu olarak görülen kısımların alternatif cephe tasarımlarında yeniden ele alınmasına yönelik yanıtlara ulaşmak istenmiştir. Hazırlanan

anket soruları ayrıca Ek-1’de verilmiştir. Mevcut durumunun değerlendirilmesi anket formunda bu liseden mezun olan katılımcılara, ANTEMDER’de kayıtlı iletişim bilgileri aracılığıyla, 31 Mayıs 2020 ile 18 Temmuz 2020 tarihleri arasında Google anket üzerinden internet yoluyla ulaştırılmıştır. Anketin ulaştığı 180 kişiden %63,33 oranla 114 kişilik bir katılım sağlanmıştır. Bu hazırlanan anket çalışmasının verilerinin analizini SPSS programından (SPSS Inc., 2002) yararlanılarak yapılmıştır.

Anket çalışmasının analizleri beş aşamada yapılmıştır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

1. Aşama: Anket katılımcılarının sosyo demografik özelliklerinin yanıtladığı soruların yanıtlarını yüzdesel dağılımlarını tespit etmek için frekans analizi yapılmıştır.

2. Aşama: katılımcıların yapı bütünü, ön ve blokların mekansal açıdan algılama seviyelerinin değerlendirilmesi için verdikleri cevapların normal dağılıma uygun olup olmadıklarını belirlemek amaçlı dağılım analizi yapılmıştır. Bu kapsamda, öncelikle ortalama ve medyanın birbirine yakın olma durumuna bakılmıştır. Ayrıca George ve Mallery (2010) çalışmalarında değişkenlerin Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerlerinin ± 2 arasında bulunması durumunun normal dağılım olarak kabul edildiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, katılımcıların değişkenlere verdikleri cevapların çarpıklık ve basıklık değerleri de bu doğrultuda incelenmiştir.

3. Aşama: Katılımcıların yapı bütünü, ön ve arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlıklarına verdikleri yanıtların iç tutarlılığını ortaya koymak için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi sonucunda ön ve Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlıkları için saptanan Cronbach Alpha katsayıları ile güvenilirlik dereceleri saptanmıştır.

4. Aşama: Katılımcıların yapı bütünü, ön ve arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlıklarına verdikleri cevapların demografik özelliklerinden cinsiyete faktörüne bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amaçlı bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır.

5. Aşama: Katılımcıların yapı bütünü, ön ve arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlıklarına verdikleri cevapların demografik özelliklerinden ve ikiden fazla kategoriye sahip olan yaş ile eğitim durumlarına bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amaçlı tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Varyansların homojen olması sonucunda anlamlı farklılığın hangi gruptan

kaynaklandığını belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe (post-hoc) testi yapılmıştır.

Çalışma kapsamında elde edilen anket verileri doğrultusunda üç adet alternatif cephe tasarımı geliştirilmiştir. Birinci modern cephe tasarımı ikinci model geleneksel ve üçüncü karma cephe tasarımı Bu cephe tasarımları doğrultusunda alternatif cephe tasarımların değerlendirildiği anket formu oluşturulmuştur.

3.2.2. Alternatif Modellerin Değerlendirildiği Anket Formu

Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi için alternatif modellerin değerlendirildiği anket formu açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anket formunun hazırlanmasında Emiroğlu (2002), Aytem (2004), Acaralp (2009), Asar (2012), Minez (2013), Zülkadiroğlu (2013) ve Dülger (2017)'na ait çalışmalarından yararlanarak oluşturulmuştur. Mevcut durumun değerlendirildiği ilk anket aşamasından katılımcılara yöneltilen mevcut çalışma alanındaki yapı cephelerinin değerlendirmesi açık ve kapalı uçlu sorular üzerinden yapılmıştır. Kapalı uçlu sorular beşli Likert ölçeği ile SPSS (SPSS Inc., 2002) programıyla analiz edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda hazırlanan ikinci aşamada ise Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi için alternatif modellerin değerlendirildiği anket formunda çalışma alanında mevcut yapı cephelerine yönelik üç alternatif (modern, geleneksel ve karma yapı cephesi) tasarımı önermelerinin hazırlanmasında yapıya ait planları ve alternatif olarak hazırlanacak olan üç boyutlu modellerin alt yapısını oluşturmak için AutoCAD 2020 programı kullanılmıştır. Üç boyutlu modellemeler için 3D Max 2020 programı kullanılmıştır. Modellemelerde yapının cephesindeki mevcut açıklık düzeni, çatı örtüsü ve yapıların mevcut konumları korunmuştur. Alternatif olarak tasarlanan bu çalışmayla, mevcut cephe yüzeyine uygulanacak malzeme uygulamasıyla yapı bütününde kullanıcıları için olumlu yönde bir etki oluşturmak amaçlanmıştır. Hazırlanan görseller Photoshop CS3 programıyla düzenlenerek anket formuna dahil edilmiştir. Bu görseller için katılımcılara açık ve kapalı uçlu sorular yönlendirilmiştir. Kapalı uçlu sorular beşli Likert yöntemiyle SPSS (SPSS Inc., 2002) programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında uygulanan anket formu EK 2 'de verilmiştir.

Çalışmanın bu aşaması için hazırlanan anket uygulamasında yine bu liseden mezun olan katılımcılara yönlendirilen, Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin mekansal algısının değerlendirilmesi için üç boyutlu alternatif modeller verilmiştir. Görsellere ait yönlendirilen kapalı uçlu sorularda "1" kesinlikle katılmıyorum, "2" katılmıyorum, "3" kararsızım, "4" katılıyorum ve "5" kesinlikle katılmıyorum yanıtları üzerinden beşli Likert

ölçeği üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde yer alan kapalı uçlu sorulara ek olarak ayrıca açık uçlu sorular da alternatif çalışmalarda ön plana çıkan unsurların tespiti ve hangi modelin neden tercih edildiğinin tespiti amaçlanmıştır. İkinci aşamadaki anket uygulaması için bu liseden mezun olan katılımcıların ANTEMDER'den kayıtlı iletişim bilgileri aracılığıyla Google anket üzerinden internet yoluyla ulaştırılmıştır. Anketin ikinci kısmı olan alternatif modellerin değerlendirildiği anket formu 10 Kasım 2020 ile 30 Kasım 2020 tarihleri arasında uygulanmıştır. Bu bölümünde yine bu liseden mezun olan 150 kişiye ulaşılmış olup, bunlardan 105 kişi anket sorularını yanıtlayarak %70 oranla bir dönüş gerçekleşmiştir. Elde edilen bu yüzdesel veriler sonucunda yeterli kişi sayısına ulaşılmış olup anket değerleri analiz edilmiştir.

İkinci anket çalışması beş aşamada tamamlanmıştır. Bu çalışma aşamaları aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- 1. Aşama:** Alternatif modellerin değerlendirildiği anket formu yanıtlarının demografik özelliklerine dair verilerin yüzdesel dağılımlarına ulaşmak için frekans analizi yapılmıştır.
- 2. Aşama:** Katılımcıların Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi alternatif önermelerin estetik açıdan mekansal algısının değerlendirmesi düzeylerine verdikleri yanıtların normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek için normal dağılım analizi yapılmıştır.
- 3. Aşama:** Ankete katılanların Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi alternatif önermelerin estetik açıdan mekansal algısının değerlendirmesi düzeylerine verdikleri yanıtların iç tutarlılığını ortaya koymak için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda bu başlıklar için saptanan Cronbach Alpha katsayıları ile güvenilirlik dereceleri saptanmıştır.
- 4. Aşama:** Katılımcıların gelir düzeyleri yönünden hangi alternatif üzerinde tercihte bulunduğunu saptamak amaçlı olarak ki-kare testi uygulanmıştır.
- 5. Aşama:** Katılımcıların yaş dağılımları, gelir seviyeleri ve eğitim düzeylerine göre alternatif cephe tasarımı tercihlerinin çapraz analizi yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde çalışmaya ilgili yapılan anket çalışmalarının sonuçlarından elde edilen veriler ve bu verilerin SPSS programı (SPSS Inc., 2002) aracılığı ile yapılan analiz bilgileri literatürde yer alan benzer çalışmalarla karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

4.1. Çalışma Alanına Ait Bilgiler

Çalışma alanı olarak ele alınan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Antalya İlinin Muratpaşa İlçesi sınırları içerisinde, Konyaaltı Caddesi'nde, Deniz Mahallesi 71 ada 2 parsel üzerinde yer almaktadır. Yapı bütünü 16.911,10 m²'lik alan üzerine inşa edilmiştir (Anonim, 2020a). Yapının ilk kuruluşu 1944 yılında Şarampol mevkiinde Erkek Sanat Okulu olarak tesviye, demircilik ve marangozluk bölümlerinin eğitime açılışı ile başlamıştır. Yeni atölye binaları yapılana kadar; günümüzde Valilik Konağı olan yerdeki baraka binalar, atölye olarak kullanılmaya devam edilmiştir. Bu bölümlerin atölye binaları 1969 yılında tamamlanarak eğitim-öğretime açılmıştır.

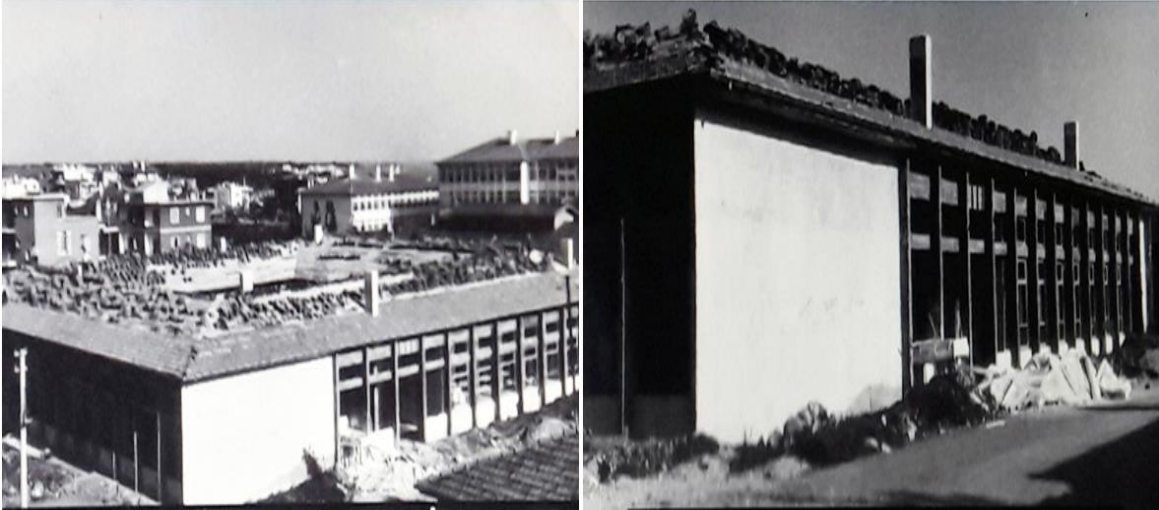
Ana caddeye bakan A Blok yapısı ile elektrik bölümü inşaatına 1945 yılında başlanmıştır. Hizmet binalarının inşasının tamamlanması süreci, iki yıl sürdükten sonra okul, mevcut konumda bulunan binalarına taşınmıştır. Zamanla artan ihtiyaçlar doğrultusunda, yeni eklenen yapılarla gelişen kompleks, daha fazla alanda teknik donanımına sahip olmuştur. Şekil 4.1'de geçmiş yıllara ait bir görünümde Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin ana bina yapısı çevresiyle birlikte görülmektedir (ANTEMDER, 2020).

Şekil 4.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden eski bir görseli (ANTEMDER, 2020)

Kompleks bünyesinde süreç içerisinde eklenen eğitim programları aşağıda paylaşılan kronolojik sıra ile meydana gelmiştir (MEB, 2020b; ANTEMDER, 2020);

- Endüstri Meslek Lisesi adıyla (1944),
- Teknik Lise tanımıyla (1974) (Antalya Teknisyen Okulu; 1968 yılında Makine bölümü olarak eğitim-öğretime başlamıştır. Teknik Lise adını 1974 yılında almıştır),
- Anadolu Teknik Lisesi olarak (1988),
- Anadolu Meslek Lisesi olarak (1995),
- Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi (2007 yılında eğitim vermeye başlamıştır),
- Fettah Tamince Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi Olarak 2010-2011 Eğitim Öğretim yılı itibariyle yeni yerine taşınmıştır) olarak değişimlere uğramıştır. Şekil 4.2 ve Şekil 4.3’de yapı kompleksinin 1969 yılına ait inşaat sürecinden çeşitli görseller verilmiştir.

Şekil 4.2. 1969 yılına ait Atölyeler Bloğu inşaatından bir görünüm (ANTEMDER, 2020)

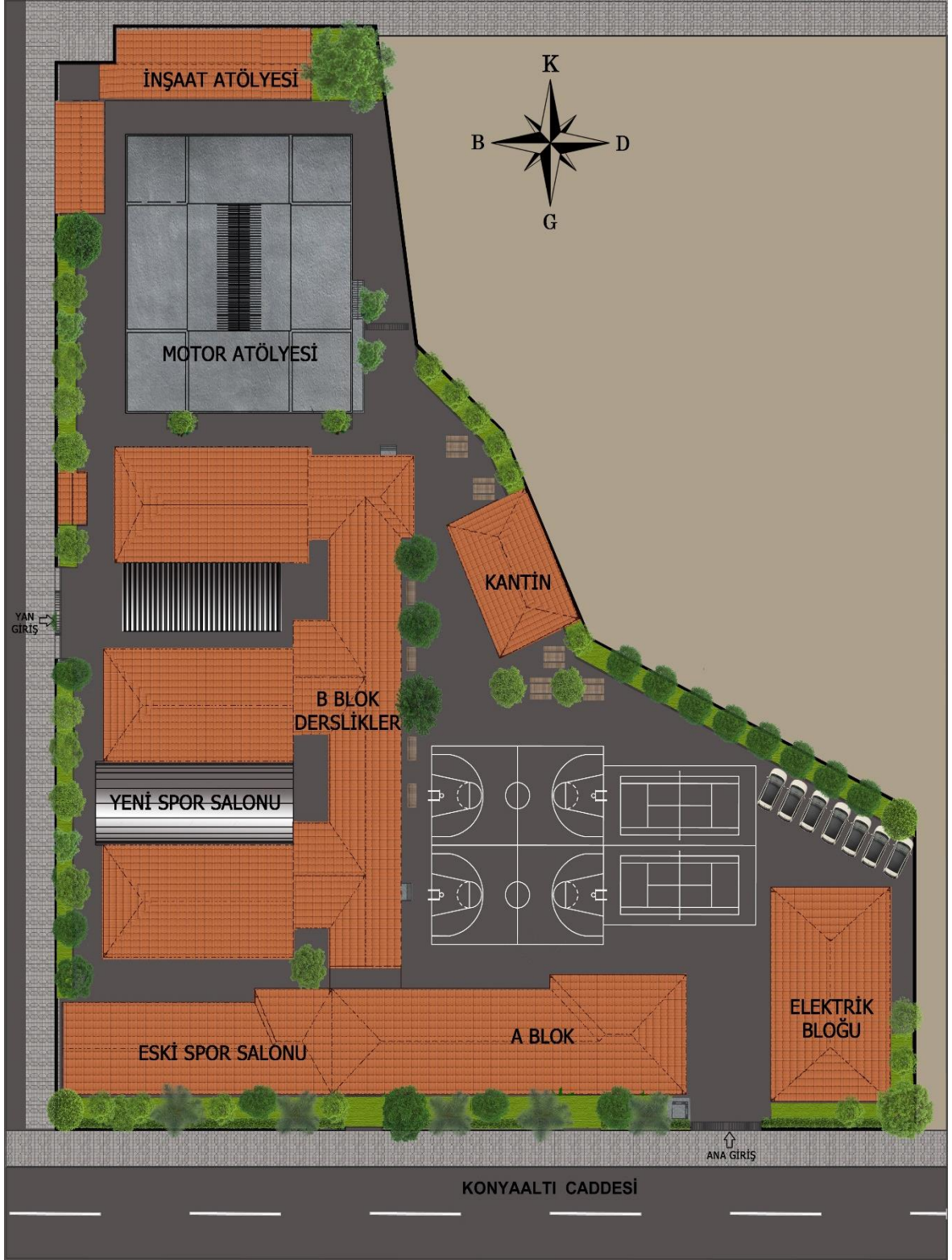

Şekil 4.3. 1969 yılına ait Elektrik Bölümü Bloğu inşaatından bir görünüm (ANTEMDER, 2020)

4.1.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin Yapısal Bölümleri

Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin yapı bütünü incelendiğinde sekiz adet bina bloğundan meydana geldiği görülmektedir. Bu blokların konumu caddeye bakan yönde sıralanarak A Blok, eski spor salonu ve Elektrik Bölümü Bloğunun bulunduğu kısım çalışma kapsamında “Ön Bloklar” olarak nitelendirilmektedir. Yapı kompleksinin batı yönünde yer alan; B Blok, Motor Atölyeleri, yeni spor salonu, kuzey yönünde inşaat atölyeleri binası ve alanın doğusunda ise kantin yapılarının bulunduğu kısım ise “Arka Bloklar” olarak ikiye ayrılmıştır.

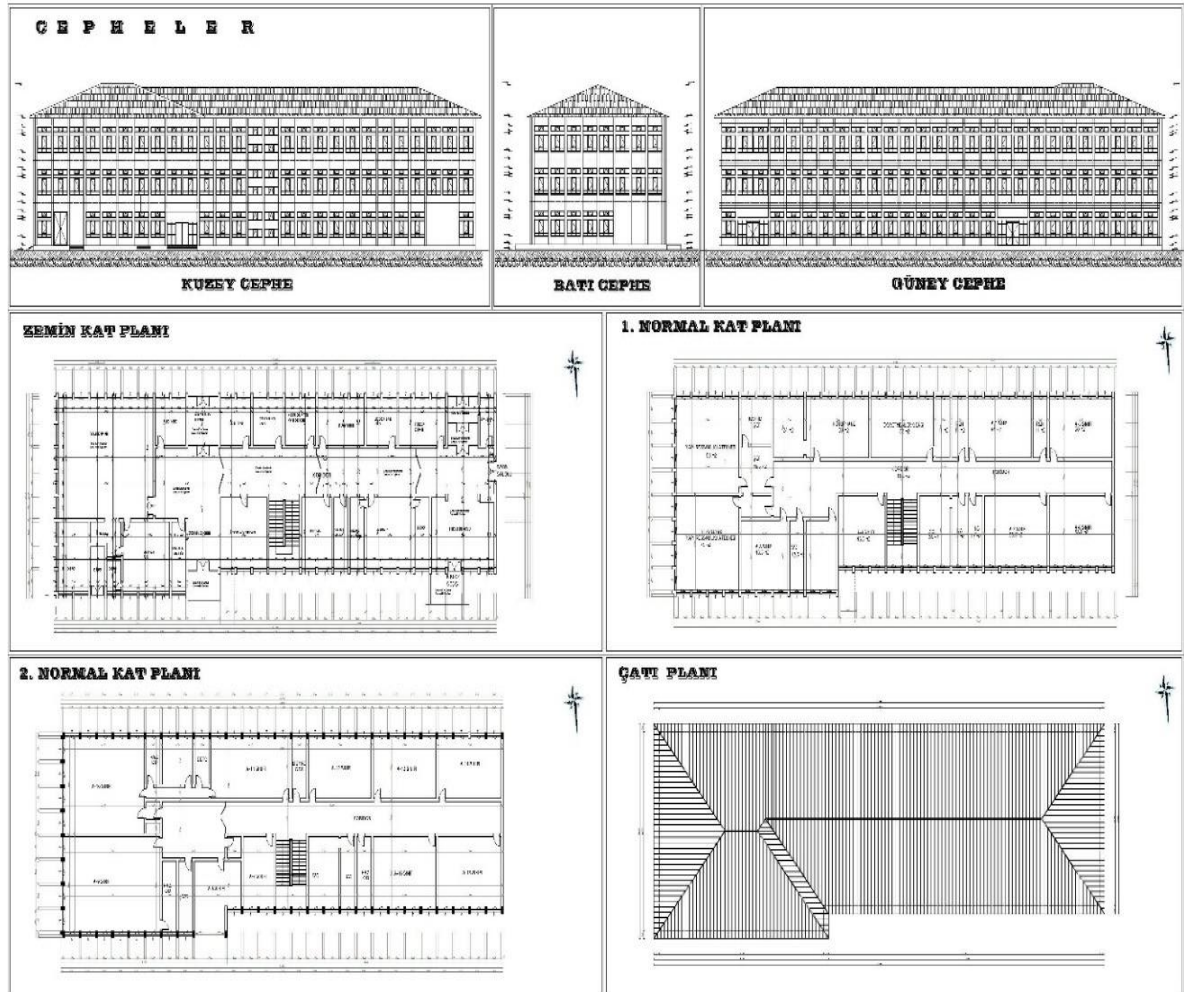
Yapıya ait bahçede otopark, etkinlik ve spor faaliyetlerinin gerçekleşmesi için alanlar bırakılmıştır. Genel çevre düzenlemesinde kantin çevresinde masa ve banklar bulunurken yeşil alanlar bina çevresi ve bahçe duvarları boyunca uygulanmış. Cadde cephesiyle binalar arasında boşluk bırakılarak bitki ve ağaçlarla yeşil bir çit oluşturularak yoldan ayrılmıştır. Yapı kompleksine araç girişi olarak iki farklı giriş kapısı verilmiştir. Yaya girişi için araç girişi yanında bir giriş olmasının yanında aktif olarak kullanılmayan A Blok'tan sağlanan ayrı bir giriş bulunmaktadır. Bu yapıların birbiriyle olan ilişkileri Şekil 4.4'de verilen yerleşim planında verilmiştir.

Şekil 4.4. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin vaziyet planı

A Blok Özellikleri: Dikdörtgen ana hatlara sahip, üç katlı ana blok yapısı betonarme karkas üzerine inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde; bir adet yemekhane, bir adet mutfak, bir adet erzak deposu ve ambar, bir adet toplantı salonu, bir santral, bir adet bekleme salonu, iki

atölye, üç adet erkek ve kadın WC, on adet depo, on adet idari personel odası, on yedi adet derslik içermektedir. Şekil 4.5’de bu bloğun plan, kesit ve görünüşleri verilmiştir.

Şekil 4.5. A Blok görünüş ve planları (Anonim, 2020b’den değiştirilmiştir)

Çatı örtüsü olarak, kırma çatı üzerine kiremit kaplama uygulaması yapılmıştır. Cadde üzerinde yer alan bina, karakteristik özellik olarak güney cephede karşımıza çıkan ışık rafı detayları ve düzenli sıralanan pencere açıklıkları öne çıkan cephe özelliklerindendir. Şekil 4.6 ve Şekil 4.7’de yapının bahçeden ve cadde yönünden görümleri verilmiştir.

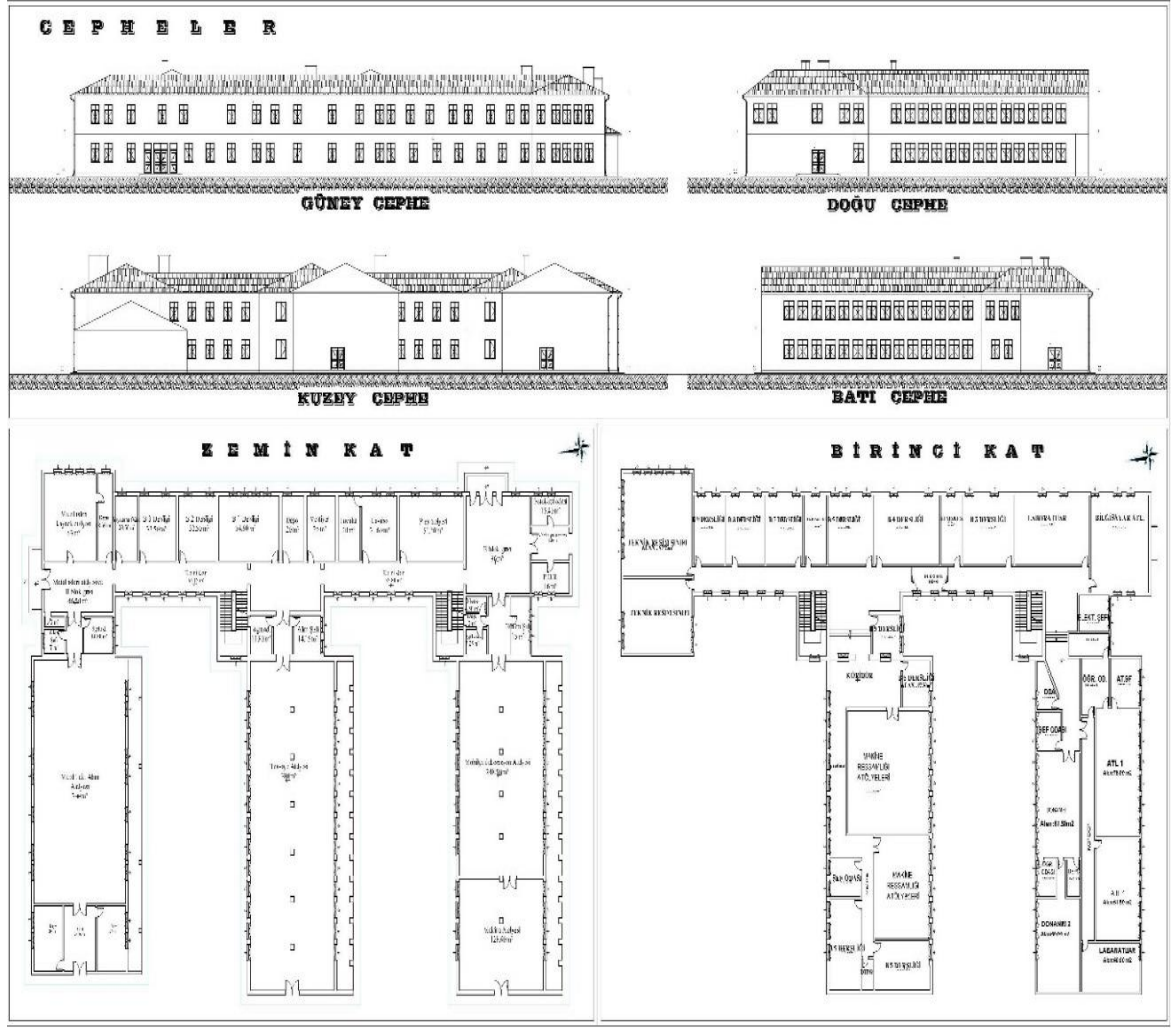

Şekil 4.6. Konyaaltı Caddesi'nden A Blok

Şekil 4.7. Bahçe cephesinden A Blok

B Blok Özellikleri: Dikdörtgen ana hatlara sahip iki katlı bir ana gövdeden saçaklanan üç ayrı kolla uzanan tek katlı yapıda, altı adet teknik atölye, altı adet resim atölyesi, on beş derslik, on bir adet depo, on üç adet idari personel odası, bir adet erkek-kadın WC, iki adet donanım odası, üç adet laboratuvar, bir adet kırtasiye ve bir adet soyunma odası bulunmaktadır. Binanın plan, kesit ve görünüşleri Şekil 4.8'da verilmiştir.

Şekil 4.8. B Bloğun görünüş ve planları (Anonim, 2020b’den değiştirilmiştir)

Yapının ana gövdesi olan derslik bölümlerinin bahçe yönünden görünüşü Şekil 4.9’da görülmektedir. Yapının ana gövdesinden uzanan yapı kollarının birinin arasında metal bir saçak mevcut yapıda bulunmakta olup Şekil 4.10’da bu kısım ile ilgili olarak bir görsel verilmiştir. Yapının bir diğer kollarının arasında kalan boşluğunda 2020 yılında kompozit cephe kaplamalı yeni spor salonu inşa edilmiştir. Şekil 4.11’de inşaat aşamasında yeni spor salonunun bir görseli verilmiştir.

Şekil 4.9. Bahçe cephesinden B Blok

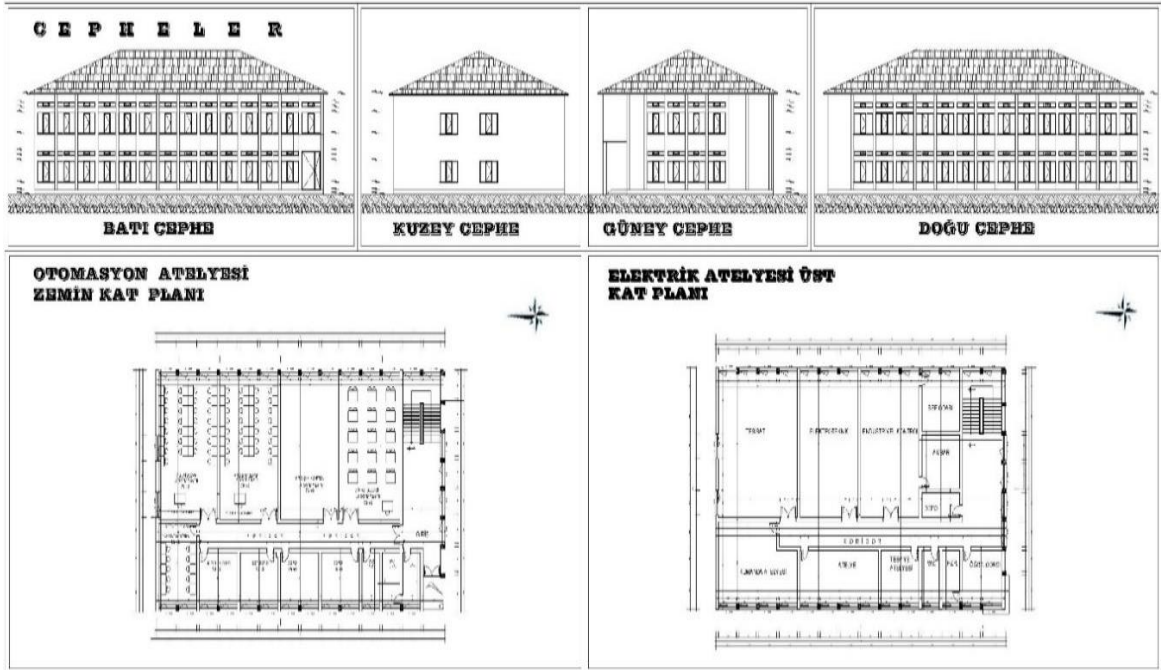

Şekil 4.10. Doğu bahçe cephesinden B Blok

Şekil 4.11. Doğu bahçe cephesinden yeni spor salonu

Elektrik Bölümü Bloğu Özellikleri: Dikdörtgen forma sahip yapı A Blok ile benzer nitelikleri taşımaktadır. Şekil 4.12’de yapının plan, kesit ve görünüşleri verilmiştir. Bu bina bünyesinde, dört adet laboratuvar, altı adet atölye, dört adet depo, üç adet idari personel odası, iki adet erkek-kadın WC ve bir adet sunucu odası bulunmaktadır.

Şekil 4.12. Elektrik Bölüm Bloğu görünüş ve planları (Anonim, 2020b’den değiştirilmiştir)

Bu binanın da güney cephesinde ışık rafı uygulaması olmasa da yapının pencere açıklık düzeni ve bu açıklıkların arasındaki motif uygulaması benzer şekilde devam etmiştir. Yapının dış görünüşlerindeki bu benzerlik Şekil 4.13, Şekil 4.14 ve Şekil 4.15’de gözlemlene bilmektedir.

Şekil 4.13. Bahçe cephesinden Elektrik Bölüm Bloğu

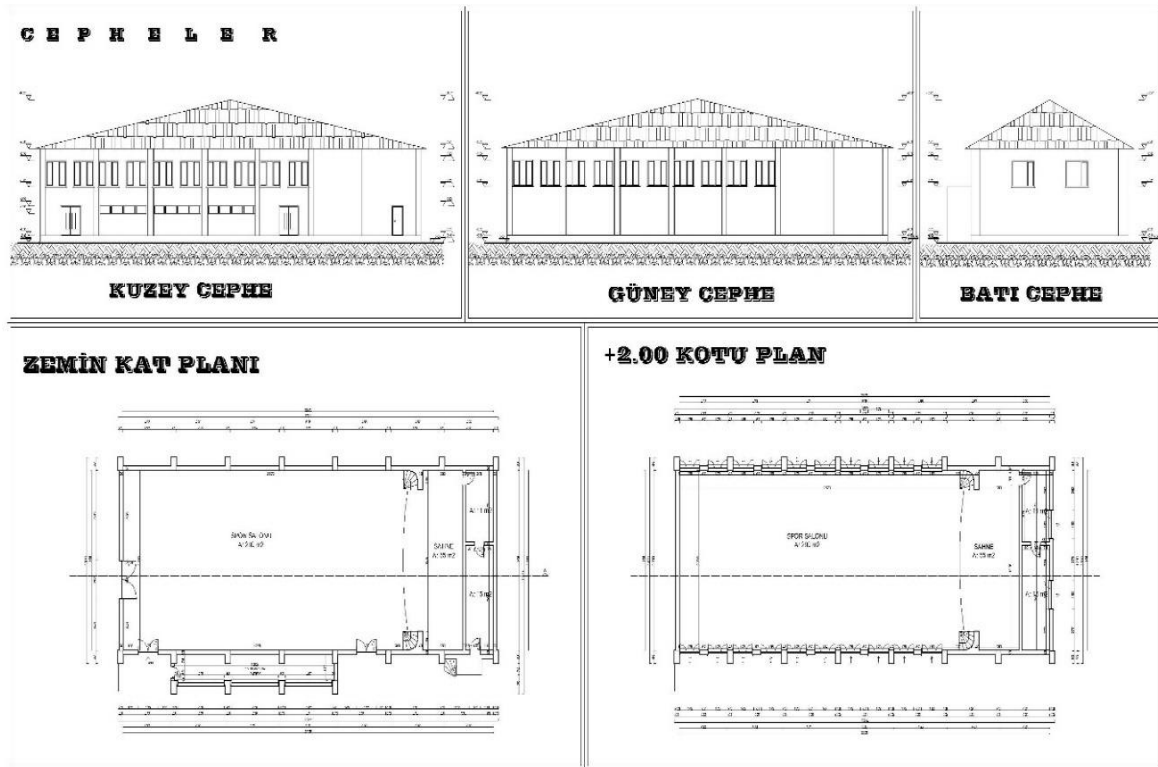

Şekil 4.14. Bahçe cephesinden Elektrik Bölüm Bloğu

Şekil 4.15. Bahçe cephesinden Elektrik Bölüm Bloğu

Mevcut Spor Salonu Özellikleri: Konum olarak; güneydeki caddeye bakan cephesi olan ve A Blok binasına batı yönünde bitişik olan iki katlı lojmanla ayrılan yapı, tek katlı betonarme karkaslı olarak inşa edilmiştir. Yapı, kırma çatılı ve kiremit kaplamalı bir çatı örtüsüne sahiptir. Şekil 4.16’da yapının plan, kesit ve görünüşler verilmiştir.

Şekil 4.16. Eski spor salonu görünüş ve planları (Anonim, 2020b’den değiştirilmiştir)

İçeriğinde erkek ve kadın soyunma odası, sahne ve sahneye ait iki adet kulis odası bulunmaktadır. Yapının Şekil 4.17’de caddeden görünümü ve bahçe yönünden Şekil 4.18’de görünümü verilmiştir.

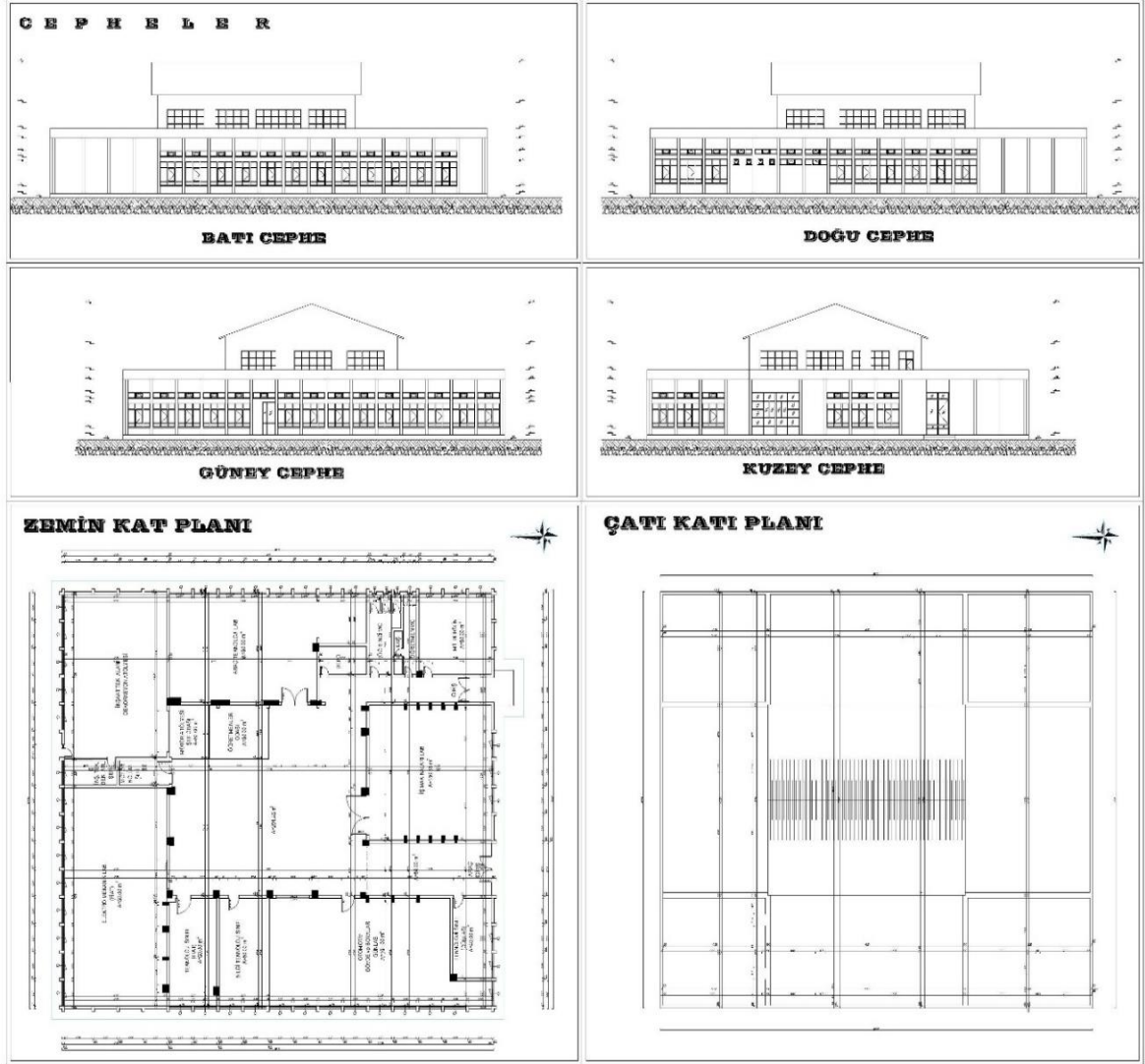

Şekil 4.17. Konyaaltı Caddesi yönünden mevcut spor salonu

Şekil 4.18. Yan bahçe cephesinden mevcut spor salonu

Motor Atölyeleri Binası Özellikleri: Tek katlı yüksek tavanlı betonarme yapı teras çatı ile üst örtü çözümü yapılmıştır. Binanın merkezinde yer alan ışıklık detayı bu alanda dikkat çekicidir. Araç giriş ve çıkışlarının rahat yapılabilmesi amaçlı olarak sirkülasyon alanlar geniş bırakılmıştır. Yapının plan, kesit ve görünüşlerinin görselleri Şekil 4.19’da verilmiştir. Binada dört adet idari personel odası, üç adet atölye, üç adet teknoloji atölyesi, bir adet avlu, bir adet derslik, bir adet depo ve bir adet WC bulunmaktadır.

Şekil 4.19. Motor Atölyesi Bloğu görünüş ve planları (Anonim, 2020b'den değiştirilmiştir)

Yapının doğusunda Şekil 4.20’de gösterilen ve yine aynı amaçla kullanılan ek bir atölye binası daha bulunmaktadır. Şekil 4.21’deki görünümde de görüldüğü üzere pencere açıklık düzeniyle tasarımsal açıdan A Bloğun cephe tasarımına benzer bir cephe silüeti

oluşturduğu söylenebilir. Yapıyla ilgili Şekil 4.22’de Atölye girişinin farklı bir açıdan da görseli verilmiştir.

Şekil 4.20. Motor atölyesi ek binası motorlu araçlar teknolojisi alanı otomotiv gövde atölyesi

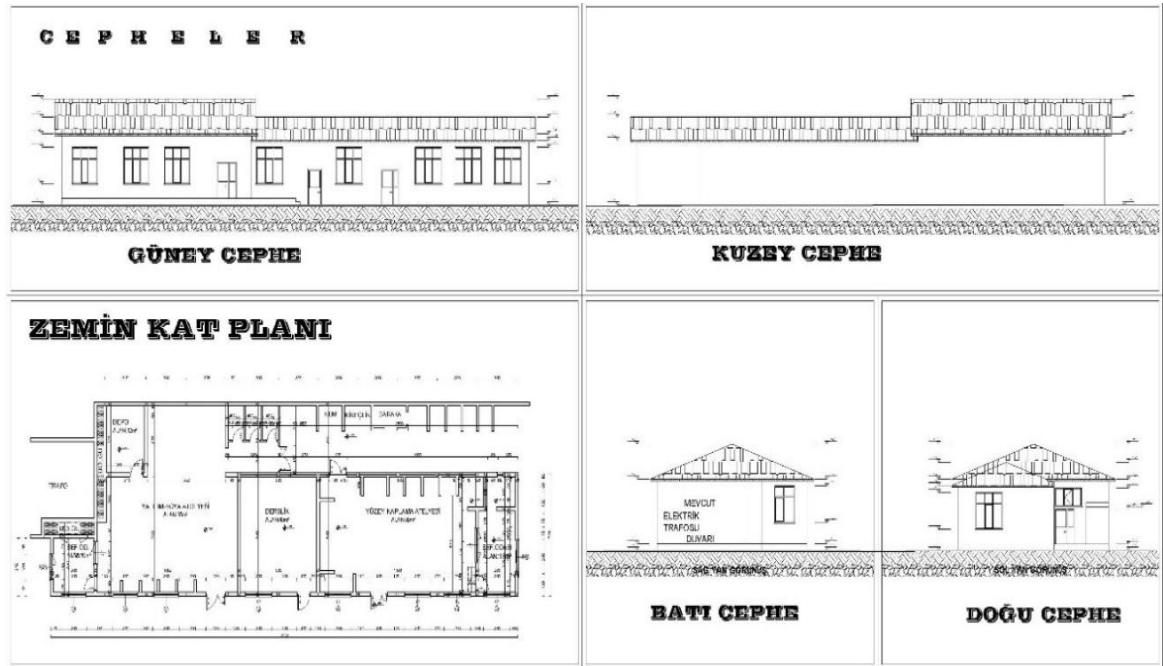

Şekil 4.21. Kantin binası yönünden Motor Atölyesi Bloğu

Şekil 4.22. Motor atölyesi yönünden Motor Atölyesi Bloğu

İnşaat Atölyeleri Binası Özellikleri: Yapı kompleksine sonradan eklenen bu bina oldukça sade bir görünümde olup, A Blok'daki temel cephe tasarım niteliklerini burada da göstermektedir. Yapının iç kısmında inşaat uygulamalarına ait iki adet atölye, iki adet idari personel odası, iki adet depo, üç adet WC ve bir adet derslik bulunmaktadır. Yapının plan, kesit ve görünüşlerinin görselleri Şekil 4.23'de verilmiştir. Şekil 4.24'de yapının bahçeden bir görünümü verilmiştir.

Şekil 4.23. İnşaat bloğu görünüş ve planları (Anonim, 2020b'den değiştirilmiştir)

Şekil 4.24. İnşaat ve PVC atölyelerinin bir görünümü

Yeni Spor Salonu Özellikleri: Yapının 2020 yılında inşasına başlanmış olup, B Blok binasının uzantısındaki kollarının arasında kalan bu yeni yapı çelik konstrüksiyon ile taşıyıcı sistemi çözülmüş olup cephe kaplama malzemesi olarak siyah kompozit ve cam malzeme tercih edilmiştir. Yapının görseli Şekil 4.25’de verilmiştir.

Şekil 4.25. Yeni spor salonunun yapım aşaması

Kantin Özellikleri: Yapı için temelde dikdörtgen forma sahip olduğu söylenebilir. Yapının metal çatı örtüsüne sahip olduğu ve tek katlı olması gözlemlenmektedir. Yapının çevresinde çeşitli ağaçlar, masa ve banklar bulunmaktadır. Yapının görünümü Şekil 4.26’da verilmiştir. Tasarımsal özellik taşımasından ziyade işlevsel olarak ihtiyaca cevap verme özelliği üzerinde durulduğu söylenebilir. Bu nedenle diğer yapılarla bütünlük sağladığı bir özelliği yoktur.

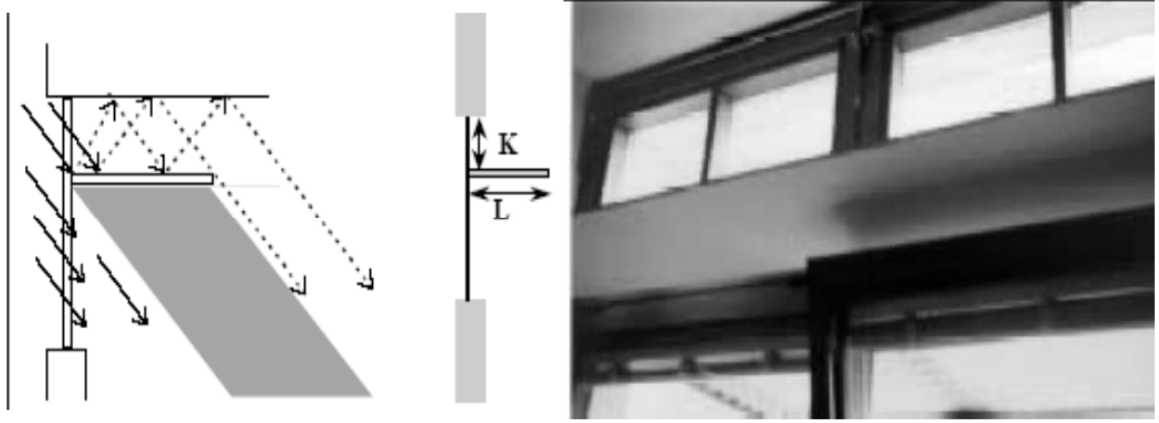

Şekil 4.26. Kantin binası

4.1.2. Yapının Cephe Tasarım ve Mekansal Özellikleri

İnsan ve içinde bulunduğu çevre etkileşimlerinin değerlendirilmesinde, yapısal yönüyle inşa edilen çevrenin algılanışı birey ile ilişkilenmesinde bir araç olarak ele alınabilir (Üstündağ, 2009). Binanın görsel elemanı ve kentsel mekanının önemli bir parçası olarak cephe çalışmalarının görsel açıdan incelenmesi ve bütünün değerlendirilmesinde, algı kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Cephelerde kullanılan ışık rafları bulunduğu alandaki konumuyla ve boyutlarıyla yapıya gölge sağlama ve gün ışığının yansımalarıyla mekanda aydınlatma ihtiyaçlarına göre şekillenen tasarım unsuru olarak kullanılmaktadır. Işık yönlendirilmesi ve yansıtılması, iç mekana yönelen ışık rafı detayı ile iletilen ışık miktarının azaltılmasını sağlamaktadır. Işık rafı detayının dış mekana doğru uzatılması, pencere açıklıklarında oluşan aydınlık düzeyi değerlerini değiştirmektedir. Gün ışığının mekanda düzgünlük faktörünün iyileştirilmesini sağlamaktadır (Aksoylu, 2008). Işık rafı, pencere açıklıklarında alt ve üst olarak bölümlere ayırmaktadır. Üzerine düşen direkt gün ışığını iç mekana doğru yansıtarak, o mekandaki pencereye uzak kısımlarda daha iyi

aydınlanmasını sağlamaktadır. Bu uygulama sayesinde mekanda daha dengeli düzeylerde ve homojen olarak gelişen dağılımlı bir aydınlatma söz konusu olmaktadır. Pencereleerin iç ya da dış kısımlarında kullanılabildiği gibi yüksek yansıtıcı niteliklere sahip malzemelerden yahut işlenmiş alüminyum malzemesinden üretilebilir (Kazanasmaz, 2009). Işık rafının yansıtıcı panel ile kullanımının örneklendirildiği çizimi ve görseli Şekil 4.27’de verilmiştir.

Şekil 4.27. Işık rafı ve yansıtıcı panel ile aydınlık etkisinin artırılması ile ilgili örnek
(Kazanasmaz, 2009)

Yapının genel olarak taşıyıcı sistemi betonarme iskeletten oluşmaktadır. Yapının genelinde karşılaşılan düşey motifler cephede düzenli ve dinamik bir hareket katmaktadır. Diğer yandan yapı bütününe özellikle caddeye bakan kısımdaki binalarda öne çıkan ışık rafı uygulaması dikkat çekicidir. Antalya Endüstri Meslek Lisesi’ne karakteristik bir özellik veren ışık rafları, geçmişten günümüze kadar gelen dolaylı aydınlatma sistemlerinden biridir. Aynı zamanda ışık rafının sıcak bölgelerde güneş kırıcı özelliğinin bu yapıda iklimlendirme unsuru olarak tasarlandığı düşünülebilir. Dışarıya uzanan saçaklar güney cepheden gelen ışığı kıldığı gibi üst kısımda kalan pencerelerle birlikte bir hava sirkülasyonunun sağlandığı görülmektedir. Yapının ana cephesinde bulunan ışık rafı detayı resimleri Şekil 4.28’de verilmiştir.

Şekil 4.28. Yapıdaki ışık rafı detaylarının binanın dışından ve içinden görünümü

4.1.3. Yapının İç Mekan Özellikleri

Yapı kompleksinin iç mekanlarında zemin uygulaması inşa edildiği döneme uygun olarak genelde mozaik zemin kaplaması uygulanmış olup yer yer de seramik yer döşemesi uygulaması yapılmıştır. Zamanla tadilat gören kısımlarda yenilenen kısımlarda modern uygulama ve malzeme kullanımları tercih edilmiştir. Derslik ve laboratuvar alanlarının genelinde tavan yüksekliğinin 3,80 metre olarak tasarlanmış olup, diğer atölye ve uygulama alanlarında benzer şekilde tavan yükseklikleri, yüksek olacak şekilde tasarlanmış ve uygulanmıştır. Yapının ana caddeye bakan cephede yer alan pencere açıklıklarının fazla olduğu kesimler aydınlık bakımından sorun yaşamazken iç kesimlere bakan cephelerde açıklıklar az olması nedeniyle daha az aydınlanmaktadır (Şekil 4.29).

Şekil 4.29. Sınıfların iç mekanlarından birer görünüm

Yapının sirkülasyon alanları olan koridor ve hol bölümlerinde yüksek tavan mekan hacminde dikkat çeken bir unsur olarak belirlemektedir. Şekil 4.30'da A Blok girişi holü ve

derslik koridorlarından birer görünüm verilmiştir. İç mekanında sınıflardan koridorlara açılan üst pencereler hava sirkülasyonunu destekler niteliktedir.

Şekil 4.30. Koridor ve sirkülasyon alanlarından birer görünüm

Atölye bölümlerinde ise ders kapasitesi ve niteliğine bağlı olarak geniş dolaşım alanları oluşturulmuş olduğu gözlemlenmektedir. Mekanda genel olarak geniş ve yüksek pencerelerden gelen gün ışığından yararlanarak aydınlanması doğal yolla sağlanmaktadır. Yüksek tavan ve pencerelerin üst kısımlarından sağlanan açıklıklarla havalandırmanın da doğal yolla yapıldığı görülmektedir. Şekil 4.31’de motor atölyesi ve torna atölyelerinin resimleri örnek olarak sunulmaktadır.

Şekil 4.31. Atölye iç mekanlarının genel durumu ile ilgili birer görünüm

4.1.4. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden Mezunlara Ait Katılımcı Özellikleri

Ankete katılan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden mezunlara ait katılımcı özellikleri incelenmiştir. Bu özellikler Tablo 4.1'de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların %87,7'si erkek, %12'sinin kadınlardan oluşmuştur. Benzer bir çalışma olarak, Özkazanç vd. (2018) araştırmasında meslek liselerinde öğrenim gören kadın öğrencilerin sayısının az olduğunu belirtmişlerdir. Bu iki durumun olası nedeni olarak mezuniyet sonrasında sunulan iş imkanları sebebiyle ilgili okullarda meslek eğitimi erkek öğrencilerin daha çok tercih ettikleri söylenebilir.

Araştırma sonuçlarında ankete katılanların %43,9'u 41-60 yaş aralığında olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca anketi yanıtlayan katılımcıların %78,1'i evlidir. Bu bulguların sebebi olarak, anket uygulamasında ANTEMER'e üye olan mezunlara ulaşılmıştır ve üyelerin çoğunluğunun bu yaş grubunda olup, bu grup özelinde evli olmaları olarak gösterilebilir.

Anket verilerine göre katılımcıların %82,5'i Antalya'da yaşamakta olduğu sonucu elde edilmiştir. Özgür ve Yasak (2009) bu konuda ikamet edilen yer tercihinde öne çıkan unsurlarda yere ait memnuniyetin, eğitimsel ve mesleki yaşam tercihlerinin ön planda olduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda elde edilen verilerle birlikte anket sonuçlarının mezuniyet sonrasında ikamet edilen yer olarak, Antalya ilinin yüksek oranda çıkmasının nedeni olarak eğitim hayatlarının devamında mesleki yaşamlarını bu yerde sürdürmeyi tercih ettiği söylenebilir.

Katılımcıların %31,6'sı lise mezunu olarak eğitim süreçlerini tamamlamıştır ve mesleki hayatlarına bu eğitim düzeyi ile devam etmiş oldukları tespit edilmiştir. Vurucu (2010) ve Özgüven (1987) çalışmasında, ülkemizde sanayinin gelişmesiyle beraber kaliteli teknik insan gücü sağlama ihtiyacının olduğunu ve bu liselerden mezunların alanlarında gördüğü eğitime bağlı olarak çeşitli alanlarda daha çok iş imkanına sahip olması durumuna ışık tutmaktadır. Bu durumla paralel olarak elde edilen veriler ışığında meslek liselerinden mezun olan bireylerin aldıkları teknik eğitim ile beraber mezuniyetleri sonrasında meslek edinmede yeterlilik sağladığının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ankete verilen yanıtlarda katılımcıların çoğunluğu (%19,3) tekniker veya teknisyenlik mesleğini sürdürmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özgan (2006) çalışmasında, meslek liselerinde verilen eğitimle teknik donanım gerektiren üst düzey iş alanlarında eleman yetiştirmek için zemin sağladığından bahsetmektedir. Bu bilgiler

doğrultusunda bu okuldan mezunların teknikerlik ve teknisyenlik gibi alanlarda mesleklerini sürdürebildiklerini ifade etmek mümkündür.

Ankete katılanların %53,5'i 3.000-5.000 TL aylık gelire sahip olduğu görülmektedir. Burada tespit edilen bu değer, TUIK 2019 yılı verilerine göre ortalama gelir düzeyine sahip kesime karşılık gelmektedir. Bu kesimin yine aynı veriler üzerinden lise ve dengi mezunlarla birlikte yüksek öğrenim yapan kesimleri de kapsayan bir aralıkta olması anket katılımcılarının özelliklerine paralel olarak destekleyen niteliktedir (TUIK, 2019).

Katılımcıların Antalya'da ikamet sürecini %60,5 oranıyla 31 yıl ve üstü bir süre boyunca bulunmasıyla değerlendirilmiştir. Bu veri ile birlikte katılımcıların büyük bir çoğunluğu o okuldan mezun olmakla kalmayıp, aynı zamanda uzun zamandan beri Antalya'da ikamet ettiği için, yapı ve bulunduğu çevreyle ilgili olarak net bir fikre sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 4.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden mezunlara ait katılımcı özellikleri

Katılımcı Özellikleri		f	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	14	12,3
	Erkek	100	87,7
	Toplam	114	100
Yaş	<20	2	1,8
	21-30	25	21,9
	31-40	30	26,3
	41-60	50	43,9
	61<	7	6,1
	Toplam	114	100
Medeni Durum	Evli	89	78,1
	Bekar	28	21,9
	Toplam	114	100

Tablo 4.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nden mezunlara ait katılımcı özellikleri (Devam)

Katılımcı Özellikleri		f	Yüzde (%)
Yaşadığınız İl	Antalya	94	82,5
	Isparta	2	1,7
	Denizli	1	0,9
	Adana	1	0,9
	Konya	2	1,7
	Muğla	2	1,7
	Afyon	2	1,7
	Artvin	1	0,9
	Trabzon	1	0,9
	Eskişehir	1	0,9
	İzmir	1	0,9
	İstanbul	1	0,9
	Kocaeli	1	0,9
	Ankara	1	0,9
	Yurtdışı	3	2,6
	Toplam	114	100
Eğitim Düzeyiniz	Lise	36	31,6
	Ön Lisans	34	29,8
	Lisans	34	29,8
	Yüksek Lisans	8	7,0
	Doktora	2	1,8
	Toplam	114	100
Aylık Gelir	3.000 TL altı	22	19,3
	3.001-5.000 TL	61	53,5
	5.001-7.500 TL	18	15,8
	7.501-15.000 TL	8	7,0
	15.001 ve üstü	5	4,4
	Toplam	114	100

Tablo 4.1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nden mezunlara ait katılımcı özellikleri (Devam)

Katılımcı Özellikleri		f	Yüzde (%)
Mesleğiniz	Mimar	2	1,8
	Mühendis	13	11,3
	Doktor	2	1,8
	Avukat	2	1,8
	Öğretmen	7	6,1
	Gazeteci	1	0,9
	Yönetici	2	1,8
	Uzman	3	2,5
	Memur	3	2,5
	Serbest Meslek	21	18,4
	Tekniker-Teknisyen	22	19,3
	İşçi	8	7,0
	Tarım	1	0,9
	Lojistik	1	0,9
	Ev Hanımı	2	1,8
	Emekli	10	8,8
	Elektrik-Elektronik	2	1,8
	Turizm	5	4,4
	Muhasebe	1	0,9
	Öğrenci	6	5,3
	Toplam	114	100
Antalya’da Bulunma Süreniz	0-5 Yıl	8	7,0
	6-10 Yıl	7	6,2
	11-20 Yıl	14	12,3
	21-30 Yıl	16	14,0
	31 Yıl ve üstü	69	60,5
	Toplam	114	100

4.2. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin Algılanma Durumu

Bu başlık altında çalışma konusu olan yapının mekansal algısının anket verilerinin SPSS programından (SPSS Inc., 2002) elde edilen verileri üzerinden değerlendirmeleri verilmiştir.

4.2.1. Normallik Analizi Sonuçları

Yapılan anketin SPSS programında (SPSS Inc., 2002) uygulanan normallik değerlerinin dağılımı Tablo 4.2’de verilmiştir. Bu verilere ışığında yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeyleri ile ön ve arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesinin değerlendirildiği başlıklarda değerlerin detayları verilmiştir.

Tablo 4.2. Anket sonuçlarında elde edilen verilerin normal dağılım değerleri analiz sonuçları

	İstatistik	sd	p	$\bar{x}$	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeyleri	0,098	114	0,009	54,3305	57,5000	-0,586	-0,239
Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi	0,077	114	0,096	32,9123	34,0000	-0,436	-0,133
Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi	0,101	114	0,006	30,1213	32,5000	-0,209	-0,0954

4.2.2. Güvenilirlik Testi Sonuçları

Araştırma kapsamında üç ana başlık altında anket soruları gruplanmıştır. İlk başlık 16 maddeden oluşan “Yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi” başlığı için SPSS (SPSS Inc., 2002) programı üzerinden güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu analizde elde edilen veriler Tablo 4.3’de aktarılmaktadır. Bu başlık için Cronbach’s Alpha değeri 0,952 olarak bulunmuştur. Bu verilere göre Özdamar (2002)’in çalışmasında belirtildiği gibi yüksek güvenilirlikte olduğu söylenebilir.

Çalışmanın ikinci başlığı olan 10 maddeli, “Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi” için güvenilirlik analizi sonuçlarında Cronbach’s Alpha değeri Tablo 4.3’de da görüldüğü gibi 0,941 olarak bulunmuştur. Özdamar (2002)’ın çalışmasına göre bu başlıktan elde edilen veriler yüksek güvenilirlik oranına sahip olduğu söylenebilir.

Üçüncü başlık olan, “Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi” başlığı 10 maddeden oluşmaktadır. Yapılan analizde Cronbach’s Alpha değeri 0,967 ile Özdamar (2002)’ın çalışmasında belirttiği gibi yüksek güvenilirliğe sahiptir.

Tablo 4.3. Anket sonuçlarından elde edilen verilerin güvenilirlik testi analiz sonuçları

Faktör	Cronbach’s Alpha	Madde Sayısı
Yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi	0,952	16
Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi	0,941	10
Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi	0,967	10

4.2.3. Yapı Bütünüünün Mekansal Açıdan Algılama Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Genel bir çerçevede değerlendirildiğinde eğitim yapılarında kullanıcıların algısını belirleyen mekanın fiziki ve çevresel koşulları; o mekana ilişkin bireyin memnuniyetini ve mekanla kurulan ilişkisini etkilemektedir (Çınar vd., 2007). Bu bakış açısıyla Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin yapı bütünüünün çevresi ve konumuyla birlikte ele alındığında mezunlarının gözünden nasıl algılandığı incelenmiştir. Tablo 4.4’de verilen cevapların yüzdelik dağılımları verilmiştir. Hazırlanan çalışmada sorulara verilen cevaplar doğrultusunda yapılan bu bölümdeki güvenilirlik analizine göre, Cronbach’s Alpha değeri, 0,952 olarak bulunmuştur. Hesaplanan bu alfa değeri ile Özdamar (2002)’ın çalışmasında belirttiği gibi verilen cevapların “yüksek derecede” güvenilir olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu yapının içinde bulunduğu mevkisinin güvenli ve konforlu olduğuna ilişkin kesinlikle katılıyorum seçeneğine yönelmişlerdir (%48,2). Konu ile ilgili olarak, Kaypak (2016) çalışmasında, kentlerde güvenlik ve konforun önemli bir konu olduğunu belirtmiştir. Bu verilere göre, Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin kent dokusu içerisinde bulunması sebebiyle katılımcıların büyük kısmının kendilerini güvenli ve konforlu bir mevkide hissettikleri söylenebilir.

Katılımcılar yapı bütünü değerlendirenken %65,8'lik bir oranla akılda kalıcı olarak bulmaktadır. Üsterman (2009) çalışmasında bireyin algısında dikkat çekici olanın akılda kalıcı olduğunu ve bunu ayırt eden kriterlerinde nesne ile kullanıcı arasında oluşan o nesneye ait karakter oluşturma ve anlam yükleme durumu ile ilişkilendirmiştir. Buradan hareketle katılımcıların yüksek bir oranla yapıyı akılda kalıcı olarak bulması, öğrenim süresince oraya ait bir anlam yüklediklerini ve akılda kalıcı olarak bulduklarını göstermektedir.

Anket çalışmasında katılımcıların %57,9'u yapı kompleksinin bulunduğu caddeye değer katmakta olduğunu belirtmiştir. Gökaltun (2010) mekan-yapı ilişkisinin de değer katma durumunu kentsel ölçekte değerlendirerek, görsel açıdan ortak dili olmayan yapıların bir noktada farklı özellikleriyle öne çıkması ve belirginleşmesiyle değer kattığını ifade etmiştir. Başka bir bakış açısıyla Akbalık (2017) çalışmasında bölge üzerinde bir "land mark" veya "ikon" özelliğinde olması kent ile yapı ilişkisinin dışa dönük olarak yansıması yapıların çevreye ve kente kattığı değerlerdir şeklinde ifade etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda incelenen yapının yüksek oranda bulunduğu caddeye önem kazandıran bir yapı özelliği taşımasını, akılda kalan bir karakteristik cepheye sahip olması ve cadde üzerinde bir kent imgesi (land mark) niteliğine sahip olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Yapıyla ilgili olarak katılımcıların büyük bir çoğunluğu yapının inşa edildiği dönemin özelliklerini yansıttığı görüşündedir (%37,8). Polat (2011) çalışmasında kamusal yapılarda, yapının dış kabuğu zaman içinde değişim göstermekte olduğunu ve farklı dönemlerde farklı boyutların öne çıkması ile yapının mimari kimliği dönemsel olarak tanımlanabilmekte olduğunu ifade etmektedir. Benzer bir yaklaşımla Bahadır (2014) başka bir çalışmada, yapıları dönemsel olarak değerlendirdiğinde, kurulduğu çevresinin ve mimarisinin, kültürünün diğer unsurlarıyla ve teknikleriyle uyum içinde olduğu görülmektedir ve buna ek olarak da Büyükarıslan ve Güney (2013) bu durumu ayrıca kamusal bir bellek oluşumunun temeli olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Araştırmaların neticesinde, bir kamu yapısı olarak kent belleğinde bir kimliği olan bu lise yapısı, tarihsel niteliğe sahip özellikleriyle öne çıkan bir yapı olması ve bu doğrultuda dış cephe tasarımının belirgin bazı dönemsel özelliklerini bu payda ekseninde gözlemlenebildiğini söylenebilir.

Yapının gece fark edilebilir olması sorusu için mezunlar tarafından %28,0 oranıyla katılım gösterilmiştir. Çınar ve Çetindağ (2009) araştırmalarında yapıların gece fark edilebilir olma durumunu yapının rengi ile gelen ışık arasındaki kontrast farklılığının etkileşimi ile beraber yapının çevre yapılar arasında öne çıkması ya da geri de kalma durumu ile ilişkilendirilmektedir. Bu bulgularla birlikte tarihi niteliğe sahip yapılarda yapının fark

edilebilirliği açısından daha da artan bir öneme sahiptir. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısı, çevresel aydınlatmaların etkisiyle birlikte, hareketli cephe tasarımının sade kontrast, renk vurgusu ve yapının cadde yakın olan konumlanmasının getirisi sayesinde gece fark edilebilir olarak değerlendirilmektedir.

Yapının mevcut duvar ve çitlerinin kurduğu sınır ilişkisi çevreyle bütünleyici olma durumunu katılımcılar %25,5'lik bir oranla olumlu olarak algıladıklarını ifade etmektedir. Mozuraityé, (2013) araştırmasında dış mekanda sınırlayıcı çevresel (duvar, ađaç, it, tabela, anıt vb.) unsurların mekansal anlamda tanımlayıcı ögeler olduğuna dikkat çekmiştir. İncelenen yapının dış çerçevesinde yolla bahçeyi ayırıcı bitkiler, palmiye ve am ağaçları, çitler olması ile birlikte arka kısımlarda yüksek duvarların oluşturduğu çevresiyle yer yer geçirgen, yer yer katı bir düzende ilişkiyle kendi mekansal düzeninin algılanması kapsamında uyumla tanımlandığını söylenbilir.

Ankete katılan bireyler yapı bütününün kullanım amacına göre bahçe büyüklüğünü yeterli bulunmasının oranı %35,1 olarak tespit edilmiştir. Meydan ve Doğu (2008) araştırmasında okulların bahçe büyüklüğünün ve sosyal etkinlik alanlarının yeterliliği kullanıcıların mekana karşı duyarlılığını ve etkileşimini arttıran bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bocarro vd., (2012) ise özellikle eğitim yapılarında bahçe kullanım alanının yeterli ve doğru tasarlanması durumunda ğrenci motivasyonunu sağlaması açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu doğrultuda elde edilen veri sonuçlarına göre yapının bahçe büyüklüğünün yeterli bulunma durumunun hem fiziki yeterlilik hem de öğrenciler tarafından alanın getirdiği büyüklük ve işlevsel bakımdan uygunluk hissinin verdiği bir memnuniyet durumunu ortaya koyduğu olduğu söylenbilir.

Anket çalışmasında katılımcılar, bahçe düzenlemesi ve yeşil alan kullanımının yeterli olmasını %26,3 oranında desteklemektedirler. Bundschu-Mooney (2003) alışmasında okullarda bahçe alanlarının tasarımında yeterliliğinin ve düzenlenmesinin üzerinden yaptığı çalışmasında; kullanıcıların mekandaki yeşil alan düzenlemeleri doğa ile kurulan yakınlışmanın sağlanması, aidiyet hissinin oluşması gibi yapıyla kullanıcı arasındaki ilişkiyi bu alanlar üzerinden kurulabildiğini ve kişide memnuniyeti sağladığını göstermiştir. Çalışmaların sonuçları ile anket verilerinde değerlendirilen durumda ağırlıklı olarak n cephede beliren ve bahçenin çeşitli kısımlarında aralıklarla devam eden peyzaj bitkileri ve düzenlemelerinin olumlu algısı mezunların memnuniyet ve aidiyet duygusunun sağlanmasında istenilen önemli etkinin bir sonucu olarak ele alınabilir.

Katılımcılar sosyal, sportif etkinlik alanları ve tesislerinin yeterli olması durumuna %28,1’lik bir oranla katıldıklarını ifade etmiştir. Özdemir (2011b) eğitim yapıları ile ilgili yürütülen çalışmaların mekansal değerlendirmelerinde bahçe büyüklüğünün ve peyzaj kullanımının yanı sıra sportif alan kullanımlarının yeterli olma durumu öğrencinin memnuniyetinde, mekana ilişkin aidiyetin sağlanmasında, zihinsel gelişimin olumlu olarak desteklenmesinde öne çıkan unsurlar arasında olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda yapının mevcut kapalı ve açık spor alanlarına ek olarak yeni bir spor salonunun da inşa edilmiş olması ile birlikte aktivite alanlarının katılımcılara göre uygun ve yeterli olarak değerlendirilmesi söz konusudur.

Ankette, yapı bloklarının birbiri ile ilişki uyumu olduğunu katılımcılar %31,6’lik bir oranla desteklemektedir. Mekansal incelemelerde, özellikle yapı bütününe bulunduğu (cadde ya da sokak gibi) ortam göze alındığında yapıların tipolojisi öne çıkmaktadır. Diğer yandan yapı çevresinden bağımsız, tekil olarak ele alındığında ise yapıdaki renk baskınlığının durumu ve kontrast sağlama durumu ile bütün bir görsele sahip olma hali ayrışma ya da uyum gösterme durumları gözlemlene bilmektedir (Göler, 2009; Janssens, 2001). Bu bakış açılarıyla birlikte ele alındığında yapının uyumlu olma durumunu biçimsel olarak çevresiyle ve kendi içinde de renk-kontrast birlikteliğindeki nötr etkide olmasıyla birlikte uyumlu olarak algılandığını söylenebilir.

Katılımcıların %29,0’u cephede kullanılan renk tercihinin etkileyici olarak bulmaktadır. Dinç ve Onat (2013) çalıştıkları öğrenci anketlerinde okul içinde bulunma isteği, yapının temiz, sıcak, uyumlu ve rahat algılanması kavramları ile karşılanan bir “yer” olarak öne çıkması durumunu açıklarken, öğrencinin tüm eylemleri için yeterli donanımı okulda bulabilmesinin önemini vurgulamaktadır. Buradan hareketle uyumu sağlayan cephe görünüşü ve bu cephedeki ağırlıklı renk uyumu buna karar vermede baskın bir karakter olarak gözlemlenmiştir.

Katılımcılar yapının cephesinde kullanılan malzemenin doku açısından etkileyici olmasını sorusunu %36,8 oranında “katılıyorum” yanıtıyla desteklemektedir. Sevinç (2006) çalışmasında yapılarda dokunun etkileyici olarak algılanma durumunu, kullanılan malzemenin dokusunun yanı sıra, cephe üzerindeki tüm öğelerin, boyut, ölçek, ışık ve renk kavramlarıyla bütünüyle ele alınarak kullanıcılar tarafından yapıyı olumu ya da olumsuz tanımlamada etkileyen unsurlar olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda yapının cephesinde yer alan hem malzeme kullanımıyla hem de cephe görünümünde oluşturduğu örüntü

modeliyle birlikte doku faktörü bu noktada katılımcılar tarafından etkileyici bulunmakta olduğu söylenebilir.

Anket yanıtlarında yapı cephesinin form açısından etkileyici olması durumu %35,1'lik bir oranla ifade edilmektedir. Erdoğan ve Aliasghari Khabbazi, (2013) görsel algı çalışmalarının genelinde karşılaşılan formun kendisinin ve onu oluşturan alt parçalarıyla birlikte yapının, çevresel kalitesinin artırılmasında ve karakteristik bir anlatım sağlamasında önemli bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Elde edilen bu bilgilerle anket sonuçlarının desteklediği gözlemlenmektedir. Bu bilgiler ışığında değerlendirilen yapıların karakteristik ifadesinde öne çıkan form ile birlikte yapının ön cephesinde belirginleşen kolon görünümlü motifler, düzenli devam eden pencere açıklıkları ve sade yüzey görünümü ile yapıyı tanımlamaya dair dikkat çeken kriterler arasında yer almakta olduğu söylenebilir.

Yapının cephe çalışmasında görsel bakımdan etkileyici olarak bulunması durumunu katılımcılar %29,8 oranında “katılıyorum” yanıtıyla destek göstermiştir. Gür (2006) araştırmasında mimari yapıların tasarımlarının genel kapsamda etkileyicilik üzerine kurulu olduğunu ve cephelerin giderek artan bir etkiyle çarpıcı, şaşırtıcı, düşündürücü ya da uygunluk gibi kavramlarla eşleştiğini belirtmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen verilerle incelenen lise yapısının cephe görselinde öne çıkan farklı unsurlar (ışık rafı, sıralı cephe açıklıkları gibi) bu bağlamda etkileyici olarak kabul gördüğü söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre; yapıda kullanılan malzemenin niteliği ve çeşitliliğinin etkileyici olması durumu %34,2 oranında kabul görmüştür. Askari (2009) araştırmasında insanların bina cephelerinin değerlendirmesinin, görsel unsurlarla yapının imajını etkilediğini gösteren şekil, renk, doku, kullanılan malzeme ve mimari tarz gibi görsel unsurlara dayandığını göstermiştir. Buradan hareketle cephedeki tasarımın karakterize edilmiş bir kimliğin vurgulanması olarak değerlendirilebilir. Bu bilgiler doğrultusunda incelenen yapının cephesinde kullanılan malzeme niteliği ve çeşitliliği katılımcılarca desteklenerek etkileyici olarak algılandığı söylenebilir.

Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısının bir eğitim kurumu olma işlevini dışarı yansıttığını katılımcılar %29,0 oranında onaylamaktadırlar. Erman ve Ayalp (2009) çalışmasında cephede karakteristiğinin görsel algıda farklılıklara yol açtığını göstermiş ve bu farklılığın özellikle yapının işlevini ortaya koyma noktasında tanımlayıcı bir unsur olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda yapının cephe değerlendirmesinde; karakteristik niteliği ile öne çıkan, akılda kalıcı olma, form, doku, renk gibi görsel unsurların yapının işlevine dair doğru yönde etkileşim sağladığı söylenebilir.

Tablo 4.4. Yapı bütünü'nün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi

	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Kararsızım (%)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
Yapının içinde bulunduğu mevkii güvenli ve konforludur.	14,9	5,3	5,3	26,3	48,2
Yapının bulunduğu cadde üzerindeki durumu akılda kalıcıdır.	14,0	1,8	3,5	14,9	65,8
Yapı bulunduğu caddeye değer katmaktadır.	10,5	5,3	3,5	22,8	57,9
Yapı inşa edildiği dönemi (1940-1960) yansıtmaktadır.	11,4	11,4	10,5	28,9	37,8
Yapı gece fark edilebilir niteliktedir.	25,4	5,3	24,6	16,7	28,0
Yapının mevcut duvar ve çitlerinin kurduğu sınır ilişkisi çevreyle bütünleyicidir.	20,2	17,5	11,4	25,4	25,5
Yapının kullanım amacına göre bahçenin büyüklüğü yeterlidir.	10,5	13,2	14	27,2	35,1
Yapının bahçe düzenlemesi ve yeşil alan kullanımı yeterlidir.	11,4	15,8	27,2	19,3	26,3
Yapının sosyal, sportif etkinlik alanları ve tesisleri yeterlidir.	7,0	15,8	27,2	21,9	28,1
Yapı bloklarının birbiri ile ilişkisi uyumludur.	19,3	13,2	18,4	31,6	17,5
Yapının cephesi renk açısından etkileyicidir.	27,2	11,4	17,5	29,0	14,9
Yapının cephesi doku açısından etkileyicidir.	26,3	12,3	13,2	36,8	11,4
Yapının cephesi form açısından etkileyicidir.	19,3	10,5	14,9	35,1	20,2
Yapının cephesi görsellik bakımından etkileyicidir.	26,3	7,0	15,8	29,8	21,1
Yapıda kullanılan malzeme niteliği ve çeşitliliği etkileyicidir.	26,3	14,9	12,3	34,2	12,3
Yapının işlevi dışarıdan okunmaktadır.	22,8	6,1	14,0	29,0	28,1

*Cronbach's Alpha: 0,952

4.2.4. Ön Blokların (A Blok, Elektrik Bloğu ve Eski Spor Salonu) Estetik Açıdan Mekansal Algı Düzeylerinin Değerlendirmesi

Anket çalışmasının üçüncü kısmında Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısının ana caddeye bakan binaları olan A Blok, Elektrik Bloğu, Spor Salonu binaları üzerinden değerlendirilmesi katılımcılardan istenmiştir. Yapılarda inşa edilen fiziksel çevre düzeninin, birçok alt sistemden oluşmuş bir sistemler bütünü olarak ele alındığında ise; bu bütünlük içerisindeki her düzeyin de kullanıcı davranışını etkileyecek fiziksel özelliklerinin var olduğunu ve her bir düzey kendi içinde farklılıklarıyla değerlendirilmeye alınmasını gerektirmektedir (Gürkaynak,1988). Bu doğrultuda belirlenen bu binaların cephe çalışmaları okul yapısına ait silüetinin belirlenmesinde öne çıkan bir konum ve karaktere sahip olması nedeniyle bağımsız olarak değerlendirmeye alınmıştır. Güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0,941 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ile birlikte yürütülen çalışmanın yüksek derecede güvenilir olduğunu görülmektedir. Tablo 4.5'de anket verileri üzerinden bu yapıların sıklık analizi ve yüzdesel değerlerinin verileri görülmektedir.

Yapının caddeye bakan kısmındaki binaların görsel algısı katılımcılarca; %42,9'u heyecan verici olarak ve %29,9'u dinamik olarak değerlendirilmektedir. Ülkü vd. (2017) çalışmasında ifade ettiği üzere; bir yerin cazibesini arttıran etkenlerde heyecan verici olması ve dinamik bir yapıya sahip olması durumunun yanında yapıya ait tasarımsal unsurları ile çevresel algının birleşimi olması hali birbirini destekleyici niteliktedir. Bu bilgiler ışığında incelenen lise yapısını etkileyici olarak algılanmasını sağlayan, heyecan vericilik ve dinamiklik etkeni bu noktada destekleyici unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Yapıyı hem heyecan verici hem de dinamik algılamamızı sağlayan çevresel ve tasarımsal unsurlarla bir bütün halinde gözlemlendiği söylenebilir.

Ankete katılan mezunlar mevcut yapı cephesinde kullanılan malzemeleri %25,4'lük bir oranla doğayla uyumlu bulmaktadır. Erman ve Ayalp'in (2009) çalışmasında kullanılan malzemenin doğal nitelikte olması ve fark edilebilir cephe tasarımının, kullanıcılarda dinamik bir algı durumu yarattığını ve yapıların olumlu yönde değerlendirilmesini sağladığını göstermektedir. Cephe tasarımındaki bu algı durumunun çalışmadaki katılımcıların ankette verdikleri olumlu yanıt nedeniyle mevcut yapıda kullanılan malzeme kullanımının doğayla uyumlu olarak algılandığı söylenebilir.

Ankete katılan bireylerin %44,7'lik kesimi yapının cephesiyle öne çıkmakta olduğunu düşünmektedir. Cephe görselinin öne çıkan bir nitelikte olmasını Çolak vd. (2019), fiziksel biçiminin ve yapı bütünü estetik açıdan değerlendirmeye ele aldığı

alışmasında benzer niteliklere sahip çalışma konusu olan yapı özeline de esasen taş veya ahşap gibi doğal malzemeleri ağırlıklı olarak kullanmamış olsa da çevresindeki peyzaj öğeleri ve ne çıkan cephe tasarımı ile birlikte olumlu algılandığı söylenebilir. Bu bilgilerle birlikte yapı bütünün cephe tasarımının kullanıcıların üzerindeki etkisinin önemi vurgulanmaktadır.

Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin n bloklarının cephe özelliklerini katılımcılar %48,3 oranında sade olarak algılamaktadır ve buradaki yapıların modern unsurlar taşımakta olduğunu %33,3' onaylamaktadır. Modern yapıların genel bir ereve, tasarım kriteri olarak sade niteliklere sahip olduğu ifade edilmektedir (Odabaşı, 2016). Çalışma kapsamında bu doğrultuda gözlemlenen cephelerdeki mevcut tasarım disiplini olarak sade unsurlar taşıdığı açıkça gözlemlenmektedir. Bu sade üslup ile birlikte yapı, modern olarak algılanması durumu desteklenmektedir.

Anket sonuçlarına göre katılımcılar yüksek oranda yapıyı özgün niteliklere sahip olarak (%42,1) değerlendirmektedir ve akılda kalıcı bir cephe görünümüne sahip olarak (%45,6) nitelendirmektedir. zak (2008) konuyla ilgili olarak, bir nesnenin akılda kalıcılık durumu, gözlemlenen o objenin dikkat çekici, özgün nitelikler taşıması ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu noktadan hareketle anketin açık uçlu sorulardan alınan yanıtlarda, katılımcılar yapının dikkat çeken özelliklerini yüksek pencere açıklıkları, pencereleri bölen ışık rafı saçakları, kolonların cephede dışa yansıması olarak motif kullanımı ve tuğla kaplamalı kemerli giriş kapısı gibi ne çıkan özelliklerini sıralamıştır. Bu bilgilerle birlikte yapı kompleksinin pek çok açıdan yapının akılda kalıcı ve özgün olarak algılanmasındaki yüksek oranla tercih edilmesini cephedeki açıklıklarının durumu ve farklı cephe elemanlarının ön plana çıkarmakta olduğu söylenebilir.

Yapıların çevresiyle uyumlu olmasını katılımcıların %33,4'u desteklemektedir. Konuyla ilgili olarak Bostancı ve Ocakçı (2009) alışmasında tarihi niteliğe sahip yapıların ve kent yaşamının içinde her yeni yapılaşmanın çevresinde bulunan yapıların kent silueti ve kimliğinin sağlanması benzerliklerinin devamının sağlanmasının önemini savunmaktadır. Bu bilgiler ışığında yapı cadde üzerinde bulunan benzer nitelikteki diğer yapı örneklerinin yanında daha modern bir cephe görünümüne sahip olmasıyla birlikte uyumlu olarak algılanmakta olduğu söylenebilir.

Araştırmadaki yapıların cephe görünümlerini temiz ve bakımlı olarak algılayan kesim %34,2'lik bir orana sahiptir. Bu olumlu algının aksi bir durum kent lğinde tarihi nitelikteki binaların metruk yapılaşmaları bakımından ciddi bir araştırma konusu olmuştur.

Metruk yapıların toplumsal algıda etkileşimi; tekinsiz, kirlilik oluşturan, uyumsuz, atıl yapıların çevresel bir tehdit oluşturmasıyla birlikte kentsel dokuda sorun teşkil etmektedir (Karagüler ve Korgavuş, 2016). Elde edilen veriler ve araştırma kapsamında; temiz ve bakımlı olarak algılanan yapı için hem çevreye uyumunun bir gerekliliği hem de kullanımı devam eden bir kamu yapısı olması nedeniyle düzenli olarak bakım ve tadilatlardan geçmekte olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 4.5. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin Ön Bloklarının estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi analiz sonuçları

	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Kararsızım (%)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
Yapı heyecan vericidir.	13,2	21,1	7,9	42,9	14,9
Yapı dinamik algılanmaktadır.	17,5	22,8	14,9	29,9	14,9
Yapıda kullanılan malzemeler doğayla uyumludur.	24,6	16,7	19,3	25,4	14,0
Yapı cephesiyle öne çıkmaktadır.	7,9	16,7	8,8	44,7	21,9
Yapının cephe özellikleri sade algılanmaktadır.	7,0	6,1	18,4	48,3	20,2
Yapı akılda kalıcı bir karaktere sahiptir.	11,4	9,6	12,3	45,6	21,1
Yapı özgün niteliklere sahiptir.	8,8	6,1	22,8	42,1	20,2
Yapı modern unsurlar taşımaktadır.	16,7	13,2	22,8	33,3	14,0
Yapı çevresiyle uyumludur.	14,9	14,9	21,9	33,4	14,9
Yapı temiz ve bakımlı olarak algılanmaktadır.	26,3	10,5	12,3	34,2	16,7

*Cronbach’s Alpha: 0,941

4.2.5. Arka Blokların (Atölye Blokları ve B Blok) Estetik Açıdan Mekansal Algı Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Anket çalışmasının dördüncü bölümünde yapının arka planda kalan ve caddeye bakan binalardan görsel açıdan ayrıışan B Blok, yeni spor salonu ve Atölye Blokları üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Bu kısımda anketin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha değeri 0,967 olarak bulunmuştur. Bu sonuç değeri ile birlikte bu kısımdaki çalışmanın yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Tablo 4.6’de bu yapıların sıklık analizi ve yüzdesel değerleri verilmiştir.

Ankete katılan mezunlar bu bölümdeki değerlendirmede B Blok ve atölye yapılarını %28,0'lik bir oranla heyecan verici bulmaktadır. Yapının bu bölümünden elde edilen sonuçlarla, caddeye bakan diğer bölüme kıyasla daha az heyecan verici olarak görülmüştür. Kılıç (2019) hazırladığı çalışmasında tarihsel niteliğe sahip mekanların heyecan vericiliğini bağımlı ve bağımsız değişkenler üzerinden ele almıştır. Bu bilgilerle beraber anket yanıtlarının değerlendirilmesi sonucunda yapının heyecan vericiliğini orada bulunan ya da bulunmuş insanların biriktirdiği anılara ve deneyimlediği tecrübelerine bağlı olduğunu göstermektedir. Bu görüşle birlikte liseden mezunların deneyimlerinin lisenin ön kısmındaki yapılarda ders veya sosyal aktivitelerinin daha yoğun olması sebebiyle ikinci kısımdan daha çok olduğunu ve ikinci bölümün arka planda kaldığı söylenebilir.

Katılımcılar bu kısımdaki yapıları %34,1'lik oranla dinamik algılamaktadır. Tasarımlarda yapıyı daha dikkat çekici hale getirmek için, iç içe geçen ya da tekrar eden ikincil bir düzen ile bir dizi dinamik alan tasarımıyla öne çıkmaktadır (Ching, 2014). Çalışmanın bu yönüyle dinamik algılanma durumunu araştırma konusu olan yapının cephe hareketlerinde gözlenen tekrar eden düzen de bu noktada dinamik bir algı yarattığı söylenebilir.

Katılımcıların %31,6'sı aynı zamanda yapıda kullanılan malzemeleri doğayla uyumlu bulmuştur. Kılıç (2019) araştırmasında, tarihi niteliğe sahip yapıların görselliğinin yanı sıra, kullanılan malzemenin uyumu ve tasarımlarının çevresiyle bütünleşmesi giderek artan bir öneme sahip olduğunu vurgulanmaktadır Şenyapılı (1996), çalışmasında benzer şekilde cephe malzeme kullanımı ile cephe tasarım düzeninin algısının dengeli ve dinamik bir algı oluşturmakta etkili olduğunu desteklemektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda yapının malzeme kullanımı yönünden uyumlu algılandığını söylemek mümkündür.

Ankete katılanların %36,0'sı bu kısımda belirtilen yapıların mevcut cephe özellikleriyle öne çıktığını düşünmektedir. Önceki kısımda incelenen yapı gruplarının cephe görsellerinin öne çıkıyor olarak algılanma durumu %44,7 ile daha yüksek bir orana sahip olması durumu bu iki yapı grubunun görsel olarak ayrıştığını göstermektedir. Benzer şekilde bu bölümde incelenen yapıların cadde cephesindeki yapılara kıyasla %51,7'si cephe özelliklerinin daha sade olarak nitelenmektedir. Bunun nedeni olarak bir veya iki katlı yapılar halinde inşa edilmiş olması, cephe hareketlerinin burada daha az gözlemlendiğini ve pencere açıklıklarının seyrek, düzensiz ve küçük açıklıklar halinde yer aldığından kaynaklandığı söylenebilir.

Bu kısımdaki yapıların akılda kalıcı bir karaktere sahip olma durumu %26,3 oranında ve yapının özgün niteliklere sahip olma durumu da %37,7 oranıyla temsil edilmiştir. Cephe tasarımının dışarıdan dikkat çekici ya da fark edilebilir özelliklere sahip olması bu tasarımın özgün algılanması ile doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir. Özgün bir görünüme sahip, bulunduğu ortamdan ayırt edilebilir yapı tasarımları akılda kalıcı olarak nitelene bilinmektedir (Zülkadiroğlu, 2013). Çalışmada incelenen yapıların bu sonuçlarla özgün niteliğe sahip olması durumu yapının akılda kalıcı olarak algılanmasını desteklemektedir.

Yapı cephesinin modern unsurlar taşıyor olması başlığı için katılımcıların %39,5'i "katılıyorum" yanıtını vermişlerdir. Omay Polat ve Can (2008) çalışmasında 18. yüzyıl itibarıyla modern yapı tasarımı anlayışının gelişmesi ile birlikte cephelerdeki sadeleşme ve yeni malzeme kullanımlarının cephe açıklıklarının bu yönüyle öne çıkmasını sağlamakta olduğunu ifade etmektedir. Bu noktada çalışılan yapı düzeyinde benzer şekilde cephelerde modern nitelikte açıklıkların ön planda olduğu sade cephe düzeniyle yapı modern olarak algılanmakta olduğu söylenebilir.

Yapının bu bölümünde çevresiyle uyumlu olarak algılanması başlığına %31,6'lık bir kesim katılmıştır. Bütünleyici bir bakış açısıyla çalışmadaki yapılarda; kendini tekrar eden açıklıklar, strüktürel elemanların dışa vurumu, net hatlara sahip sade bir düzeninin olması ile modern bir yapı olarak algılanmasına neden olmaktadır (Ustaömeroğlu, 1998). Buradaki bilgiler ışığında çalışma konusu olan yapının dış cephe imajının bu doğrultuda modern ve uyumlu olarak değerlendirebileceğimiz bir görünüme sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Ankette yapının temiz ve bakımlı olarak algılanması başlığı için ise katılımcılar %36,8'lik bir oranla "katılıyorum" yanıtıyla, yapıyı temiz ve bakımlı bulduklarını ifade etmişlerdir. Yapıların içinde bulunduğu çevresiyle birlikte uyumunu gözeterek, hali hazırda yapının işlevselliğini devam ettiren aktif kullanımı olmasına da bağlı olarak yapılar temiz ve bakımlı olarak ele alınabilmektedir (Çetin ve Kıran, 2019). Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmaya konu olan yapı bütünü bu yöndeki özellikleriyle uyumlu algılanmakta olduğu söylenebilir. Burada yapının ayrıca aktif olarak kullanımda olan yapı kompleksi olması ve buna bağlı olarak da yapının bu kısmının temiz ve bakımlı olarak işlevini sürdürmekte olduğu söylenebilir.

Tablo 4.6. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi analiz sonuçları

	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Kararsızım (%)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
Yapı heyecan vericidir.	16,7	28,0	21,8	20,2	12,3
Yapı dinamik algılanmaktadır.	20,2	21,1	15,8	34,1	8,8
Yapıda kullanılan malzemeler doğayla uyumludur.	25,4	21,1	12,3	31,6	9,6
Yapı cephesiyle öne çıkmaktadır.	21,1	17,5	15,8	36,0	9,6
Yapının cephe özellikleri sade algılanmaktadır.	10,5	4,4	24,6	51,7	8,8
Yapı akılda kalıcı bir karaktere sahiptir.	18,4	16,7	21,9	26,3	16,7
Yapı özgün niteliklere sahiptir.	16,7	15,8	19,3	37,7	10,5
Yapı modern unsurlar taşımaktadır.	14,0	12,3	28,9	39,5	5,3
Yapı çevresiyle uyumludur.	27,2	14,9	10,5	31,6	15,8
Yapı temiz ve bakımlı olarak algılanmaktadır.	31,6	6,1	8,8	36,8	16,7

*Cronbach's Alpha: 0,967

4.3.6. Cinsiyete Bağlı Bağımsız Örneklem t- testi Sonuçları

Araştırmanın bu aşamasında katılımcıların belirlenen ölçeklere katılım düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amaçlı bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları Tablo 4.7’de detaylı bir şekilde verilmiştir. Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre mezunların “Yapı bütününe mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi” düzeylerinin cinsiyete göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven seviyesinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. ($t=1,99$ ve $p=0,003$; $p<0,05$). Kadınların ankette ($\bar{x}=62,8571$) “Yapı bütününe mekansal açıdan algılama durumunun değerlendirilmesi” düzeylerinin erkeklere göre ($\bar{x}=53,1368$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda mekansal algıda kadınların katılımcıların puan ortalaması erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksektir. Bu bağlamda, birinci hipotez olan “Katılımcıların, yapı bütününe mekansal açıdan algılama düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.” doğrulanmıştır.

Tablo 4.7. Yapı bütünü'nün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için t testi değerleri analiz sonuçları

Değişkenler	Grup	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Yapı bütünü'nün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi	Kadın	14	62,8571	16,06169	1,999	112	0,003**
	Erkek	100	53,1368	17,16574			

*p<0,05; ** p<0,01; ***p<0,001

Katılımcıların “Yapı bütünü'nün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi” başlığı için cinsiyet faktörüne bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amaçlı bağımsız örneklem t testi uygulaması yapılmıştır. Yapılan t testi analizinin sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir. Bu bağımsız örneklem t testi sonucuna göre mezunların “Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi” düzeylerinin cinsiyete göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven seviyesinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. (p=0,027; p<0,05). Kadınların ($\bar{x}$ =36,7143) “Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi” başlıklarının erkeklerle göre ($\bar{x}$ =32,3800) daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ikinci hipotez “Katılımcıların ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.” doğrulanmıştır.

Tablo 4.8. Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için t testi değerleri analiz sonuçları

Değişkenler	Grup	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi	Kadın	14	36,7143	11,20734	1,468	112	0,027*
	Erkek	100	32,3800	10,23046			

*p<0,05; ** p<0,01; ***p<0,001

Yapı bütünü'nün ve ön blokların mevcut mekansal algısının değerlendirilmesi başlıkları için anket verilerinden elde edilen sonuçlara göre dağılımı Tablo 4.8’de verilmiştir. Bu veriler doğrultusunda kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre estetik açıdan daha olumlu bir farkındalığa sahip olduğu söylenebilir. Kadınlar erkeklerle kıyasla güzel olma veya çirkin olma durumlarının algısında daha seçici bir yaklaşım sergilemektedir. Çalışmalarda eğitim

seviyesinin artmasıyla birlikte estetik algının arttığı gözlemlenmektedir (Meral vd., 2018). Bu çalışmada ise mekansal algının tasarımın temelinde var olan estetik kaygı nedeniyle kullanıcılarda etkili bir olgu olduğu saptanmıştır.

Anket katılımcılarının “Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi” başlığının cinsiyetlerine göre değişiklik gösterip göstermediklerini incelemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Bu başlık için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda bu düzeylerinin cinsiyete bağlı farklılığın istatistiksel olarak %99 güven seviyesinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p=0,511$; $p>0,05$) (Tablo 4.9). Bu veriler ışığında üçüncü hipotez olan “Katılımcıların arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.” doğrulanmamıştır.

Tablo 4.9. Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için t testi değerleri analiz sonuçları

Değişkenler	Grup	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi	Kadın	14	36,7143	10,97850	2,386	17,225	0,511
	Erkek	100	29,1983	11,47127			

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

4.3.7. Anket Yanıtlarının Bağlı ANOVA Testi Sonuçları

Yapı bütünüünün mekansal açıdan algılama düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için gelir seviyesi etkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amaçlı tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Test sonuçlarında; katılımcıların estetik algısında öne çıkan mekansal etkenler düzeylerinin gelir değişkenine bağlı olarak istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=2,987$; $p=0,022$ $p<0,05$). Ancak varyansların homojen dağılıma sahip oldukları saptanmış (istatistik:0,845; $p=0,500$; $p>0,05$) ve çoklu karşılaştırma testlerinden (post-hoc) Sheffe testi sonucunda anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Tablo 4.10’da bu analizlerin detayları verilmiştir. Çalışmada dördüncü hipotez olan “Katılımcıların yapı bütünüün mekansal açıdan algılama düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.” doğrulanmamıştır.

Tablo 4.10. Yapı bütünüünün mevcut mekansal algısının değerlendirilmesi başlığı için bağlı ANOVA testi değerleri

Ölçek	Gelir Değişkeni	n	$\bar{x}$	ss	Levene Test		F	p	Scheffe
					İstatistik	p			
Yapı bütünüünün mevcut mekansal algısının değerlendirilmesi	3.000 TL altı	22	47,288	18,802	0,845	0,500	2,987	0,022	-
	3.001-5.000 TL	61	54,754	16,955					
	5.001-7.500 TL	18	52,241	16,641					
	7.501-15.000 TL	8	66,500	9,724					
	15.001 ve üstü	5	68,200	8,871					

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığının gelir seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Tek yönlü ANOVA testi sonucuna göre çıkan sonuçlar Tablo 4.11’de aktarılmıştır. Bu tabloda ifade edildiği gibi katılımcıların estetik algısında öne çıkan mekansal etkenler düzeylerinin gelir değişkenine farklılığı, istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (F=4,173; p=0,003 p<0,05). Ayrıca, varyansların homojen dağılıma sahip oldukları saptanmış (istatistik: 0,404; p=0,806; p>0,05) ve çoklu karşılaştırma testlerinden (post-hoc) Scheffe testi yapılmıştır. Bu Kapsamda, gelirleri 7500-15.000 TL ($\bar{x}$ =42,125) olan katılımcıların Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için 3.000 TL ve altı arasında ($\bar{x}$ = 28,318) olanlara göre daha yüksektir. Diğer gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu doğrultuda elde edilen verilerle “Katılımcıların ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.” olan beşinci hipotez doğrulanmıştır.

Cinsiyet, yaş, gelir, eğitim düzeyi gibi kriterler estetik algıda farklılıklara yol açabilmektedir. Gelir seviyesinde gözlemlenen artış ile beğeni düzeyinin ve aynı zamanda etki düzeyinin arttığı gözlemlenebilmektedir (Meral vd., 2018). Elde edilen veriler doğrultusunda yapının ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığında gelir düzeylerindeki değişime bağlı olarak farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu çalışmada anket yanıtları doğrultusunda gelir düzeyi arttıkça estetik

açından farkındalığın artmakta olduğunu söyleyebiliriz. Gelirle birlikte artan bireyin refah seviyesinin bu doğrultuda olumlu bir etkiye sahip olduğu düşünülebilir.

Tablo 4.11. Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için bağlı ANOVA testi değerleri analiz sonuçları

Ölçek	Gelir Seviyesi	n	$\bar{x}$	ss	Levene Test		F	p	Scheffe
					İstatistik	p			
Ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi	3.000 TL altı	22	28,318	10,426	0,404	0,806	4,173	0,003	1-4
	3.001-5.000 TL	61	32,786	9,976					
	5.001-7.500 TL	18	32,166	10,472					
	7.501-15.000 TL	8	42,125	6,770					
	15.001 ve üstü	5	42,600	6,348					

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi başlığı için gelir seviyesi etkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Tek yönlü ANOVA testi sonucuna göre; katılımcıların estetik algısında öne çıkan mekansal etkenler düzeylerinin gelir değişkenine farklılığı, istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (F= 2,489; p=0,047 p<0,05). Ayrıca, varyansların homojen dağılıma sahip oldukları saptanmış (istatistik:1,419; p=0,232; p>0,05) ve çoklu karşılaştırma testlerinden (post-hoc) Scheffe testi sonucunda gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 4.12). Araştırmada altıncı hipotez olan “Katılımcıların arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.” doğrulanmamıştır. Buradan hareketle gelir seviyelerinde gözlemlenen değişimlerle arka bloklarda yapının cephesinin analizinde, katılımcıların tercihleri arasında bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.12. Arka blokların estetik açıdan mekansal algısının değerlendirilmesi başlığı için bağlı ANOVA testi değerleri

Ölçek	Gelir Seviyesi	n	$\bar{x}$	ss	Levene Test		F	p	Scheffe
					İstatistik	p			
Arka blokların estetik açıdan mekansal algısının değerlendirilmesi	3.000 TL altı	22	28,219	11,395	1,419	0,232	2,489	0,047	-
	3.001-5.000 TL	61	29,836	11,581					
	5.001-7.500 TL	18	27,222	12,345					
	7501-15.000 TL	8	36,625	8,314					
	15.001 TL ve üzeri	5	42,000	6,284					

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

4.4. Alternatif Modellerin Oluşturulması

Bu bölümde yapının mevcut mekansal algısının değerlendirildiği anket formundan elde edilen veriler doğrultusunda ikinci aşama anket formunda yer alan alternatif cephe tasarımları sunulmaktadır.

4.4.1. Modern Cephe Tasarımı

Çalışma kapsamında mevcut durumun değerlendirildiği anket sonuçları doğrultusunda elde edilen verilerle modern cephe tasarımı için ön blokların estetik algısını ölçülmüştür. Bu kapsamda katılımcıların “Yapı dinamik algılanmaktadır.” sorusuna %29,9 oranında katıldıkları ve “Yapı modern unsurlar taşımaktadır.” sorusuna %33,3 oranla beşli likert ölçeğinde “Katılıyorum” yanıtıyla destekledikleri saptanmıştır (Tablo 4.5). Arka bloklar için ise “Yapı dinamik algılanmaktadır.” başlığına %34,1 oranında katılmakta olup, “Yapı modern unsurlar taşımaktadır.” sorusuna için %39,5 oranında beşli likert ölçeğinde “Katılıyorum” yanıtıyla desteklediği gözlemlenmiştir (Tablo 4.6). Bu veriler ışığında yapı özelinde gözlemlenen modern üsluba sahip cephe tasarım düzeni ve kullanılan malzeme niteliğinin bu yönde olmasının çalışmada öne çıktığını ifade etmek mümkündür.

Bu bağlamda çalışmada kullanıcılarca belirtilen özelliklerinin daha belirgin hale getirilmesi istenmiştir. Ayrıca bir eğitim kurumu olmasının yanında teknik eğitim veren bir

yapı olması yapının dışarıdan işlevine ait fikir vermesinin de ön planda olması amaçlanmıştır. Oluşturulan modern alternatif çalışmada mevcut cephe düzenindeki açıklıklar, motifler, çatı örtüsünün malzemesi ve şekli korunmuştur. Brüt beton ve tuğla malzeme kullanımı ile modern niteliğin vurgulanmasının yanında metal çerçeve ve metal konstrüksiyonlarla cephe yüzeyinde sağlanan hareketlerle yapının işlevine ait teknik niteliğine dikkat çekilmek istenmiştir (Şekil 2.20 ve Şekil 2.21).

Modern öneri için geliştirilen düşüncenin temelinde hali hazırda modern bir algıya sahip dış cephe hareketlerinin ön plana çıkması için cephe yüzeyinde okunan kolonların metal konstrüksiyonlarla çevrelenmesi böylece modern tasarım unsurlarının desteklenmesi sağlanacaktır. Cephe çalışmasında tuğla malzemenin dikkat çekiciliği ve endüstriyel yapıların genel kullanımında karşılaşılan bir malzeme olması nedeniyle de tuğla kullanımı ön plana çıkarılmıştır.

Kullanılan tuğla malzeme ile bir bütünlük sağlamak amaçlı olarak kiremit çatı örtüsünün renk olarak koyu kahverengi tonlarında uygulanmıştır. Metal konstrüksiyonlara ek olarak yapı açıklıklarındaki doğramaların metal olması tercih edilmiştir. Çalışmayla paralel olarak yapı bütünü de modern algıya sahip olması için dış duvar düzenlemesi ve giriş kapısı üzerinde de bu yaklaşımla alternatif modelleme desteklenmiştir. Cephe tasarımına uygun tasarlanan modern niteliğe sahip giriş kapısı modellemesine paralel olarak A Blok girişinde bulunan giriş saçakları da tasarıma uygunluk göstermesine dikkat edilmiştir. Yapı kompleksinin yeniden düzenlenmesinde bahçede yer alan bitki kompozisyonu, spor ve aktivite alanları, otopark, kent mobilyaları (banklar, masalar vs.) gibi unsurlar dikkate alınmıştır (Şekil 4.32-Şekil 4.36).

Şekil 4.32. A Blok, Spor Salonu ve Elektrik Bloğu modern cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.33. B Blok, Yeni Spor Salonu ve Elektrik Bloğu modern cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.34. Motor Atölyeleri ve İnşaat Atölyeleri Binaları modern cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.35. Yapı bütünü, kantin ve bahçe genel görünüm modern cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.36. Motor Bloğu modern cephe tasarımı görselleri

4.4.2. Geleneksel Cephe Tasarımı

Çalışmanın ikinci aşamasına temel oluşturacak olan mevcut durumun değerlendirilmesi anketinde ön blokların estetik açıdan değerlendirilmesi için katılımcılara sorular yönlendirilmiştir. “Yapıda kullanılan malzemeler doğayla uyumludur.” sorusuna katılımcılar %25,4 oranında katılmaktadır. Bir diğer soru olarak “Yapının cephe özellikleri sade algılanmaktadır.” sorusu için %48,3 oranında beşli likert ölçeğinde “Katılıyorum” yanıtıyla sade olarak algıladıklarını belirtmişlerdir (Tablo 4.5). Ankette yapının arka bloklarını değerlendirmek için yönlendirilen “Yapıda kullanılan malzemeler doğayla uyumludur.” sorusuna %31,6 oranında ve “Yapının cephe özellikleri sade algılanmaktadır.” sorusuna %51,7 oranında beşli likert ölçeğinde “Katılıyorum” yanıtıyla desteklemektedirler (Tablo 4.6). Bu elde edilen veriler ışığında yapının aynı zamanda tarihsel niteliğe sahip olması Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinin tarihi özelliğinin vurgulanması geleneksel bir üslup yaklaşımının tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Geleneksel yaklaşım için hazırlanan modellemede yerel malzeme kullanımı ve bunun aynı zamanda yerel kullanım teknikleriyle birlikte ele alınmasını gerekli kılmıştır. Antalya ilinde yer alan okul için Antalya ili Akseki ilçesinde bulunan düğmeli evlerin yerel malzeme ve inşa teknikleri örnek alınmıştır. Doğal taş kaplama ve ahşap detayların ön planda olduğu bir geleneksel cephe tasarım üslubunu ortaya koymaktadır (Şekil 2.22 ve Şekil 2.23).

Klasik nitelikte bir çalışma oluşturmak için bu bilgiler ve belirlenen bu yaklaşım doğrultusunda kullanılacak yerel malzeme ve tekniklerin yapı karakteristiği ile birleşiminin sağlanması hedeflenmiştir. Böylece yapının doğal malzeme kullanımının yapının sahip

olduğu tarihi niteliğinin yerel yapı özellikleriyle desteklendiğı bir alternatif ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda yapıdaki mevcut çatı örtüsü, cephe açıklıkları ve motif uygulamaları korunarak taş kaplama yüzey ile ahşap latalar ve ahşap düğme motifleri cepheye modellemede kullanılmıştır. Böylece yapının yerel mimari değeriyle birlikte kamusal yapı olarak da daha belirgin bir yapı haline gelmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmayı desteklemek amaçlı olarak dış duvarlarda ve giriş kapısında alternatif cephe tasarımına bu yönde uygun bir tasarım anlayışı tercih edilmiştir. Geleneksel yönde bir tasarıma uygunluk göstermesi amaçlı olarak giriş kapısında kemerli bir yapı önerisinde bulunulmuştur. Benzer şekilde A blok yaya girişleri de bu yönde düzenlenmiştir. Yapı kompleksinin geleneksel alternatif düzenlenmesinde bahçede yer alan bitki kompozisyonu, spor ve aktivite alanları, otopark, kent mobilyaları (banklar, masalar vs.) gibi unsurlar dikkate alınmıştır (Şekil 4.37-Şekil 4.41)

Şekil 4.37. A Blok, Spor Salonu ve Elektrik Bloğu geleneksel cephe tasarım görselleri

Şekil 4.38. B Blok, Yeni Spor Salonu ve Elektrik Bloğu geleneksel cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.39. Motor Atölyeleri ve İnşaat Atölyeleri Binaları geleneksel cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.40. Yapı bütünü, kantin ve bahçe genel görünüm geleneksel cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.41. Motor Bloğu geleneksel cephe tasarımı görselleri

4.4.3. Karma Cephe Tasarımı

Üçüncü alternatif cephe tasarımı modellemesi için mevcut durumun değerlendirilmesi anketinden katılımcılara ön blokların estetik açıdan değerlendirilmesi soruları yönlendirilmiştir. “Yapı özgün niteliklere sahiptir.” sorusuna katılımcılar %42,1 oranında beşli likert ölçeğinde “Katılıyorum” yanıtıyla desteklemektedirler. “Yapı akılda kalıcı bir karaktere sahiptir.” sorusuna ise %45,6 oranında katılmaktadır. Ayrıca “Yapı cephesiyle öne çıkmaktadır.” sorusuna da %44,7 oranla beşli likert ölçeğinde “Katılıyorum” yanıtıyla yüksek bir oranla destek verdikleri gözlemlenmiştir (Tablo 4.5). Katılımcılara

yapının arka blokları için yönlendirilen “Yapı özgün niteliklere sahiptir.” sorusuna %37,7 oranında, “Yapı akılda kalıcı bir karaktere sahiptir.” sorusuna %26,3 oranında ve “Yapı cephesiyle öne çıkmaktadır.” sorusuna %36,0 oranında beşli likert ölçeğinde “Katılıyorum” yanıtıyla desteklemektedirler (Tablo 4.6). Elde edilen bu verilerle yapının sahip olduğu modern cephe tasarımına ve tarihsel niteliğinin bir birleşimi olarak her iki üslubunda birleştirildiği bir karma cephe tasarımı modellemesini destekler niteliktedir.

Araştırmalar sonucunda üç boyutlu modelleme alternatifi için yapının mevcut cephe düzenindeki açıklıklar çatı örtüsünün malzemesi ve şekli korunmuştur. Bu noktada yapının geçmişin izlerini taşıyan bir nitelikte görünüme sahip olması ve yanı zamanda da çevresiyle uyumlu olacak şekilde bir cephe tasarımı oluşturulmak hedeflenmiştir. Kolon görünümlü motiflerde uygulanan taş kaplama geleneksel bir alt yapıya işaret etmektedir. Metal çerçeveler ve çapraz konstrüksiyon detaylarıyla görünümde yapının teknik niteliğine atıf yapılmak istenmiştir (Şekil 2.24).

Karma cephe tasarımının mevcut bir yapı üzerinden şekillenmesinde yapıyı ön plana alacak niteliğin belirlenmesi önemlidir. Yapının olumlu taraflarını arttırmak ve olumsuz yönlerini yeni durum ile birlikte ortadan kaldırmak hedeflenir. Önerilen cephe çalışmasında modern ve geleneksel önermelerin öne çıkan özelliklerinin bir araya getirildiği üçüncü alternatif de malzeme olarak yerel taş ve metal konstrüksiyon çalışması tercih edilmiştir. Bu iki çalışmanın birleşiminde taş malzemenin ve modern nitelikteki metal konstrüksiyon çalışmasının bir sentezi uygulanmıştır. Bu faktörler dikkate alınarak; duvar yüzeylerinde dokulu beyaz boya kullanımı ve metal konstrüksiyon ile modern bir yaklaşım oluşturulmuştur. Bu kapsamda yapının dış duvarları ve giriş kapısının düzeni de yeniden ele alınmıştır. Karma modellemeye uygun olması amaçlı modern alternatifi ve karma alternatife ait unsurlar giriş kapısı tasarında öne çıkartılmıştır. Geleneksel tasarıma ait kemerli giriş kapısının tasarımında genel hatlarının modern bir üslupla ele alınmasının yanında A Blok yaya girişlerine ait saçakların da aynı yönde benzer nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Yapı kompleksinin bütünü yeniden ele alındığı alternatiflerde kent mobilyalarının (banklar, masalar vs.) kullanımı, spor, aktivite, ve otopark alanlarının kullanılan malzeme ve yeterliliği açısından tasarımda dikkat edilmiştir (Şekil 4.42-Şekil 4.46).

Şekil 4.42. A Blok, Spor Salonu ve Elektrik Bloğu karma cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.43. B Blok, Yeni Spor Salonu ve Elektrik Bloğu karma cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.44. Motor Atölyeleri ve İnşaat Atölyeleri Binaları karma cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.45. Yapı bütünü, kantin ve bahçe genel görünüm karma cephe tasarımı görselleri

Şekil 4.46. Motor Bloğu karma cephe tasarımı görselleri

4.5. Alternatif Modellerin Değerlendirildiği Anketin Analizi

Bu başlık altında yapının mevcut durumunun analizi sonucunda hazırlanan üç boyutlu modelleme görselleri üzerinden yürütülen anket çalışmasının verilerinin SPSS programı (SPSS Inc., 2002) ile yapılan analizi bulunmaktadır.

4.5.1. Alternatif Modellerin Değerlendirildiği Anket Çalışmasının Frekans Analizi

Anket uygulamasının bu kısmında Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden mezunlara ait katılımcı özellikleri incelenmiştir. Elde edilen verilerdeki özellikler Tablo 4.13'de gösterilmektedir. Bu bulgulara göre katılımcıların %78,1'si erkeklerden ve %21,9'si kadınlardan oluşmuştur. Araştırma sonuçlarında ankete katılanların %52,4'ü 31-40 yaş aralığında olup, katılımcıların %67,6'sı evlidir. Anket verilerine göre katılımcıların %82,9'i Antalya'da yaşamakta olduğu sonucu elde edilmiştir. Katılımcıların %34,3'si lisans mezunu olarak eğitim süreçlerini tamamlamıştır ve mesleki hayatlarına bu eğitim düzeyi ile devam etmişlerdir. Anket uygulamasında katılımcıların çoğunluğu (%24,8) İşçilik mesleğini sürdürmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılanların %30,5'i 5.001-7.500 TL aylık gelire sahiptir. Anket verilerine göre katılanlar Antalya'da ikamet sürecini %35,2 oranıyla 21-30 yıl ve aynı şekilde %35,2 oranında 31 yıl ve üstü bir süre boyunca bulunmasıyla değerlendirmiştir.

Tablo 4.13. Alternatif modellerin değerlendirildiği anket çalışmasında Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nden mezunlara ait katılımcı özellikleri

Katılımcı Özellikleri		f	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	23	21,9
	Erkek	82	78,1
	Toplam	105	100
Yaş	<20	3	2,9
	21-30	28	26,7
	31-40	55	52,4
	41-60	14	13,3
	61<	5	4,8
	Toplam	114	100
Medeni Durum	Evli	71	67,6
	Bekar	34	32,4
	Toplam	105	100
Yaşadığınız İl	Antalya	87	82,9
	Isparta	5	4,8
	Bursa	2	1,9
	Konya	5	4,8
	Muğla	1	1,0
	İzmir	1	1,0
	İstanbul	4	3,8
	Toplam	105	100

Tablo 4.13. Alternatif modellerin değerlendirildiği anket çalışmasında Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nden mezunlara ait katılımcı özellikleri (Devam)

Katılımcı Özellikleri		f	Yüzde (%)
Eğitim Düzeyiniz	Lise	35	33,3
	Ön Lisans	28	26,7
	Lisans	36	34,3
	Yüksek Lisans	5	4,8
	Doktora	1	1,0
	Toplam	105	100
Mesleğiniz	Mimar	11	10,5
	Mühendis	17	16,2
	Öğretmen	4	3,8
	Yönetici	3	2,9
	Uzman	5	4,8
	Memur	5	4,8
	Serbest Meslek	16	15,2
	Tekniker-Teknisyen	12	11,4
	İşçi	26	24,8
	Lojistik	1	1,0
	Turizm	1	1,0
	Muhasebe	2	1,9
	Öğrenci	2	1,9
	Toplam	105	100
Aylık Gelir	3.000 TL altı	21	20,0
	3.001-5.000 TL	27	25,7
	5.001-7.500 TL	32	30,5
	7.501-15.000 TL	20	19,0
	15.001 TL ve üstü	5	4,8
	Toplam	105	100
Antalya’da Bulunma Süreniz	0-5 Yıl	2	1,9
	6-10 Yıl	13	12,4
	11-20 Yıl	16	15,2
	21-30 Yıl	37	35,2
	31 Yıl ve üstü	37	35,2
	Toplam	105	100

4.5.2. Üç Boyutlu Modelleme Örneklerinin Estetik Açıdan Mekansal Algı Düzeylerinin Değerlendirmesi

Anket çalışmasının bu son bölümünde yapının üç boyutlu modellemeler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Bu kısımda anketin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0,977 olarak bulunmuştur. Bu sonuç değeri ile Özdamar (2002)'ın çalışmasında belirttiği gibi yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tablo 4.14'de bu yapıların sıklık analizi ve yüzdesel değerleri verilmiştir.

Tablo 4.14. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi alternatif önermelerin estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesi analiz sonuçları

	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Kararsızım (%)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
Yapı yeni alternatif ile heyecan vericidir.	10,5	10,5	6,7	38,1	34,3
Yapı yeni alternatif ile özgün çevresiyle uyumludur.	8,6	9,5	6,7	41,0	34,3
Yapıda kullanılan malzemeler yapının kimliği ile uyumludur.	7,6	10,5	2,9	52,4	26,7
Yapıdaki yeni alternatif ile cephe özellikleri sade algılanmaktadır.	9,5	8,6	4,8	40,0	37,1
Yapıdaki yeni alternatif ile akılda kalıcı bir karaktere sahip olmuştur.	9,5	9,5	5,7	39,0	36,2
Yapı yeni önerme ile özgün olarak algılanmaktadır.	7,6	10,5	6,7	37,1	38,1

*Cronbach's Alpha: 0,977

Tablo 4.15'de ikinci anket çalışmasına göre önerilen alternatif modellemelerde üç model üzerinden %44,8 oranla en çok beğenilen model karma (modern+ Geleneksel) nitelikte cephe çalışmasının daha çok tercih edildiği görülmüştür. %33,3'lük bir oranla ikinci sırada modern nitelikte cephe çalışması örneği gelirken, en az tercih edilen çalışma %21,7 oranında geleneksel nitelikte cephe çalışması olmuştur. Bu veriler doğrultusunda karma nitelikte yapı görselinin seçilmesinde, mezunların geçmişten gelen geleneksel yaklaşıma

sahip bir yapı anlayışının korunmasının yanında günümüz modern anlayışının da bir arada olması durumunun benimsendiği söylenebilir. Günay (2011) araştırmasında konuyla paralel olarak tarihi çevrelerin sürdürülebilirliği ile ilgili olarak yapılara toplumca gözetilen işlev ve anlam ilişkisinde tarihsel bir ilişki kurulmasının, küresel olanın ve yerel olanın bütünleştirilmesi ile açıklamaktadır. Buradan hareketle kültürel miras sayesinde tarihi çevrede ekonomik değer sağlaması; oluşturulan bu değer de kültürel miras sürekliliğinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasını desteklemekte olduğu söylenebilir.

Anket çalışması kapsamında hazırlanan alternatif cephe tasarımlarının tercih edilmesinde hangi faktörlerin etkili olduğunu saptamak amaçlı olarak ki-kare testi yapılmıştır. Katılımcıların gelir seviyelerine göre alternatif cephe tasarımları arasındaki ilişkiyi incelemek için ki-kare analizi yapılmıştır. Yapılan bu analiz sonucunda gelir seviyesi ile alternatif cephe tasarımı tercihleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak %99 güven seviyesinde anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir ($\chi^2=4,682$; $p=0,096$; $p>0,05$). Bu analiz verilerinden elde edilen sonuçlar neticesinde yedinci hipotez olan “Katılımcıların gelir seviyesi etkenine bağlı olarak alternatif modelleme tercihleri arasında bir ilişki vardır.” doğrulanmamıştır.

Tablo 4.15. Katılımcıların gelir seviyelerine göre alternatif modelleme tercihleri arasındaki ilişki

Katılımcıların Tercih Ettiği Alternatif Cephe Tasarımları		Katılımcıların Gelir Seviyesi		χ^2	sd	p
		5.000 TL ve altı	5.001 TL ve üstü			
Modern Cephe Tasarımı	n	15	20	4,682	2	0,096
	%	42,9	57,1			
Geleneksel Cephe Tasarımı	n	15	8			
	%	65,2	34,8			
Karma Cephe Tasarımı	n	18	29			
	%	45,7	61,7			

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre alternatif cephe tasarımı tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemek için ki-kare analizi yapılmıştır. Yapılan bu analiz sonucunda katılımcıların eğitim düzeyi ile alternatif cephe tasarımı tercihleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak %99 güven seviyesinde anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir ($\chi^2=3,529$; $p=0,474$; $p>0,05$). Tablo 4.16’da analiz verileri aktarılmıştır. Bir diğer hipotez olan sekizinci hipotezde

“Katılımcıların eğitim düzeyi etkenine bağlı olarak alternatif modelleme tercihleri arasında bir ilişki vardır.” Bu veriler doğrultusunda doğrulanmamıştır.

Tablo 4.16. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre alternatif modelleme tercihleri arasındaki ilişki

Katılımcıların Tercih Ettiği Alternatif Cephe Tasarımları		Katılımcıların Eğitim Düzeyleri			x ²	sd	p
		Lise	Ön Lisans	Lisans ve Lisans Üstü			
Modern Cephe Tasarımı	n	10	7	18	3,529	4	0,474
	%	26,6	20,0	51,4			
Geleneksel Cephe Tasarımı	n	7	8	8			
	%	30,4	34,8	34,8			
Karma Cephe Tasarımı	n	18	13	16			
	%	38,3	27,7	34,0			

*p<0,05; ** p<0,01; ***p<0,001

4.5.3. Üç Boyutlu Modellemelerin Çaprazlama Analizi

Yapılan analizler doğrultusunda kadın katılımcıların alternatif çalışmaları arasında modern cephe tasarımı modellemesini %43,5 oranında tercih etmiştir. Erkek katılımcılar ise %50 oranında karma cephe tasarımı modellemesini tercih etmiştir. Katılımcıların cinsiyete bağlı tercih dağılımları Tablo 4.17’de sunulmaktadır. Anket verilerinde kadınların büyük bir çoğunluğunun modern cephe tasarımına yöneldiklerini ve erkek katılımcıların ise karma cephe tasarımına yöneldikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.17. Katılımcıların cinsiyete bağlı olarak tercih edilen alternatif cephe tasarımı dağılımı

Katılımcı Cinsiyeti		Katılımcıların Seçtiği Alternatif Modelleme			
		Modern Cephe Tasarımı	Geleneksel Cephe Tasarımı	Karma Cephe Tasarımı	Toplam
Kadın	n	10	7	6	23
	%	43,5	30,4	26,1	100
Erkek	n	25	16	41	82
	%	30,5	19,5	50	100
Toplam	n	35	23	47	105
	%	33,3	21,9	44,8	100

Katılımcıların yaş gruplarına bağlı olarak tercih ettikleri modellerde 20 yaş ve altı grup için karma cephe tasarımı, 21-30 yaş grubunda karma cephe tasarımı %50, 31-40 yaş aralığında karma cephe tasarımı %41,8, 41-60 yaş aralığı için geleneksel ve karma cephe tasarımları %35,7 ile eşit oranda tercih edilmiştir. 61 yaş ve üzeri grupta ise karma cephe tasarımı %60 oranında tercih edilmiştir. Tablo 4.18’de yaş durumuna göre dağılımlar verilmiştir. Çoğunluğun karma cephe tasarımını tercih ettiği yaşa bağlı analizde 41-60 yaş aralığındaki bir grup geleneksel cephe tasarımı ve karma cephe tasarımına eşit oranda katılmaktadırlar. Ünal (2008)’ın çalışmasında orta yaş (yaş ortalaması 50) olan grup için gözlemlenen yapı için görsel aşinalık algısıyla geleneksel yapı tercihinde bulundukları saptamıştır. Bu veriler doğrultusunda çalışmadaki orta yaş grubuna ait katılımcıların geleneksel modelleme ile geleneksel ve modern birleşimi olan karma modelleme arasındaki tercihlerine bir yüksek oranda katılım göstermesini destekler niteliktedir.

Tablo 4.18. Katılımcıların yaşa bağlı olarak tercih edilen alternatif cephe tasarımı dağılımı

Katılımcı Yaşı		Katılımcıların Seçtiği Alternatif Modelleme			
		Modern Cephe Tasarımı	Geleneksel Cephe Tasarımı	Karma Cephe Tasarımı	Toplam
20 yaş ve altı	n	1	0	2	3
	%	33,3	0,0	66,7	100
21-30 yaş	n	6	8	14	28
	%	21,4	28,6	50,0	100
31-40	n	22	10	23	55
	%	40,0	18,2	41,8	100
41-60	n	4	5	5	14
	%	26,6	35,7	35,7	100
61 yaş ve üstü	n	2	0	3	5
	%	40,0	0,0	60,0	100
Toplam	n	35	23	47	105
	%	33,3	21,9	44,8	100

Anket katılımcılarının eğitim düzeylerinin alternatif cephe tasarımı tercihlerinde lise düzeyinde eğitim seviyesi için karma cephe tasarımı %38,3, ön lisans düzeyi için %46,4 oranında karma cephe tasarımı, lisans düzeyinde modern cephe tasarımı %41,7 oranında yüksek lisans düzeyi için modern cephe tasarımı %60 doktora düzeyi için ise karma cephe tasarımı tercih edilmiştir. Tablo 4.19’de eğitim düzeylerine göre dağılımlar verilmiştir. Anket verileri doğrultusunda öğrenim durumuna göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu alternatif modellemelerde karma cepheyi tercih etmiştir. Lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip grup ise modern cephe tasarımını tercih ettiği gözlemlenmektedir. Sağocak (2007) çalışmasında modern tüketim araçlarının özelliklerinden ve işlevlerinden ziyade taşıdıkları anlam ya da yansıttıkları ilişki bağlamında değer kazandığını ileri sürmektedir. Bu bilgiler ışığında tüketilen nesne ya da olgunun ekonomik yönünün yanında kültürel bir değer üzerinden anlam kazandığı ifade edilebilir. Mekansal algı düzeylerinin değerlendirilmesinde kültürel değer eğitim seviyesi üzerinden bireysel tercihlerin bir yansıması olarak güncel olana ya da modern olana dönük bir algı yönelimi sergilemekte olduğu söylenebilir.

Tablo 4.19. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre tercih edilen alternatif cephe tasarımı dağılımı

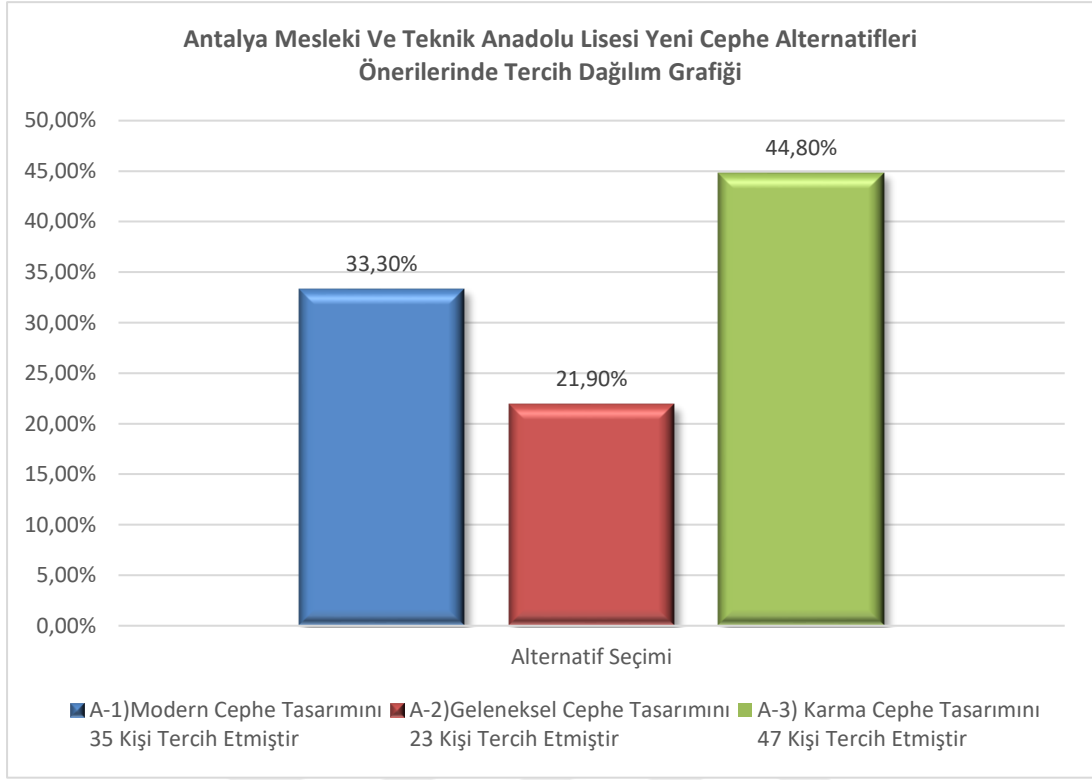
Katılımcı Eğitim Düzeyi		Katılımcıların Seçtiği Alternatif Modelleme			
		Modern Cephe Tasarımı	Geleneksel Cephe Tasarımı	Karma Cephe Tasarımı	Toplam
Lise	n	10	7	18	35
	%	28,6	30,4	38,3	100
Ön Lisans	n	7	8	13	28
	%	25,0	28,6	46,4	100
Lisans	n	15	7	14	36
	%	41,7	19,4	38,9	100
Yüksek Lisans	n	3	1	1	5
	%	60,0	20,0	20,0	100
Doktora	n	0	0	1	1
	%	0,0	0,0	100	100
Toplam	n	35	23	47	105
	%	33,3	21,9	44,8	100

Ankete katılımcılarının gelir seviyelerine bağlı olarak alternatif tercihlerinde 3.000 TL ve altı gelir seviyesinde karma cephe tasarımı %52,4, 3.001-5.000 TL seviyesi için modern cephe tasarımı %40,7 oranına sahip olup, 5.001-7.500 TL seviyesi için modern cephe tasarımı %43,8 oranla, 7.501-15.000 TL karma cephe tasarımı %65,0 oranla, 15.001 TL ve üzeri seviye için %60,0 oranla karma cephe tasarımı tercih edilmiştir (Tablo 4.20). Gelir seviyesine göre yapı alternatiflerinin seçiminde büyük bir çoğunluk karma cephe tasarımına yönelirken 3.001-5.000 TL ve 5.001-7.500 TL gelir seviyesine sahip grup yüksek oranda modern cephe tasarımına yönelmiştir. Araştırmalarda orta gelir grubunun tasarım tercihlerinde sade ve modern görünümde olmasını tercih ettiğini göstermektedir. Gelir seviyesi arttıkça karmaşık ve tasarım düzeyi artan nitelikteki materyalleri tercih ettiği görülmektedir (Sadıkoğlu ve Özsoy, 2016). Bu veriler ışığında gelir seviyelerinin katılımcıların tercihlerinde artan gelir seviyesinin refah düzeyinin artmasıyla daha çok detaylanmış geçmiş ve güncel tasarım anlayışlarının ön planda olmasını göstermektedir. Bir diğer yandan ise orta gelir seviyesindeki katılımcıların güncel ait olarak modern tasarımları ağırlıkta seçmesinin maddi olanak yönünden yakınlık ilişkisi kurabilmesiyle bağlantılı olarak düşünülebilir.

Tablo 4.20. Katılımcıların gelir seviyelerine göre tercih edilen alternatif cephe dağılımı

Katılımcı Gelir Seviyesi		Katılımcıların Seçtiği Alternatif Modelleme			
		Modern Cephe Tasarımı	Geleneksel Cephe Tasarımı	Karma Cephe Tasarımı	Toplam
3.000 TL ve altı	n	4	6	11	21
	%	19,0	28,6	52,4	100
3.001-5.000 TL	n	11	9	7	27
	%	40,7	33,3	25,9	100
5.001-7.500 TL	n	14	5	13	32
	%	43,8	15,6	40,6	100
7.501-15.000 TL	n	5	2	13	20
	%	25,0	10,0	65,0	100
15.001 TL ve üzeri	n	1	1	3	5
	%	20,0	20,0	60,0	100
Toplam	n	35	23	47	105
	%	33,3	21,9	44,8	100

Alternatif cephe tasarımı modellerinin değerlendirildiği ikinci aşama ankete katılımcıların %33,3'ü modern cephe tasarımını, %21,9'u geleneksel cephe tasarımını, %44,8'i karma cephe tasarımını tercih etmiştir. Katılımcıların tercih ettiği alternatiflerin dağılımları Şekil 4.47'de verilmiştir. Oral (2019)'un çalışmasında geleneksel yapıların modern bir değerlendirmeye kullanıcılar tarafından daha çok tercih edildiğini öne sürmektedir. Bu bilgiler ışığında karma nitelikteki yapı tasarımlarının geçmişten gelen bağ ile günümüzdeki güncel anlayışla birlikte yapıya kullanıcıların daha çok dikkat çektiği ve beğenildiğini ifade etmek mümkündür. Bu durumu geçmişin, bireylerdeki alışla gelen görsel aşinalığın ve ayrıca içinde bulunduğu çevreden gelen modern, güncel yaklaşımın getirdiği olumlu etkinin bir birleşimi olarak iç içe geçtiğini ifade edebiliriz. Bu incelemeler doğrultusunda araştırmaya dahil olan katılımcıların karma cephe tasarımına büyük bir çoğunluğunu yöneldiğini söylemek mümkündür.

Şekil 4.47. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin yeni alternatif cephe tasarımları arasında katılımcıların tercih dağılım grafiği

5. SONUÇ

Çalışmada mekan ve algı kavramlarının araştırılmasının beraberinde, tarihi mekan ve tarihi öneme sahip eğitim yapılarının literatür üzerinden incelemesi yapılmıştır. Mekan algısı kavramının tarihi mekanlarla olan ilişkisini ise eğitim kurumları özelinde lise yapıları üzerinden yapılmıştır. Tarihi eğitim kurumları örneklerinin üzerinden çalışma konusu olan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin cephe tasarım özelliklerinin benzer nitelikteki ortak noktaları değerlendirilmiştir. Cephe tasarımında dikkat çeken unsurların yapı bütünü üzerinden estetik algı yönüyle değerlendirilmesi için iki aşamalı anket çalışması Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden mezun olan bireylerin gözünden, yapı kompleksinin mekansal algısının ne yönde olduğu araştırılmıştır.

Araştırma kapsamında yapı kompleksi ile ilgili olarak mevcut durumun değerlendirildiği anket çalışması bu liseden mezunlara online olarak, internet aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bu anketten elde edilen verilerle çalışmanın ikinci aşamasını oluşturacak alternatif cephe modellemeleri oluşturulmuştur. Bu hazırlanan modellerin mekansal algı bağlamında nasıl değerlendirildiğini tespit etmek amaçlı olarak anket formu, Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden mezunlara online olarak internet yoluyla ulaştırılmıştır. Anketler sonucundan elde edilen veriler doğrultusunda yapının mekansal algısının ne yönde değerlendirildiği konusunda hipotezler oluşturulmuştur. Bu belirlenen hipotezlerin de doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir.

Çalışma kapsamında geliştirilen birinci hipotez olan “Katılımcıların, yapı bütünü mekansal açıdan algılama düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.” doğrulanmıştır. Çalışmada kadın katılımcıların yapı bütünü mekansal açıdan algılama düzeyleri erkeklere göre daha yüksektir (Tablo 4.7). Bu bağlamda Tablo 4.4’de belirtilen ; “Yapının içinde bulunduğu mevkii güvenli ve konforludur.”, “Yapının bulunduğu cadde üzerindeki durumu akılda kalıcıdır.”, “Yapı bulunduğu caddeye değer katmaktadır.”, “Yapı inşa edildiği dönemi (1940-1960) yansıtmaktadır.”, “Yapı gece fark edilebilir niteliktedir.”, “Yapının mevcut duvar ve çitlerinin kurduğu sınır ilişkisi çevreyle bütünleyicidir.”, “Yapının kullanım amacına göre bahçenin büyüklüğü yeterlidir.” ve “Yapının sosyal, sportif etkinlik alanları ve tesisleri yeterlidir.” sorulara kadın katılımcıların daha fazla dikkat ettiği söylenebilir. Bu veriler doğrultusunda kadın katılımcıların estetik algısındaki farkındalığın erkek katılımcılara göre daha fazla olduğu ifade edilebilir.

İkinci hipotez olan “Katılımcıların ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.” doğrulanmıştır.

Katılımcıların yapı bütününe olduğu gibi mekansal algısının kadınların erkeklerden daha önde olduğunu söylemek mümkündür (Tablo 4.8). Kadın katılımcıların Tablo 4.5’de verilen “Yapı heyecan vericidir.”, “Yapı dinamik algılanmaktadır.”, “Yapıda kullanılan malzemeler doğayla uyumludur.”, “Yapı cephesiyle öne çıkmaktadır.”, “Yapının cephe özellikleri sade algılanmaktadır.”, “Yapı akılda kalıcı bir karaktere sahiptir.”, “Yapı özgün niteliklere sahiptir.”, “Yapı modern unsurlar taşımaktadır.”, “Yapı çevresiyle uyumludur.” ve “Yapı temiz ve bakımlı olarak algılanmaktadır.” sorulara daha çok dikkat ettiği söylenebilir. Erkek katılımcılara kıyasla kadınların bu sorulara daha fazla önem verdiğini söylemek mümkündür. Buradan hareketle kadınların erkeklere göre yapının tasarımsal detaylarına ve çevresel unsurlarla olan ilişkisini daha fazla önemsedğini söylemek mümkündür.

Üçüncü hipotez olan “Katılımcıların arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.” doğrulanmamıştır. Bu noktada yapının arka blokları için yönlendirilen sorulara karşı kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılık olmadığı söylenebilir. Bu noktada yapı kompleksine ait arka blokların tasarım ve estetik yönüyle ilişkili olarak ankette katılımcılara yönlendirilen soruların kendi içinde bir ayrışım sağlayacak etkide olmadığı ifade edilebilir.

Dördüncü hipotezde ortaya koyulan “Katılımcıların yapı bütünündeki mekansal açıdan algılama düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.” doğrulanmamıştır. Burada katılımcıların gelir seviyesi değişkenine bağlı olarak yapı bütününe algılamasında herhangi bir farklılık oluşturmadığını ve katılımcıların bu noktada genel bir kanaate sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Beşinci hipotez olan “Katılımcıların ön blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.” doğrulanmıştır. Yapı kompleksinin bu bölümünde katılımcıların gelir seviyesinin artışı ile cephe tasarım unsurlarının farklı algılandığı söylenebilir. Bu noktada yapının bloklarında yer alan binaların caddeye bakan cephelerinde heyecan verici olması, dinamik olarak algılanması, kullanılan malzemenin doğayla uyumlu olması, cephesiyle öne çıkıyor olması, sade bir cepheye sahip olması, akılda kalıcı olması, özgün nitelikte olması modern unsurlar taşıması, çevresiyle uyumlu olması, temiz ve bakımlı algılanması sorularında gelir seviyesinin artmasıyla birlikte mekansal algı düzeyinde de bir artış olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun genel bir yargı olarak gelir seviyesindeki artışın getirisi olarak elde edilen maddi imkanların artışının sağladığı refah düzeyi ile beraber estetik kaygıların daha çok ön planda olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Altıncı hipotez olan “Katılımcıların arka blokların estetik açıdan mekansal algı düzeylerinin gelir seviyelerine göre farklılık göstermektedir.” doğrulanmamıştır. Çalışmada katılımcıların yapının arka bloklarının mekansal algısında gelir seviyesi etkenine bağlı bir farklılık oluşturmadığı gözlemlenmiştir. Bu verilerle birlikte yapı kompleksinin hem bütününe ele alındığı hem de arka blokların ele alındığı durumda benzer şekilde bir sonuç elde edilmiştir. Ön blokların değerlendirilmesinde ise gelir düzeyinin bir farklılık oluşturması durumunu bu binaların, yapı bütünü genelinde ve arka blok binalarından daha farklı algılanması ile ilişkilendirilebilir.

Çalışmadaki yedinci hipotez olan “Katılımcıların gelir seviyesi etkenine bağlı olarak alternatif modelleme tercihleri arasında bir ilişki vardır.” doğrulanmamıştır. Çalışmada oluşturulan yapı cephesi alternatiflerinde gelir seviyelerinin durumu tercihlerde önemli bir etken olmadığı sonucuna varılmış olduğu söylenebilir. Buradan hareketle düşük ya da yüksek gelir seviyesine sahip olma durumu ile alternatifler arasında herhangi bir ilişki olmadığını söylemek mümkündür.

Çalışmanın sekizinci hipotezi olan “Katılımcıların eğitim düzeyi etkenine bağlı olarak alternatif modelleme tercihleri arasında bir ilişki vardır.” doğrulanmamıştır. Ankete katılan katılımcıların eğitim düzeyleri ile hazırlanan alternatif modellemeler arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu noktada katılımcıların genel bir yargıya sahip olmasıyla alternatiflerin seçiminde bir farklılık oluşturmadığı söylenebilir.

Anket yanıtları ve literatürden elde edilen bilgiler ışığında eğitim kompleksleri bireylerin toplumsal hayatta en fazla katılım gösterdikleri alanlara dair bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gereken mekanlar olarak düşünülebilir. Bu yapılar için kamusal alana dahil olması yönüyle de toplumsal açıdan da öneme sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca toplumun büyük çoğunluğunun bu mekanlarda geniş zaman geçirmeleri sebebiyle de kullanıcı memnuniyeti üzerinde durulması gereken bir konudur.

Özellikle tarihi niteliğe sahip yapıların geçmişten gelen geleneksel anlayışın modern bir bakış açısıyla değerlendirilerek güncellenmesi, yapının sürekliliği için olumlu etkiler oluşturabilir. Zamanla değişen ihtiyaçlar, değişen çevre düzeni, yapının kendi iç dinamiğinin getirdiği karakteristik özelliklerle birlikte değerlendirilmesi hem işlevsel açıdan hem de görsel beğeni alanında olumlu yönde değer katması ön görülmektedir. Ayrıca bu olumlu etkenler çerçevesinde yapı uyarlamalarının yapı sürekliliğini sağlarken aynı zamanda bir kentsel imge haline gelmesini sağlayabilmektedir.

Bu kapsamda çalışmada tarihi öneme sahip yapıların değerlendirilmesinde kullanıcıların dikkat ettiği noktalar aşağıdaki gibi ifade edilebilir;

- Yapının özgün karakteristik özellikleri,
- Yapının kullanım amacına uygun olması,
- Yapıda kullanıma ayrılan sosyal aktivite ve yeşil alanların yeterliliği,
- Yapıda doğayla uyumlu malzeme kullanımı,
- Yapı cephe tasarımının akılda kalıcı nitelikte olması,
- Yapının mekansal olarak tüm elemanlarıyla (giriş kapısı, bahçe duvarı, kantin binası, spor salonu, zemin döşemesi, yeşil alanları vb.) bütünsel bir bakış açısıyla ele alınması, bütün unsurlarının aynı tasarımsal yaklaşıma sahip ortak bir dille ifade ediliyor olmasıdır.

Kısaca tarihi yapıların mekansal bağlamda algılanma durumunun incelendiği çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda yürütülecek çalışmalar ile ortaya konulacak bilgiler ışığında bu yapıların doğru şekilde oluşturulacak hem kullanımlarının devamı hem de korunmaları mümkün olabilir. Böylece bir kent imgesi potansiyeline sahip olabilecek tarihi nitelikteki yapılarla kente sosyal kültürel ve ekonomik anlamda birçok açıdan fayda sağlayabileceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Acaralp, Ö., 2009. Toplumsal Çeşitliliğe Bağlı Algısal Farklılıklar ve Kamusal Mekan Kullanımına Etkileri, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Adıgüzel Ö.D., 2018. Beden Etkileşimli Mekan Tasarımı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8 (1), 133-142.
- Ahunbay, Z., 2009. *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, Beşinci Baskı. Yem Yayınları, İstanbul, 116 s.
- Akbalık, E., 2017. Kent, mimarlık ve kimlik üretimi üzerine: yıldızlar ve ikonlar. *Mimar İstanbul*, 17(59), 32-37.
- Akder, M., 2009. Biçim Kavram İlişkisi İçinde Mekan, Metafor, Estetik, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Aksoylu, E., 2008. Güneşlenme Olasılığına Bağlı Olarak Enerji Tüketiminin Belirlenmesi, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Alkan Bala, H., Tosunlar, M. B., 2014. Mimarlıkta ulusal kimlik "geleneğinin icadı. *Kastel*, 2, 17-25.
- Alkış, S., Oğuzoğlu, Y., 2005. Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 347-361.
- Alpagut, L., 2018. Üretken bir mimar ve Ankara'da modern bir bina: Bruno Taut ve Atatürk Lisesi, *Sanat Tarihi Dergisi*, 24(1), 135-161.
- Altan, İ., 1993. Mimarlıkta mekan kavramı. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 19(1), 78-88.
- Anonim, 1997. *The Essex Design Guide for Residential and Mixed Use Areas*, Essex County Council. First Edition, (ed. Newman, W. 2005), Essex Planning Officers Association, Chelmsford, 217 s.
- Anonim, 2009. *Tarihi Çevrede Koruma; Yaklaşımlar, Uygulamalar*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 14.1, Ankara, 80 s.
- Anonim, 2014. Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi 3, Eğitim Yapıları, <https://www.vitracagdasmmimarlikdizisi.com/kitap/egitim-yapilari.aspx> (Erişim Tarihi: 12.06.2021).
- Anonim, 2020a. Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Arşivi.

- Anonim, 2020b. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivi.
- ANTEMDER, 2020. Antalya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Mezunları Derneği Arşivi.
- Arabacıoğlu, P., Aydemir, I., 2007. Tarihi çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı. *Megaron*, 2(4), 204-212.
- Arcan, E.F., Evci, F. 1992. *Mimari Tasarıma Yaklaşım. I. Bina Bilgisi Çalışmaları*, İki Yayınevi, İstanbul, 98 s.
- Arıkan, R., 2018, Anket yöntemi üzerinde bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 97-159.
- Aslan, F., Aslan, E., Atik, A., 2015. İç mekanda algı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11), 139-151.
- Aslanoğlu, R.A., 2000. *Kent Kimlik ve Küreselleşme*, İkinci Baskı. Ezgi Kitabevi, Bursa, 254 s.
- Asar, H., 2012. Mimari Mekan Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye.
- Asatekin, N.G., 2004. *Kültür ve Doğa Varlıklarımız Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız?* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yayın No:3016, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:104, DÖSİM Basımevi, Ankara, 184 s.
- Askari, A., 2019. Public evaluation of historical building facades in the vicinity of dataran merdaka. Kuala Lumpur. *Journal of Design and Built Environment*, 5, 49-59.
- Atkinson, R.C., Hilgard, E.R., 1995. *Psikolojiye Giriş*, Cilt 1 (çev. Atakay, K. vd.). Sosyal Yayınlar, İstanbul, 432 s.
- Auge, M., 1995, *Non-Places, Yer Olmayanlar: Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş*, Birinci Baskı, (çev. Ilgaz T.) Kesit Yayıncılık, İstanbul, 127 s.
- Avcı, H.O., 2008. Metropol Kentlerde Oluşan Zamansız Mekanlar Olarak Metrolar, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Aytem, N.M., 2004. Mimari Mekanda Renk, Form ve Doku Değişkenlerinin Algılanması, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Ayber, U., 2012. Mekan Kimlik İlişkisinde Işık ve Renk Faktörlerinin Psikolojik Ve Sosyolojik Analizi, Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Bahadır, E., 2014. Mekan Tasarımlarında Kimlik Oluşum Süreçleri ve Yersizleşme Kavramının İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

- Baker, L., 2012. *A History of School Design and It's Indoor Environmental Standards, 1900 to Today*, National Clearing House for Educational Facilities, National Institutes of Building Sciences, Washington, 30 s.
- Balık, D., 2009. Çağdaş Sanat Müzelerinde “Yeni” Mekan Deneyimi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Başkaya, A., Dinç, P., Aybar, U., Karakaşlı, M., 2003. Mekansal imaj üzerine bir deneme: Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Eğitim Bloğu Giriş Holü. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 18(2), 79-94.
- Barnard, M., 1998. *Sanat Tasarım ve Görsel Kültür*. Birinci Baskı, (çev. Korkmaz G. 2010) Ütopya Yayınevi, Ankara, 262 s.
- Bayramoğlu, E., Yurdakul, N.M., 2019. Kentsel açık mekan olarak meydanların yaşam kalitesine etkileri: Trabzon örneği. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 425-435.
- Benedict, M.L., 1979. To take hold of space: isovist and isovist fields, *Environment and Planning*, 6, 46-65.
- Bilgin, H., İnel, M., Özmen, H.B., 2006. Kamu yapılarının deprem kapasitelerinin değerlendirilmesi. *Yapısal Onarım ve Güçlendirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Denizli, 237-246.
- Bilir, S., 2013. Mekan Tasarımında Kavram Geliştirme Sürecine Analitik Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Birol, G., 2006. Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *Megaron: Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi*, Ekim 2006, 3-16.
- Bocarro, J.N., Kanters, M.A., Cerin, E., Floyd, M.F., Casper, J.M., Suau, L.J., McKenzie, T.L., 2012. Schoolsport policy and school-based physical activity environments and their association with observed physical activity in middle school children. *Health & Place*, 18(1), 31-38.
- Bostancı, S.H., Ocakçı, M., 2009. Kent silüetlerine ilişkin tasarım niteliklerinin, entropi yaklaşımı ile değerlendirilmesi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi/a*, 8(2), 27-36.
- Bundscho-Mooney, E., 2003. *School Garden Investigation: Environmental Awareness and Education*. Educational Resources Information Center, (Reproductions supplied by EDRS), Dominican University of California, USA, 39 s.
- Büyükarslan, B., Güney, E.D., 2013, Endüstriyel miras yapılarının yeniden işlevlendirilme süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 6(2), 31– 58.

- Büyükçelen, C., 2007. Algı Yanılsamalarının Mekan Tasarımına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, Türkiye.
- Büyükmihçı, G., Akşehirlioğlu, A.G.A., Mengüç, K.G., 2019. Tarihi Çevrede Yeni Yapı Tasarımında Birleşim Biçimleri Bağlamında Modern Yaklaşımlar. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 8(23), 201-225.
- Castells, M., 1978. *Kent Sınıf İktidar*, İkinci Baskı. (çev. Türkün A. 2017) Phoenix Yayınevi İstanbul, 280 s.
- Cevizci, A., 2005. *Felsefe Sözlüğü*, Birinci Baskı. Paradigma Yayınevi, İstanbul, 583 s.
- Ching, F.D., 2014. *Architecture: Form, Space, And Order*, Fourth Edition. John Wiley & Sons, New York, 464 s.
- Cihangiroğlu, M.S., 2019. Bellek Mekanlarının Değer Algısı ve Değişimi Üzerine Bir İnceleme: Ankara Tren Garı, Sanatta Yeterlik Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Conrads, U., 1991. *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar*, Üçüncü Baskı. (Çev. Yavuz S.) Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul, 169 s.
- Correa, C., 1983. *Quest for Identity, Architecture and Identity*. (der. R. Powell), Concept Media/The Aga Khan Award for Architecture, Singapore, 130 s.
- Cüceloğlu, D., 1994. *İnsan ve Davranışı – Psikolojinin Temel Kavramları*, Yirmi Sekizinci Baskı. Remzi Kitapevi, İstanbul, 591 s.
- Çakmak, F., 2018. Zorunlu göç sürecinde mekanın kaybı ve evin yitimiyle başlayan yersiz yurtsuzluğun ürettiği bir travma olarak “kimliğin anonimleşmesi”. *Social Sciences*, 13(18), 349-364.
- Çatak O.N., 2010. Marka İç Mekan İlişkisi: Türkiye Hizmet Sektörü Üzerinden Bir Araştırma, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Çetin, S., Kıran, G., 2019. Ortaklar köy enstitüsünde modern mimarlığın izleri. *Journal of Arts*, 2(3), 169-180.
- Çınar, C., Çizmeci, F., Akdemir, Z., 2007. 8 Yıllık temel eğitim okullarında müfredatın gerektirdiği mekan standartlarının İstanbul okulları üzerinden analizi. *Megaron: Planlama-Tasarım-Yapım Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, 2(4), 188-203.
- Çınar, S., Çetindağ, K., 2009. Görsel algılamada ışık ve renk faktörü: Sultanahmet Meydanı ve çevresi örneği. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 59(2), 103-123.
- Çolak, B.B., İlerisoy, Z.Y., Soyluk, A., 2019. Ofis binaları üzerinden cephe tasarım parametrelerinin değerlendirilmesi; Ankara İli Örneği, *IDES'19 International Design and Engineering Symposium / Sustainability, Innovation, Production*, İzmir, 540-547.

- Çomak, S.D., 2020. İç Mekan Tasarımında Bitirme Öğelerinin İnsan Psikolojisine ve Mekan Algısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Davies, C., 2004. *Space: In Science, Art and Society*. First Edition, Cambridge University Press, Cambridge, 206 s.
- Demirkaya, H., 1999. Mekan Kavramının Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Günümüzde Mekan Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Dinç, P., Onat, E., 2013. Bir ilköğretim yapısının bina programı ve tasarımı bağlamında değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 35-55.
- Doma, O.O., Eyüce, Ö., 2014. Video oyunu mekanlarında mimari deneyim: mekansal, zamansal, anlatsal. *Mimarlıkta Sayısal Tasarım Sempozyumu*, İzmir, 1-11.
- Dülger, H., 2017. Üniversite Yerleşkelerinin Kullanıcı Gereksinimlerine Göre Güncellenmesi İçin Bir Yöntem Önerisi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Meşelik Yerleşkesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye.
- Düzgün, H., 2010. Tarihi Çevrelerde Yeni Yapı Tasarımında Kabuk- Bağlam İlişkisinin Temel ve Güncel Tasarım Kavramları Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Eldem, S.H., 1973. Elli yıllık Cumhuriyet mimarlığı. *Mimarlık*, 10, 5-11.
- Elden, S., 2009. Space I. *International Encyclopedia Of Human Geography*, 10, 262-267.
- Emiroğlu, E., 2002. Kurumsal Kimlik Oluşumunda Mimari Ürüne Yansıyan Simgesel Anlamaların İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Erdoğan, E., Aliasghari Khabbazi P., 2013. Yapı yüzeylerinde bitki kullanımı, dikey bahçeler ve kent ekolojisi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6 (1), 23-27.
- Erdoğan, E., Yıldız, Z., 2018. Zaman ve mekan kavramları arasındaki paradoksal ilişkinin “Bulut Atlası” filmi üzerinden okunması. *Middle East Technical University Journal of the Faculty of Architecture*, 35(1), 1-25.
- Erişti, S.D., Uluuysal, B., Dindar, M. 2013. Görsel algı kuramlarına dayalı etkileşimli bir öğretim ortamı tasarımı ve ortama ilişkin öğrenci Görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(1), 47-66.
- Erman, O., Ayalp, G., 2009. Cephe kaplama malzemelerinin simgesel anlamı, bir değerlendirme çalışması. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 8(1), 3-14.

- Ertemli, M., 2018. Mekan tasarımında sınır öğelerinin görselliğe katkısı: düşey yüzeylerin estetiği. *Modular.Jurnal*, 1(1), 49-64.
- Ertürk, S., 1991. Mimarlık Eğitiminde Algılanma ve Temel Tasarım ilişkileri. *Yem Yayınları, Yapı Dergisi*, 116, 61-62.
- Ertürk, M., 2013. Mekanın Diyalojisi: Kent Mekanı-Kent Öznesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Eryarar, E., 2011. Endüstri ürünleri tasarımında gestalt teorisi uygulaması. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 3(2), 125-133.
- Freud, S., 1922. *Kitle Psikolojisi ve Ego Analizi*, Dördüncü Baskı (çev. Yıldırım E.), Oda Yayınları, İstanbul, 93 s.
- Foucault, M., 1999. *Bilginin Arkeolojisi*, Dördüncü Baskı. (çev. Urhan V.), Birey Yayıncılık, İstanbul, 272 s.
- George, D., Mallery, M., 2010. *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, Tenth Edition, Pearson, Boston.
- Gökaltun, E., 2010. Tuğla yüzeyli binalar kent kimliğini belirleyici öğelerden birisi olabilir mi?: Eskişehir Örneği. *İdeal Kent*, 1, 126-137.
- Gökdemir, A., Demirel, C., Yamaç F.T., Çelik M., Özek S.S., 2016. Investigation of architecture and structural deterioration of historical Akseki houses (Buttonedhouses), *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitü Dergisi*, 18(1), 38-48.
- Göler, S., 2009. Biçim, Renk, Malzeme, Doku ve Işığın Mekan Algısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Göngör, H.İ., 2016. *Temel Tasar, Görsel Sanatlar ve Mimarlık İçin*, Üçüncü Baskı, Patates Baskı Yayın, İstanbul, 258 s.
- Gutiérrez, E.M., 2011. Memories without a place. *International Social Science Journal*, 62(203- 204), 19-31.
- Güleç Solak, S., 2017. Mekan-kimlik etkileşimi: kavramsal ve kuramsal bir bakış. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (1), 13-37.
- Gülmez, G., 1996. Boşluk Kavramı ve Mimari Tasarımdaki Yeri, Doktora Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Günay, Z., 2011. Neoliberal Kentleşme Dinamikleri Çerçevesinde Tarihi Çevrenin Sürdürülebilirliği: Sürdürülebilir Kentsel Koruma Modeli, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

- Gür, Ş.Ö., 1996. *Mekan Örgütlenmesi*, İkinci Baskı, Gür Yayıncılık, İstanbul, 280 s.
- Gür, Ş.Ö., 2006. Saydamlık ve Rafael Vinloyl. *Yapı Dergisi*, 291, http://www.yapi.com.tr/haberler/saydamlik-ve-rafael-vinoly_61109.html (Erişim Tarihi: 30.09.2020).
- Gürkaynak, İ., 2019. Çevresel psikoloji: doğası, tarihçesi, yöntemleri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 21(1), 1-9.
- Günel, B., Esin, N., 2010. İnsan-mekan iletişim modeli bağlamında konutta psiko-sosyal kalitenin irdelenmesi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 6(1), 19-30.
- Hançerlioğlu, O., 1993. *Felsefe Sözlüğü*, İkinci Baskı, Remzi Yayınevi, İstanbul, 474 s.
- Hansen, G., 2009. Landscape Design: Ten Important Things to Consider, Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agricultural Sciences, University of Florida. <https://edis.ifas.ufl.edu/publication/EP375> (Erişim Tarihi:15.08.2020).
- Hasol, D., 2002. *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Sekizinci Baskı, YEM Yayınları, İstanbul, 520 s.
- Harvey, D., 1989. *Kent Deneyimi*, İkinci Baskı, Sel Yayıncılık (Çev. Soğancılar E. 2017) İstanbul, 396 s.
- Hartmann, K., 2002. Türkiye Sürgününde Bruno Taut. (çev. T. Gül Köksal, (Der Architekt, sayı: 2, 1992, Bruno Taut im türkischen Exil” isimli makaleden kısaltılarak çevrilmiştir.) *Mimarist*, 4, 37-40.
- Heimsoeth, H., 2007. *Kant’ın Felsefesi*, Beşinci Baskı, (çev. Mengüşoğlu T.), Doğu Batı Yayınları, Ankara, s. 79.
- Henry, D., Furness, T., 1993. Spatial perception in virtual environments: evaluating an architectural application. *In Proceedings Of IEEE Virtual Reality Annual International Symposium*, Seattle, 33-40.
- Hillier, B., Burdett, R., Peponis, J., Penn, A., 1987. Creating life: or, does architecture determine anything? *Architecture & Comportement/Architecture & Behaviour*, 3(3), 233-250.
- Hillier, B., Hanson, J., 1989. *The Social Logic of Space*. Seventh Edition, Cambridge University Press, 281 s.
- Huxtable, A.L., 2004. Building Façade, http://www.class.uidaho.edu/communityresearch/facade_remodeling.htm. (Erişim Tarihi: 20.06.2020).
- Işıker, F., Bölük, M.F., 2018. Okul tasarımlarında mekansal olasılıklar. 2. *Uluslararası Mimarlık ve Tasarım Kongresi*, Çanakkale, 142-152.

- İnceoğlu, M., İnceoğlu, N., 2004. *Mimarlıkta Söylem, Kuram ve Uygulama*, İkinci Baskı. Tasarım Yayın Grubu, İstanbul, 216 s.
- İzgi, U., 1999. *Mimarlıkta Süreç, Kavramlar, İlişkiler*, Beşinci Baskı. Yem Yayınları, İstanbul, 255 s.
- Janssens, J., 2001. Facade Coulours not just a Matter of Personal Taste – A Psychological Account of Preferences For Exterior Building Colours. *Nordisk Arkitektur for skning* 2001(2), 17-21.
- Jay, M., 1988. Scopic Regimes of Modernity, bölümü Vision an Visuality kitabı içinde, (Der. Hal Foster), Seattle, 3-33.
- Jayantha, W.M., Yung, E.H.K., 2018. Effect of revitalisation of historic buildings on retail shop values in urban renewal: an empirical analysis. *Sustainability*, 10(5), 1-18.
- Kaçar, D.A., 2002. The Effects of Time Perception On The Design and Use of Architectural Space, Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Kahvecioğlu, H.L., 1998. Mimarlıkta İmaj: Mekansal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Kaptan, B.B., 1997. İç Mimaride Form-Mekan İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye.
- Karaaslan, Ç.Y., 2010. Tarihi Kentlerde Kimliksizleşme Sorunu ve Bir Çözüm Yolu Olarak Kentsel Canlandırma Projeleri, Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Karadağ, A., Turut, H., 2013. Üniversite öğrencilerinin kentsel çevre algısı üzerine bir araştırma: İzmir Örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi (CBD)*, 11 (1), 31-51.
- Karagüler, S., Korgavuş, B., 2016. Metruk yapılaşmanın kent üzerinde oluşturduğu sorunlar, nedenleri ve çözümleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 38, 202-227.
- Karaoğlu, Ö., 2014. Mobil Mekanların İç Mekan Organizasyonu ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Kavas, K.R., 2011. Patterns of environmental coherence in the rural architectural tradition of ürünlü (Akseki-İbradı Basin). *Middle East Technical University JFA*, 28(1), 34-40.
- Kaya, İ., 2013. Coğrafi düşüncede mekan tartışmaları. *Düşünme Dergisi*, 4, 1-13.
- Kaypak, Ş., 2016. Kentsel bir sorun olarak kentsel güvenlik. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(33), 35-50.

- Kazanasmaz, T., 2009. Binaların doğal aydınlatma performanslarının değerlendirilmesi. *Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri*, 5, 7-19.
- Kepczynska-Walczak, A., Walczak, B.M., 2015. Built heritage perception through representation of its atmosphere. *Ambiances. Environnement Sensible, Architecture Et Espace Urbain*, 1, 1-14.
- Kılıç, E., 2019. Yeniden İşlevlendirilen Endüstri Mirası Yapılarında Heyecan ve Memnuniyet Faktörleri: Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Kılıç, E., 2011. Aristoteles ile Farabi'nin Mekan Anlayışlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Kuleli, A.E., Akdeğirmen, S., 2019. Belenalan Köyü kırsal mimarisinin irdelenmesi ve düğmeli ev yapım sistemine bir örnek, *Turkish Studies*, Skopje/Macedonia, 14(6), 3309-3339.
- Kürkçüoğlu, E., Ocakçı, M., 2015. Kentsel dokuda mekansal yönelme üzerine bir algı-davranış çalışması: Kadıköy çarşı bölgesi. *Megaron*, 10(3), 365-38.
- Kotler, P.T., Keller, K.L. 2016. *A Framework for Marketing Management*, Sixth Edition. Pearson, London, 352 s.
- Kuban, D., 1998. *Mimarlık Kavramları*, Onuncu Baskı. YEM Yayınları, İstanbul, 114 s.
- Lakeoff, G., Jhonson, M., 1980. *Metaforlar -Hayat, Anlam ve Dil*, Üçüncü Baskı. İthaki Yayınları (çev. Demir G. Y. 2015) İstanbul, 344 s.
- Lang, J., 2017. *Urban Design A Typology of Procedures and Products*. Second Edition. Routledge, London, 255 s.
- Lamei, S., 2005. Insights into current conservation practices. *Museum International*, 57(1-2), 136-141.
- Lefebvre, H., 1974. *Mekanın Üretimi*, Altıncı Baskı. (çev. Ergüden I. 2014), Sel Yayıncılık, İstanbul, 447 s.
- Lederer, A., Pampe, B., 2011. *Raumpilot Lernen*. Verlag Wüstenrot Stiftung und Karl Krämer Verlags, Zürich, 434 s.
- Loomis, J.M., Philbeck, J.W., 2008. *Measuring Spatial Perception With Spatial Updating and Action*. In *Carnegie Symposium on Cognition*, First Edition, Psychology Press. Pittsburgh, 44 s.
- Lynch, D., 1960. *Kent İmgesi*, Altıncı Baskı. (çev. Başaran İ. İstanbul 2018) Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 215 s.

- Massey, D., 1994. *Space, Place, and Gender*, Third Edition. Minneapolis: University of Minnesota Press, Minneapolis, 265 s.
- Manav, K., Çalışkan, V., 2017. Geleneksel bir mesken tipinin turizmde çekicilik potansiyelinin araştırılması: “Düğmeli Evler” (Antalya) örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 215-240.
- Manav, K., 2018. Geleneksel Bir Mesken Tipinin Turizmde Çekicilik Potansiyelinin Araştırılması: Düğmeli Evler Örneği (Akseki Dağlık Çevresi / Antalya), Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, Türkiye.
- MEB, 2020a. Meslek liselerinin tarihi. http://mimarsinanmtal.meb.k12.tr/icerikler/tarihsel-gelisim_372406.html (Erişim Tarihi: 12/11/2020).
- MEB, 2020b. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi tarihçesi. https://antalyaeml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/07/19/970149/icerikler/listele_tarihce.html?CHK=f555ec6303f9fa7fd0723fa9548c2713 (Erişim Tarihi: 12/11/2020).
- Meral, A., Başaran, N., Ak, K., Eroğlu, E., 2018. Kent İçi Yol Ağaçlarındaki Formların Estetik Algı Bağlamında İrdelenmesi: Bingöl–Merkez Genç Caddesi Örneği. Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu: Değişim/Dönüşüm/Özgünlük, Eskişehir, https://www.researchgate.net/publication/335773624_Kent_Ici_Yol_Agaclarindaki_Formlari_Estetik_Algı_Baglaminda_Irdelenmesi_Bingol_-_Merkez_Genc_Caddesi_Ornegi (Erişim Tarihi: 10.06.2021).
- Merleau-Ponty, M., 1945. *Algının Fenomenolojisi*, Birinci Baskı. (çev. Sarıkartal E. ve Hacımuratoğlu E. 2016) İthaki Yayınevi, İstanbul, 624 s.
- Mozuraityté, M., 2013. Visual Boundaries in Public Place, Master's Thesis. Universitat Politècnica de Catalunya, Departament de Projectes Arquitectònics, Barcelona, Spain.
- Meydan, A., Doğu, S., 2008. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre sorunları hakkındaki görüşlerinin bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 267-277.
- Mozaikçi, B., 2010. Mimarlıkta Forma Dayalı Algı Kavramı, Metal Malzemeler Üzerine Bir İnceleme, *Tasarımda Genç Bakışlar Ulusal Sempozyumu*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 45-54.
- Morgan, T.C., 1995. *Psikolojiye Giriş*, (çev. Karataş S. ve Eski R.) Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara, 432 s.

- Minez, B., 2013. Mimarlık Eğitimi Sürecinde Bireyin Algı Değişiminin Görsel Çevre Değerlendirme Teknikleri ile İncelenme, Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, Türkiye.
- Mumcu, A., 1969. Eski eserler hukuku ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(3), 45-78.
- Norberg-Schulz, C., 1971. *Existence, Space & Architecture*, Third Printing. Praeger, New York, 120 s.
- Odabaşı, M., 2016. Modern İç Mekanlar: Adolf Loos ve Frank Lloyd Wright, Yüksek Lisans Programı, Araştırma Raporu. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Oral, B., 2019. Geleneksel mimariye öykünme bağlamında günümüz Safranbolu sivil mimarisi. *İnsan ve İnsan*, 6(21), 597-631.
- Orhon, A.V., Altın, M., 2012. Yapı Cephelerinin Gelişiminde Bir Öncü: Menier Çikolata Fabrikası (1872), 8. *Çatıder Sempozyumu*, İstanbul, 105-112.
- Omay Polat, E., Can, C., 2008. Modern mimarlık mirası kavramı: tanım ve kapsam. *Megaron*, 3(2), 177-186.
- Onay, N.S., 2014. Mimari tasarım, endüstrileşme ve iç mekan. *İstanbul Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü, Mimarlık Dergisi*, 376, 42-48.
- Öner, B., 2018. Sanat Eseri Olarak Mekan; Sanatta Alternatif Barınak Üretimleri, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Öner, B., 2019. Kayseri Talas Tarihi Kent Dokusunun Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu, Türkiye.
- Öymen Gür, Ş., 2014. *Mimari Güncellemeler Tasarım Yöntemleri ve Yöntem Bilimi*. Birinci Baskı, (Der. Prof. Dr. Şengül Öymen Gür), Nobel Yayın Evi, Ankara, 338 s.
- Özak, N., 2008. Bellek ve Mimarlık İlişkisi Kalıcı Bellekte Mekansal Öğeler, İstanbul, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Özcan, B., 2003. Mekanın İçinde ve Dışında Olmanın Fenomenolojisi, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Özdamar, K., 2002. *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1*, Kaan Kitabevi, Eskişehir, 603 s.
- Özdemir A.Ü., 2011a. Kültür bağlamında kent ve mekansal örgütlenme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 62-76.

- Özdemir, A., 2011b. Okul bahçesi peyzaj tasarım anlayışındaki değişim ve bu değişimin uygulamaya yansımalarının Bartın kenti örneğinde irdelenmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 13 (19), 41-51.
- Özen, A. 2006. Mimari Sanal Gerçeklik Ortamlarında Algı Psikolojisi. *Bilgi Teknolojileri Kongresi IV*, Denizli, <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/81.doc>. (Erişim Tarihi:25.07.2020)
- Özen, Y., 2011. Kişisel, sosyal, ulusal ve küresel sorumluluk bağlamında toplumun yeniden inşası: mekan, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 137-148.
- Özgan, A., 2006. Meslek lisesi öğrencilerinin mesleki karar verme olgunluğu ile bazı kişilik özelliklerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 41-52.
- Özgüleş, M., 2019. Bireyden cemaate geçişte mekanın rolü: aidiyet simgesi yapılar. *Mekanlar / Zamanlar / İnsanlar: Kimlik, Aidiyet ve Mimarlık Tarihi Orta Doğu Teknik Üniversitesi Bildiri Kitabı*, Ankara, 33-46.
- Özgür, E.M., Yasak, Ü., 2009. Şehir içi ikametgah hareketliliğine kuramsal bir bakış. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 7(1), 39-50.
- Özgüven, E., 1987. Ülkemizin üst düzey teknisyen ihtiyacı ve eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 190- 202.
- Özkazanç A., Sayılan F., Akşit E.E., 2018. Toplumsal cinsiyet ve mesleki eğitim: mesleki teknik lise kız öğrencileri üzerine bir araştırma. *Fe Dergi*, 10(2), 150-164.
- Özsel, S.B., 2009. Bina-Kentsel Mekan Ara yüz Özelliklerinin Kentsel Yaya Mekanlarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Öztürk, K., Doğan, F. 2014. Hesaplanabilirin ötesi olarak mekan, *Mimarlıkta Sayısal Tasarım Sempozyumu*, İzmir, 33-40.
- Öztürk, M., 2008. Çelik taşıyıcı Sistemli Yapılarda Taşıyıcı Yapı Elemanlarının Farklı Malzemeli Yapı Bileşenleri ile Bağlantılarının İrdelenmesi, Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Özyurt, S., 2019. Üniversite Yapılarının Mekansal Planlama Açısından Ölçütlerinin Değerlendirilmesi; Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ve Tıp Fakültesi Ek Binası Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Burdur, Türkiye.
- Pallasmaa, J., 2011. *Tenin Gözleri: Mimarlık ve Duyular*. (çev. Kılıç, A.U.), YEM Yayınları, İstanbul, 90 s.
- Papageorgiou, A., 1971, *Continuity & Change*, Praeger Publishers, Londra, 185 s.

- Pellegrino, P., Jeanneret, E.P., 2009. Meaning of space and architecture of place. *De Gruyter Mouton*, 175, 269-296.
- Polat, S., 2011. Kamusal Dış Mekanlarda Mimari Kimliği Değerlendirmek İçin Bir Yöntem Önerisi: Bursa-Cumhuriyet Alanı Örneği, Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa, Türkiye.
- Pylyshyn, Z., 1989. The Role Of Location Indexes In Spatial Perception: A sketch of the FINST spatial-index model. *Cognition*, 32(1), 65-97.
- Rapoport, A., 1977. *Human Aspects of Urban Form: Towards a Man – Environment Approach to Urban Form and Design*, Pergamon Press, United Kingdom, 441 s.
- Roth, L.M., 2000. *Mimarlığın Öyküsü*, (çev. Akça E.), Kabalcı Yayınları, İstanbul, 720 s.
- Rossi, A., 1982. *Şehrin Mimarisi*. On Birinci Baskı. (çev. Gürbilek N. 2006) Kanat Kitap Yayınevi, İstanbul, 244 s.
- Sadıkoğlu, H., Özsoy, A., 2016. Üst Gelir Grubu Konut Tercihi Olarak Rezidans Kullanımı. *İdealkent*, 7(18), 226-245.
- Sağsöz, A., Midilli Sarı, R., Elmalı Şen, D., Al, S., 2014. 1938-1960 yılları arası Cumhuriyet dönemi Türk mimarlığı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(10), 941-955.
- Sağocak, M., 2007. Tasarımın sosyo-kültürel boyutu. *Megaron*, 2(4), 254-265.
- Semiz, C.S.N., Yurttaş, N.B., 2018a. Turizm Sektöründe Yenilikçi Bir Yaklaşım: Temalı Otel Tasarımı, *1. Atlas Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, Nevşehir, 13-22.
- Semiz, C.S.N., Yurttaş, N.B., 2018b. Mekansal Algı Kavramı ve İç Mekan Tasarımı İlişkisi, *1. Atlas Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, Nevşehir, 23-30.
- Sevinç, U., 2006, Mimari Cephede Dokusal Etkilerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Senemoğlu, N., 2009. *Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*. On dördüncü Baskı, Pegem Akademi, Ankara, 720 s.
- Solso, R.L., Maclin, M.K., Maclin, O.H., 2011. *Bilişsel Psikoloji*. Yedinci Baskı. (çev. Ayçiçeği-Dinn A.), Kitabevi, İstanbul, 724 s.
- Soygeniş, S., 2010. *Mimarlık, Düşünmek, Düşlemek*. Yedinci Baskı. Yem Yayın Evi, İstanbul, 136 s.
- Sözen, M., 1970-72. *Anadolu Medreseleri*, 2. Cilt. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayın Evi, İstanbul, 355 s.

- Sönmez, F., 2019. İnşa Edilen Kimlik Düşü. Mekanlar / Zamanlar / İnsanlar: Kimlik, Aidiyet ve Mimarlık Tarihi, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Bildiri Kitabı*, Ankara, 75-88.
- Sönmez, M., 2008. Türkiye’de mesleki ve teknik örgün öğretimin sorunları ve yeniden yapılandırılma zorunluluğu. *Eğitim ve Bilim*. 33(147), 1-19.
- Siegel, S., 2006. Which Properties are Represented in Perception? *Perceptual Experience*, (eds. Gendler, T., Hawthorne, J.) p.481-503.
- Smith, A.D., 2002. *The Problem of Perception*, Harvard University Press, Cambridge, 346 s.
- Stavrides, S., 2016. *Müşterek Mekan- Müşterekler Olarak Şehir*, (çev. Cenk Saraçoğlu C. 2018) Sel Yayınevi, İstanbul, 279 s.
- SPSS Inc. 2002. SPSS 11.0 Guide to Data Analysis. Prentice Hall Public, New Jersey, 637 s.
- Şamlıoğlu, T., 2010. Mimari Formda Boşluğun Keşfi, Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, Türkiye.
- Şamlıoğlu, T., 2020. *Mekansal Bir Deneyim Olarak Milli Reasürans Çarşısı*, Birinci Baskı. YEM Yayınevi, 424 s.
- Şenyapılı, Ö., 1996. *Görsel Sanatlar ve İletişim*, Sanat Yapan Yayıncılık, Ankara, 416 s.
- Tan, P., Günenç, Ö.F., 2017. Kamp: Sömürgeleştirme Mimarlığı. *Yapı*, 427, 52-55.
- Tankut, G., 2005. Doğal ve tarihi çevrenin korunması: sorunlar ve olası çözümler. *Planlama Türk Mimarlar Mühendisler Odalar Birliği Şehir Plancıları Odası Yayını*, 31, 9-12.
- Tanrıkut, B., 2019. Mekansal Algıyı Etkileyen Tasarım Parametreleri ve Marka Kimliği İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Taştepe, T., Başbay, A.M., Yazıcı, Z., 2016. Merkezlerindeki kent ekolojik temelli oyun alanlarının mekansal açıdan incelenmesi: Ankara-Antalya örneği. *Journal of Tekirdag Agricultural Faculty*, 13(2), 85-95.
- TDK, 2020. *Mekan Kavramının Sözlük Anlamı*, Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 25.09.2020)
- Tekeli, D., 2005. Türkiye’de mimarlığın gelişiminin toplumsal bağlamı, modern Türk mimarlığı. *Türk Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği- Mimarlar Odası Yayınları*, Ankara 2005, s.15-35.
- Telyakar, Z., 2018. Mekan ve Form İlişkisinde İkonik Bir Yaklaşım: Starchitecture Tasarım Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

- Tschumi, B., 1996. *Mimarlık ve Kopma*, Üçüncü Baskı. (Çev. Tümertekin A. 2018), Janus Yayınevi İstanbul, 332 s.
- TÜİK, 2019. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=33820> (Erişim Tarihi: 25.09.2020)
- Tuncel, A., 2007. Mobil Konutlarda İç Mekan Organizasyonu ve Mobil Mekanların Tarihsel Gelişimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Turgay, O., 2009. Mekanın Kurgulanmasında ve Algılanmasında “Bellek” in Belirleyici Etkisinin Analizi. Sanatta Yeterlilik Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Turgut, Ö.P., 2016. Tasarım tarihi eğitiminde yeni yöntem ve yaklaşımlar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 204-212.
- Uçar, C., Özerbaş M.A., 2013. Mesleki ve teknik eğitimin dünyadaki ve Türkiye’deki konumu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 242-253.
- Uçar, M., 2011. Tarihi Çevrede Anlam; Kültür-Mekan İlişkisi, 6. *Uluslararası Kültür Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul, 138-146.
- Ustaömeroğlu Araz, A., 1998. Mimari Analiz için Temel Tasarım Öge ve İlkelerinin Kullanımı İle Oluşturulan Estetik Ağırlıklı Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, Türkiye.
- URL-1, 2020. Mekan görseli. http://thevoidmag.com/wp-content/uploads/2017/05/thevoid_img_say%C4%B1103_Didem%C3%96demis-1.jpg (Erişim Tarihi: 16.09.2020).
- URL-2, 2020. İstanbul Erkek Lisesi görseli. http://istanbulerkekclisesi.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_123360.html (Erişim Tarihi: 29.09.2020) .
- URL-3, 2020. Bursa Erkek Lisesi görseli. https://www.bursa.com/wiki/Bursa_Erkek_Lisesi (Erişim Tarihi: 29.09.2020).
- URL-4, 2020. Bursa Tophane Mesleki ve Teknik Lisesi görseli. <http://www.dergibursa.com.tr/ders-tarih-konu-bursanin-okullari/> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-5, 2020. Bursa Sanayi Mektebi görseli. <https://www.moment-expo.com/tr/dergiler/74/makine-tarihi/anadolunun-mesleki-egitim-merkezi-bursa-islahhanesi-sanayi-mektebi-> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-6, 2020. http://mimarsinanmtal.meb.k12.tr/icerikler/tarihsel-gelisim_372406.html (Erişim Tarihi: 25.09.2020).

- URL-7, 2020. Ankara Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi görseli.
https://yandex.com.tr/harita/org/mimar_sinan_mesleki_ve_teknik_anadolu_lisesi/1001888528/gallery/?ll=32.818856%2C39.936231&photos%5Bbusiness%5D=1001888528&photos%5Bid%5D=urn%3Ayandex%3Asprav%3Aphoto%3A80737911&z=18 (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-8, 2020. Ankara Atatürk Lisesi tarihçesi.
<https://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/bil/ata/trindex.htm> (Erişim Tarihi: 05.06.2021).
- URL-9, 2020. İskenderun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi tarihçesi.
http://iskenderuneml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/31/06/154280/icerikler/okulumuz-tarihcesi_679024.html?CHK=8051bbf7d3bc7111f9bada8ce3fcadc8 (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-10, 2020. İskenderun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi görseli.
<https://www.iskenderunhaber.com/2019/07/31/iskenderun-mesleki-ve-teknik-anadolu-lisesinin-projesi-kabul-edildi/> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-11, 2020. Kayseri Hürriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi tarihçesi ve görseli.
http://hurriyeteml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/38/14/169739/icerikler/hakkmzda_115723.html?CHK=c47a9adfebba9945680eca5ffa3b45ad (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-12, 2020. İstanbul Atatürk Fen Lisesi tarihçesi.
http://iafl.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/12/161002/icerikler/tarihce_55869.html?CHK=d80b83885ed0731f8130623120b7b46b (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-13, 2020. İstanbul Atatürk Fen Lisesi görseli.
<https://www.dogruokul.com/haberler/detay/istanbul-fen-liseleri/752> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-14, 2020. Aydın Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi tarihçesi
http://aydinmsinaneml.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_155077.html (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-15, 2020. Aydın Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi görseli
http://aydinmsinaneml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/09/01/126352/fotograf_galerisi_778417.html?CHK=9482814883ba97a1da1960253978e0a9 (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-16, 2020. Antalya İlinin ve Muratpaşa İlçesinin konumu
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/01/Antalya_districts.png ve
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Muratpa%C5%9Fa> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- URL-17, 2020. Can Ribas / Jaime J. Ferrer Forés <https://www.archdaily.com/386089/can-ribas-jaime-j-ferrer-fores> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- Urry, J., 1995. *Mekanları Tüketmek*, Üçüncü Baskı. (çev. Ögdül R. 2018) Ayrıntı Yayın Evi, İstanbul, 384 s.

- Uzunoglu, K., Özer, H., 2014. Toplu Konutların Ön Tasarım Aşamasında Değerlendirilmesi. *Megaron*, 9(3), 167-189.
- Ülkü, A., Solmaz, S.A., Barakazı, M., 2017. Destinasyon kişiliğinin turistlerin davranışsal niyetleri üzerindeki etkisi: Şanlıurfa örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 986-994.
- Ünal, S., 2008. Yerli ve Yabancı Geleneksel Stillerdeki müstakil Konut Cephelerinde Sembolik Anlam, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Üsterman, Ü., 2009. Açık hava reklamcılığına imgesel yaklaşım: tasarım etki düzeyleri incelemesi, Doktora Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Üstündağ, B., 2009. Bina Cephesi ve İşlevlerinin Görsel Analiz Kapsamında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Varol, E.B., 2004. İnsan-Çevre Etkileşimi Açısından Kamusal Mekanda Sanatın Rolü, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Verdil, A., 2007. Mekan-Davranış İlişkisinin Dönüşümü: Alışveriş Merkezlerinin Mekansal Dizim Yöntemiyle İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Vurucu, F., 2010. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Weber, M., Gerth, H., Mills, C.W., 1958. From Max Weber: essays in sociology. First Edition, Oxford University Press. New York, 490 s.
- Wise, N., Jimura, T., 2020. *Tourism, Cultural Heritage and Urban Regeneration: Changing Spaces in Historical*, First Edition. Springer, 212 s.
- Wölfflin, H., 1946. *Mimarlık Psikolojisine Öndeğerler*, İkinci Baskı. (çev. Alp Tümertekin A. ve Nihat Ülner N. 2016) Janus Yayınevi, İstanbul, 104 s.
- Yıldırım, S.Ö., 2004. Mimarlık ve Estetik Betonun Estetiği. <https://docplayer.biz.tr/48667271-Mimarlik-ve-estetik-betonun-estetigi.html> (Erişim Tarihi:12.06.2021)
- Yıldız, M.Z., Alaeddinoğlu, F., 2015. Küreselleşme Çağında Değişen Mekan Algılayışları, Kültürel Değişim, Gelişim Ve Hareketlilik, 38. *ICANAS Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara, 845-862.

- Yıldız, C.D., Dönmez, B., 2017. Anadolu Liseleri Tıp Projelerinin Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları Açısından Değerlendirilmesi. Eğitim Yönetimi Araştırmaları, 12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi, Ankara, 204-220.
- Yılmaz, Ö., 2004. Mimari Mekanda Görsel Algı Ve Manipülasyon İlişkilerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Türkiye.
- Yılmaz, G., 2014. Çevre dostu yüksek performanslı eğitim binalarına bakış: Gloria Marshall İlkokulu Örneği. *Ege Mimarlık*, 88, 42-47.
- Yüceer, H., 2010. Tarihi Yapıların Yeniden Kullanımı ve Kültür Turizmi. (Ed. Özaslan N. ve Özkut D.), *Mimari Korumada Güncel Konular, Anadolu Üniversitesi*, 193-211.
- Zülkadiroğlu, D., 2013. Mimari Cephe Temsillerinin Kullanıcı Algısına Etkisinin İncelenmesi, Doktora Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

EKLER

EK-1

Mevcut Durumun Değerlendirildiği Anket Formu

Sayın Anket Katılımcısı;

Bu anket, “**Tarihi Okulların Mekan Algısı Üzerinden İncelenmesi: Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Örneği**” konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Anket formundaki sorular, Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin mekansal bağlamda bu okuldan mezunlar tarafından nasıl algılandığını tespit etmeye yöneliktir. Lütfen çoktan seçmeli sorularda tek seçeneği işaretleyiniz. Sorulara eksiksiz ve içtenlikle vereceğiniz cevaplar çalışmanın amacına ulaşmasında katkı sağlayacaktır. Elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, anket formunda isim belirtme gerekliliği bulunmamaktadır. Çalışmaya vereceğiniz destek ve katkı için teşekkür ederim.

Hatice KOLAK
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden hangi yıl mezun oldunuz?

.....

2. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin hangi bölümünden mezun oldunuz?

.....

3. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin yapı bütününe mevcut mekan algısının aşağıda belirtilen soruları seçenekler dahilinde değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yapının içinde bulunduğu mevkii güvenli ve konforludur.					
Yapının bulunduğu cadde üzerindeki durumu akılda kalıcıdır.					
Yapı bulunduğu caddeye değer katmaktadır.					
Yapı inşa edildiği dönemi (1940-1960) yansıtmaktadır.					
Yapı gece fark edilebilir niteliktedir.					
Yapının mevcut duvar ve çitlerinin kurduğu sınır ilişkisi çevreyle bütünleyicidir.					
Yapının kullanım amacına göre bahçenin büyüklüğü yeterlidir.					
Yapının bahçe düzenlemesi ve yeşil alan kullanımı yeterlidir.					
Yapının sosyal, sportif etkinlik alanları ve tesisleri yeterlidir.					
Yapı bloklarının birbiri ile ilişkisi uyumludur.					
Yapının cephesi renk açısından etkileyicidir.					
Yapının cephesi doku açısından etkileyicidir.					
Yapının cephesi form açısından etkileyicidir.					
Yapının cephesi görsellik bakımından etkileyicidir.					
Yapıda kullanılan malzeme niteliği ve çeşitliliği etkileyicidir.					
Yapının işlevi dışarıdan okunmaktadır.					

4. Aşağıdaki görselde bulunan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin ön bloklarının (A Blok, Elektrik Bloğu ve Spor Salonu) estetik açıdan mekansal algısını değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yapı heyecan vericidir.					
Yapı dinamik algılanmaktadır.					
Yapıda kullanılan malzemeler doğayla uyumludur.					
Yapı cephesiyle öne çıkmaktadır.					
Yapının cephe özellikleri sade algılanmaktadır.					
Yapı akılda kalıcı bir karaktere sahiptir.					
Yapı özgün niteliklere sahiptir.					
Yapı modern unsurlar taşımaktadır.					
Yapı çevresiyle uyumludur.					
Yapı temiz ve bakımlı olarak algılanmaktadır.					

5. Aşağıdaki görselde bulunan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arka bloklarının (B Blok, Motor ve Uygulama Atölyeleri ile Yeni Spor Salonu)estetik açıdan mekansal algısını değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yapı heyecan vericidir.					
Yapı dinamik algılanmaktadır.					
Yapıda kullanılan malzemeler doğayla uyumludur.					
Yapı cephesiyle öne çıkmaktadır.					
Yapının cephe özellikleri sade algılanmaktadır.					
Yapı akılda kalıcı bir karaktere sahiptir.					
Yapı özgün niteliklere sahiptir.					
Yapı modern unsurlar taşımaktadır.					
Yapı çevresiyle uyumludur.					
Yapı temiz ve bakımlı olarak algılanmaktadır.					

6. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi tarihi geçmişi hakkında bir bilginiz var mı? Varsa kısaca açıklayabilir misiniz?

.....

7. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin bir kamusal yapı olarak beklentilerinizi karşılama durumunu kısaca ifade edebilir misiniz?

.....

8. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısı görsel açıdan sizde bıraktığı etkiyi kısaca ifade edebilir misiniz?

.....

9. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısında sizi rahatsız eden ya da değiştirmek istediğiniz unsurlar var mı? Varsa nedir?

.....

10. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yapısındaki en dikkat çekici öge sizce nedir?

.....

...

11. Lütfen aşağıda bulunan katılımcı özelliklerine ilişkin soruları cevaplandırınız.

• Cinsiyetiniz

☐

Kadın

☐

Erkek

• Yaşınız:

• Medeni Durumunuz:

☐

Evli

☐

Bekar

• Yaşadığınız il / ilçeyi belirtiniz.

• Eğitim düzeyiniz nedir?

☐

Lise

☐

Ön lisans

☐

Lisans

☐

Yüksek Lisans

☐

Doktora

• Mesleğiniz nedir?

• Aylık geliriniz ne kadardır? (TL olarak belirtiniz.)

• Antalya'da bulunma süreniz nedir?

☐

0-5 yıl

☐

6-10 yıl

☐

11-20 yıl

☐

21-30 yıl

☐

31 ve üstü

Alternatif Modellerin Değerlendirildiği Anket Formu

Sayın Anket Katılımcısı;

Bu anket, “**Tarihi Okulların Mekan Algısı Üzerinden İncelenmesi: Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Örneği**” konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Anket formundaki sorular, Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin mekansal bağlamda bu okuldan mezunlar tarafından nasıl algılandığını tespit etmeye yöneliktir. Lütfen çoktan seçmeli sorularda tek seçeneği işaretleyiniz. Sorulara eksiksiz ve içtenlikle vereceğiniz cevaplar çalışmanın amacına ulaşmasında katkı sağlayacaktır. Elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, anket formunda isim belirtme gerekliliği bulunmamaktadır. Çalışmaya vereceğiniz destek ve katkı için teşekkür ederim.

Hatice KOLAK
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Aşağıdaki görselde bulunan Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin cephe tasarımına ait görsellerden en çok beğendiğiniz alternatifi seçiniz.

Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi mevcut görünüşü

A-1) Modern Nitelikte Cephe Çalışması Önerisi.

A-2) Klasik (Geleneksel) Nitelikte Cephe Çalışması Önerisi.

A-3) Karma (Modern + Klasik) Nitelikte Cephe Çalışması Önerisi.

2. Aşağıdaki görselde bulunan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin hazırlanan (A-1, A-2, A-3) yeni alternatifler arasından beğendiğiniz cephe tasarımına ait görselleri üzerinden soruları değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yapı yeni alternatif ile heyecan vericidir.					
Yapı yeni alternatif ile özgün çevresiyle uyumludur.					
Yapıda kullanılan malzemeler yapının kimliği ile uyumludur.					
Yapıdaki yeni alternatif ile cephe özellikleri sade algılanmaktadır.					
Yapıdaki yeni alternatif ile akılda kalıcı bir karaktere sahip olmuştur.					
Yapı yeni önerme ile özgün olarak algılanmaktadır.					

3. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi için hazırlanan yeni alternatifler arasından seçiminizde etkili olan durum nedir?

.....

.....

4. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi için seçtiğiniz alternatifte görsel açıdan sizde bıraktığı etkiyi kısaca ifade edebilir misiniz?

.....

.....

5. Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi için seçtiğiniz alternatiften dikkat çekici öge sizce nedir?

.....

.....

6. Lütfen aşağıda bulunan katılımcı özelliklerine ilişkin soruları cevaplandırınız.

• Cinsiyetiniz

☐ Kadın ☐ Erkek

• Yaşınız:

• Medeni Durumunuz:

☐ Evli ☐ Bekar

• Yaşadığınız il / ilçeyi belirtiniz.

• Eğitim düzeyiniz nedir?

☐ Lise ☐ Ön lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

• Mesleğiniz nedir?

• Aylık geliriniz ne kadardır? (TL olarak belirtiniz.)

• Antalya'da bulunma süreniz nedir?

☐ 0-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-20 yıl ☐ 21-30 yıl ☐ 31 ve üstü